

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) Author(s):	Steenstrup, Johannes.; ved Udvalget for Folkeoplysnings Fremme.
Titel Title:	<u>Mænds og Kvinders Navne i Danmark gennem Tiderne</u>
Udgivet år og sted Publication time and place:	København : i Kommission hos G. E. C. Gad, 1918
Fysiske størrelse Physical extent:	158 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

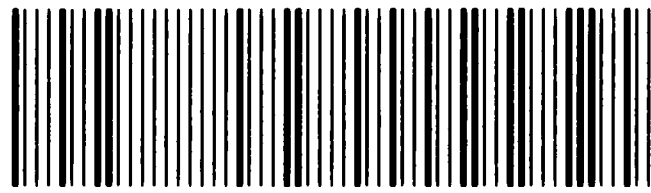
UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

47 - 164 - 80

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130023092663

MÆND'S OG KVINDERS NAVNE I DANMARK GENNEM TIDERNE

AF

JOHANNES STEENSTRUP

VED UDVALGET FOR FOLKEOPLYSNINGS FREMME

KØBENHAVN
I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD
1918

»Folkelæsning« Nr. 326, Aargang 1918.

Pris: Kr. 1,65.

FORORD

DET foreliggende Arbejde er skrevet efter en Anmodning fra »Udvalget for Folkeoplysnings Fremme« om at forfatte en Bog om Navnene i Danmark. Det ønskedes særlig, at jeg gav en Forklaring af Navnene med Oplysning om deres sproglige Herkomst og deres Anvendelse i Danmark gennem Tiderne. Af disse Opgaver er især Navnets Tolkning vanskelig. For ikke faa Navnes Vedkommende maa enhver Tydning opgives, ved andre maa den nødvendig være tvivlsom. Paa den anden Side er det et Spørgsmaal, som saa jævnlig høres, hvad Ens Navn betyder, og i nyere Tid er ogsaa Sprogforskningen naaet langt frem i Forstaaelsen af Navne, den har kunnet paavise bestemte Veje, som Navnedannelsen fulgte. Jeg har i min Bog stræbt efter kun at meddele saadanne Tydninger, som maatte anses for nogenlunde sikre, og jeg har hellere villet tie, hvor Tolkningen nærmest var en Gætning.

I Bogen er kun medtaget Navne, som nu anvendes i Danmark eller som i tidligere Tid har været benyttede her, den omfatter saavel Navne af dansk eller nordisk Herkomst som dem, der er modtagne fra fremmede Folk. Navne, som hører hjemme i

Forord.

Sverige eller Norge, eller som vi kender fra Sagaerne, vil derfor kun blive omtalte, for saa vidt de i nyere Tid er bleven anvendte her i Landet. Imidlertid vilde det være umuligt at tage alle her anvendte Navne med, og mange Navne fra ældre Tid er forbigaaede, naar de til Eks. ikke har været baarne af en bekendt Mand eller Kvinde eller ikke giver Forklaringen paa et dunkelt udseende Stednavn, især naar de lyder saa fjernt eller saa skurrende for Nutids Øren, at de vanskeligt kunde tænkes genoptagne i vor Tid. Ligeledes er Navne, som skyldes et rent vilkaarligt Lune og som forblev enkeltstaaende, ikke taget med. I disse Henseender har kun et personligt Skøn kunnet være raadende, derfor vil efter andres Skøn sikkert et og andet Navn synes forbigaaet med Urette.

Bogen angaar alene Personnavne. Familie- eller Slægtnavne bliver kun behandlede for derved at belyse Folkets almindelige Navneskik, eller fordi vi træffer paa den Overgang fra Familienavn til Personnavn og omvendt, som saa ofte har fundet Sted. Antallet af Slægtnavne i Danmark er overordentlig stort, deres Herkomst mangeartet og ofte vanskelig at udfinde. Det vilde ikke være let at forme en almindeligere Skildring af dem, da fælles Grundtræk vil savnes. Ikke desto mindre vil det findes, at Bogen omhandler endog et stort Antal Slægtnavne, netop fordi Personers Navne saa hyppigt gaar over til at blive Familiers Navne, i uforandret Form eller med en mindre Ændring eller Tilføjelse.

Maj 1918.

JOHANNES STEENSTRUP.

INDHOLD

Navnes Art og Væsen og Navnenes Historie i Danmark.

	Side
I. Hvad der ligger i en Navngivning og hvorledes den fremtræder hos forskellige Folkeslag...	9
II. Navne, der nævner Guder eller har Troslivet for Øje	15
III. Navne, der vidner om Kamp og Krig.....	21
IV. Navne, som angiver fremragende Egenskaber, eller som berømmer.....	25
V. Dyrs og Fugles Navne, der er optagne i Personnavne	29
VI. Tilbageblik paa den skildrede Navnedannelse	31
VII. Hvorledes Navnene ændredes i deres Form og forkortedes i Oldtiden	35
VIII. De gennem Kristendommen indkomne Navne.	40
IX. Navne, som optoges fra fremmede Lande og Folkeslag	49
X. Navneskik ved Valget af Navne.....	54
XI. Betegnelsen som Barn af sin Fader eller Moder	58
XII. Dobbelte Navne, Tilnavne og Øgenavne	61
XIII. Adelige Slægtnavne og Paabudet om at antage saadanne	67
XIV. Forandringer i Navnenes Former og i Navneskikken i Reformationens og i Humanismens Tidsaldre	69

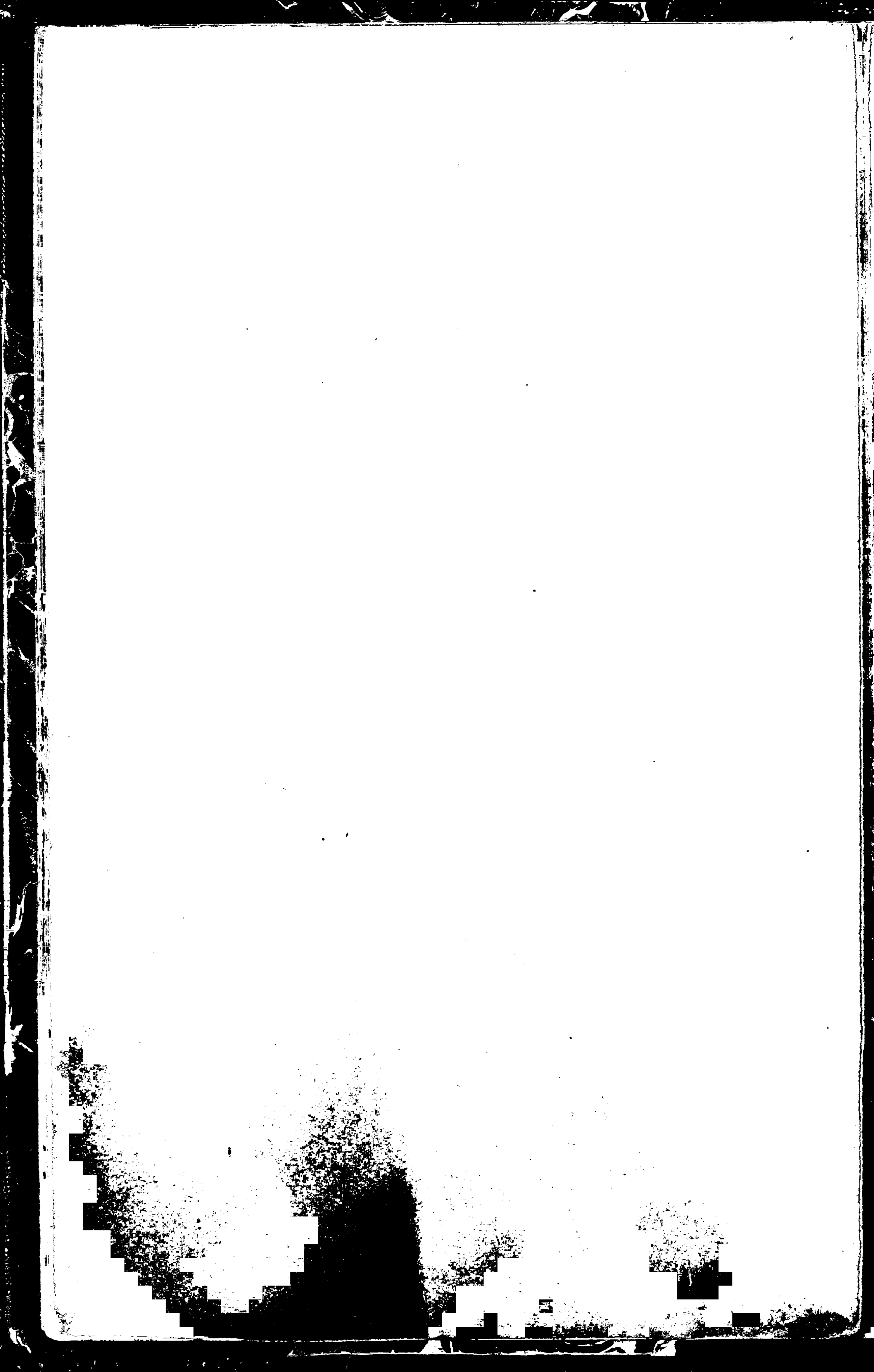
Indhold.

XV.	Mænd og Kvinder faar flere Navne. Nye Dannelser af Kvindenavne og den store Tilgang af Navne i de sidste Aarhundreder	Side 73
XVI.	Faste Slægtnavne paabydes for hele Folket. Den uheldige Maade, hvorpaa Bestemmelserne gennemføres. De nye Love om Slægtnavne og Navneforandring	78
XVII.	En Redegørelse for den efterfølgende Navnebogs Indhold og Formaal	82

Navnebog	86
--------------------	----

Liste over hyppigt anvendte Navneled	155
Skrifter om Navne	157

NAVNES ART OG VÆSEN OG
NAVNEHISTORIE I DANMARK

1. Hvad der ligger i en Navngivning og hvorledes den fremtræder hos forskellige Folkeslag.

1. Et Navn er kun et Ord, men der knytter sig mærkelige Egenskaber ved det. Det er uadskilleligt knyttet til en enkelt Person, som ikke selv har givet sig det, det kan lyse foran ham gennem det vindende Billede af dets Bærer, som det indeholder, eller ved Erindringen om andre, der har baaret det samme Navn med Hæder, det kan snige sig efter ham som en ond Skygge ved hans egen eller ved andres Skyld. Derfor er hver enkelt Mand eller Kvinde følsom over for sit Navn og kan ikke taale, at der vrænges ad det, eller at der ændres maaske endog det mindste paa det. Det er paa en vis Maade Mandens og Kvindens Personlighed omsat i en anden Form. Derfor ser man ogsaa, at der hos de Stammer og Folk, der endnu staar udenfor den almindelige Civilisation og som vi betegner som vilde, tages de mærkeligste Hensyn til Navnet. Det kan saaledes være Skik, at de bortgangnes Navne slet ikke bør nævnes, da deres Aander kunde hævne sig derfor, eller det Navn, som den afdøde bar, tør aldrig mere blive anvendt. Eller den, som har dræbt en Fjende, mener ikke at have udryddet ham helt, naar han

ikke har bemægtiget sig hans Navn og bærer det for Fremtiden. Endog hos Civilisationens egne Folk kan det findes, at Overtroen i den Grad lader Navnet rumme Personen, at Tryllemidler og Vold, som anvendes overfor Navnet, rammer dets Bærer.

Rundt om hos Folkeslagene ser vi endvidere, at der ved Valget af Navnet tages Hensyn til usynlige Magter. Ved at lade Navnet minde om en Gud stiller man det nyfødte Barn under Gudens Beskyttelse, eller man undgaar et altfor rosende Navn, der kunde hidkalde Guddommens Misundelse eller Uvillie. At bære en afdøds Navn kunde — som det allerede er sagt — udæske hans endnu i Aandeverdenen levende Personlighed til Hævn, naar da ikke netop den modsatte Forestilling gør sig gældende, at en nylig afdød vil ved en Sjælevandring fødes paany i det Barn, som kommer til Verden kort efter hans Død.

Men netop da Navnet rummer saa betydningsfulde Egenskaber, vil Navngivning af Barnet være en vigtig Handling, ved hvilken der bliver iagttaget Skikke af religiøs eller dog højtidelig Art. Oldinge eller Præster, Høvdinge eller Slægtninge kan være tilstede ved den, og vore nordiske Forfædre kendte en »Vandøsning« sammen med »Navnefæstet«, længe før Kristendommen og med den Daaben trængte ind i Landene. Eller vi hører om, hvordan Faderen løftede Barnet op fra Jorden, erkendte det som sit og tildelte det det Navn, som det skulde bære, eller han lod en hædret Slægtning give Barnet et Navn.

2. Et Folk kan tegne sin egen Karakter eller i alt Fald væsentlige Sider af den gennem Arten af de Personnavne, som det benytter. For at belyse de nordiske og danske Navne vil det være lærerigt at kaste et Blik paa, hvordan andre Folkeslag har for-

met deres Navne, og ganske særligt at se hen til de Kulturfolk, hvorfra i tidlig Tid eller i de senere Aarhundreder Navne er vandrede ind til vort Land.

Blandt alle Folkeslags Navne er ingen saa vide kendt i den hele Verden som Israeliternes. Man vil om Jødernes Navne kunne iagttage, at de næsten alle har et Indhold og en Betydning, som det ikke er vanskeligt at gennemskue; i hvert Fald havde Jøderne lagt en bestemt Fortolkning ind i Navnet. Dernæst peger Navnene gennemgaaende hen paa Gud, idet de nævner Jahves Navn eller især det Navn for Gud, hvormed han egentlig alene turde nævnes: El. De kalde saaledes det nyfødte Barn: »ham, Gud har givet«, Jonathan, Natanael; »Gud vil give endnu en Søn«, Josef; »Gud min Gud«, og ikke Baal, Elias; »Gud er min Hjælper«, Elieser; »ham, Gud har haft i Minde«, Sakarias; »Guds Navn«, idet Navn jævnlig bruges i Betydning af Søn, Samuel.

Ofte er den Tolkning af Navnet rigtig, som Jøderne gav, men selv om den er tvivlsom eller urigtig, fortjener dog den Forstaaelse, som Jøderne tillagde Navnet, vor Opmærksomhed, da Navnets Bærer og Folket i dets Helhed tillagde den stor Betydning. Forraadet af jødiske Navne var dog ikke omfattende, derfor ser vi, at det paa Kristi Tid ofte var Tilfældet, at man gav den enkelte Mand et Tilnavn eller et dobbelt Navn, saaledes som vi kender det fra det Nye Testamente: Simon-Petrus, Natanael-Bartolomæus.

Jødernes Navne er vel, hvad den lydlige Skønhed angaar, de smukkeste blandt alle Folkeslags Navne. De er rige paa Selvlyd, klangfuldt og rytmisk formede, lette at udtale for Nationer af hvilkesomhelst Tungemaal. Da Bibelen har banet sig Vej til de fleste Lande i Verden, er mange af disse Navne bleven op-

tagne af Folkeslag rundt om paa Jorden, idet Folket dog mangen en Gang har til en vis Grad omformet Navnet efter sit eget sproglige Behov (Johannes, italiensk Giovanni, spansk Juan, ungarsk Janos, russisk Ivan o. s. v.).

3. Naar vi vender os til Grækerne, vil vi i deres Navngivning finde en lignende Gudsfrygt eller from Taknemlighed. Her finder vi saaledes et Hundredtal af Navne sammensatte med Teos, Gud, saaledes Timoteos, frygtende Gud, Teodotos, givet Gud, Teodoros, Gave af Gud, og endvidere Navne, som minder om en enkelt Gud: Herodotos, skænket Gudinden Here (Juno), Apollonios, viet Apollo. Men den langt overvejende Del af de græske Navne viser hen til Egenskaber af ædel Art hos Mennesket eller til Ry og Berømmelse, vundet ved saadanne Egenskaber, saaledes Sofoklès, med Ry for Visdom, Temistokles, berømt for Retfærd, Trasybulos, djærv ved Raad, Aristokrates, ypperligst i Styrke.

4. Til en helt anden Verden synes vi hensat, naar vi undersøger Forholdet hos Romerne. Her holder man sig langt nede ved Jorden, og Navnene har en nøgtern Karakter; man kan ikke tvivle om, at man har at gøre med et praktisk, forstandigt, agerdyrkende Folk, saaledes med Agerdyrkeren, Agricola, Bønnemanden, Piso, Svineopdrætteren, Porcius. Andre Navne peger hen paa rent ydre, legemlige Forhold: sort, Niger, rød, Rufus, blaalig, Livius, blind, Cæcus; atter andre viser os Romernes Lyst til Spot og Satire. Over al Maade prosaisk er det, naar Barnet kun forsynes med et Talord: det femte, Quintus, det sjette, Sextus, det ottende, Octavianus.

Man kan undre sig over, at Romerne kunde føle sig tilfredse med Navne, der gennemgaaende havde

saa lidt løftende ved sig, selv om man ogsaa hos dem kan finde Navne med digterisk Stræben eller af mere aandelig Art. Det er i det hele mærkeligt at se, hvorledes et Folk kan vænne sig til at behandle Navne som blotte Lyd uden Hensyn til deres naturlige Forstaaelse eller Betydningens Skønhed, og Romerne er i den Henseende bleven langt overgaaede af et andet Folk, nemlig af Tyskerne i de senere Aarhundreder, hvad deres Slægtnavne angaar. Det er for andre Folk ret uforstaaeligt, at Familienavne i mange Hundredtal kan simpelthen gengive Betegnelser for de mest hverdagsagtige Ting — Surmælk, Svinsteg, Oksekød, Hvidløg — for Regneenheder — Hundredmark, Smaapenge — eller for Emner af den ubehageligste Art — Kulrøg, Helvedesportner o. s. v. Navnenes paatrængende Tydelighed kan ikke andet end virke forstemmende paa udenforstaaende, men det tyske Folk føler sig ikke frastødt deraf.

5. Vi har saaledes betragtet et Folk af den semitiske Art (Jøderne) og dernæst tvende Folk af den vidt forgrenede jafetiske (ariske) Æt. Til denne Æt hører ogsaa de germanske (gotiske) Folk, nemlig Englændere, Hollændere, de frisiske og tyske Folk, Nordboerne samt de Folk, der senere er gaaede op i andre Nationaliteter, saaledes de gamle Franker, Goter, Burgunder og Longobarder. Hos alle disse Folk viser der sig en Navnebygning, som er beslægtet med den græske og som i Grunden er den, der følges af saa godt som alle jafetiske Folk netop med Undtagelse af de i Italien boende. Den romerske Navngivning holder vi i det hele udenfor den efterfølgende Betragtning, den var baade egenartet og stærkt reguleret; hvert Navn bestod ordentligvis kun af ét Led med

en tilføjet Endelse, og hver Borger havde sædvanlig tre Navne (Fornavn, Slægtnavn, Tilnavn).

Hos alle andre Folkeslag indenfor Ætten var det en Hovedregel, at Navnet, i alt Fald fra først af, bestod af to Led, der ved deres Indhold var knyttede til hinanden (Gud-Gave, Visdom-Ry).

Imidlertid maa man huske paa, hvilken Art af Navne man i det hele for alle disse Folk maa have for Øje.

Man har i de sidste Aarhundreder i de borgerlige Stænder lagt den stærkeste Vægt paa Slægtnavnet. Vi taler om Holberg, Grundtvig og Blicher, uden at vi behøver at nævne deres Daabsnavn, vi nævner Pastor Hansen og kalder ham ikke Hr. Niels, vi opsøger Lægen Møller og ikke Doktor Ole, vi spørger, om Grevinde Scheel er at træffe, ikke om Fru Sophie. Vi giver endelig ofte kun en Antydning af Fornavnet ved at nævne dets første Bogstav (H. C. Andersen). Alt dette er sket ved en langsom Udvikling; det er i de sidste Aarhundreder og fremfor alt indenfor Borgerstanden, at man har givet Slægtnavnet et saa afgjort Fortrin. Vel kunde dette ogsaa i ældre Tid have Betydning; men det var Døbenavnet, hvorpaa det især kom an, eller som saa at sige var uadskilleligt fra Personen. Det vil saaledes erindres, hvorledes i Sagaerne en Mand vel, naar han første Gang nævnes, tillige kan være betegnet som Søn af en bestemt Fader, medens altid i den følgende Beretning Døbenavnet alene nævnes.

Det er er altsaa Fornavnet (Daabsnavnet), som er Genstand for vor Betragtning, og dette bestod som alt sagt oprindeligt af tvende Led. Af de Ord, der indgik i Navnet som dets første eller sidste Led, var der nogle, som kun kunde anvendes som

Forled, andre alene som Endeled, men mange kunde tjene paa begge Maader. Vilde man danne et helt nyt Navn, gik det endvidere ikke godt an at lade begge Led være nye og ukendte; man maatte bevare et af de hidtil brugte Led, fordi det nydannede Navn ellers ikke vilde blive opfattet som Navn. Den Tankeforbindelse, som der oprindeligt var mellem de to Led i et Navn, blev ikke overholdt ved Nydannelserne, idet det anvendte Ord fra sin oprindelige Betydning var gaaet over til væsentlig at have Karakter af en Navnebestanddel. Af det oprindelige Fuldnavn med de to Led kunde endvidere i Tidens Løb opstaa et kortere Navn ved Sammentrækning eller Sløjfning, saaledes som vi ogsaa i vor Tid saa godt kender det fra de i Familiekræsen anvendte, forkortende eller kællende Navn («Kortnavn», »Kællenavn»). Endelig kunde man i alt Fald paa den Tid, vore ældste Kilder fører os tilbage til, danne Navne af usammensat, kort Form, saaledes ved Omdannelse af et Hovedord eller Tillægsord.

Vi har nævnt de Grundregler, hvorefter i det hele Navne indenfor vor Folkeæt blev dannede eller senere udformede sig. Vi skal nu særlig have de Navne for Øje, som var gængse i Norden hos Danske, Svenske og Nordmænd, endvidere hos Vikingerne og de norrøne Nybyggere i Seinelandskaberne, Dele af England og de andre nordiske Kolonilande i Nord og Øst.

II. Navne, der nævner Guder eller har Troslivet for Øje.

6. Vi begynder med at undersøge, om de gamle Navne indeholdt Guders Navne. Og ét Forhold er

her vel værdt at erindre, nemlig at det Menneske, som tror paa en Gud, ikke vil tildele sig selv denne Guds Navn eller lade sit Barn eller andre bære det. Gudsfrygt og Ærefrygt vil holde ham tilbage derfra. Ingen Jøde og ingen Græker, saa lidt som nogen nordisk Mand, vilde gøre sig skyldig i en saadan Handling. Den Dansker, som tror paa Tordenguden, kalder ikke sin Søn Tor, men han kan stille Sønnen under Tordengudens Beskyttelse ved at lade Barnets Navn minde om den mægtige Værner for hans Hjem, han vil kunne kalde Sønnen Torketil, Torer eller Tord, Datteren Torgun eller Tora, og lignende. Vi kan derfor være forvissede om, at alle de mange Stednavne i Danmark, der senere hed Torslev, Torsted, Torstrup, hvor Ordets sidste Led betyder en menneskelig Bebyggelse, ikke indeholder selve Gudens Navn, saafremt de skriver sig fra Hedenskabets Tid, men at Navnet paa den Person, der grundlagde Bebyggelsen, var Tord, Torsten eller et andet af Gudens Navn dannet Mandsnavn. Dette vil enhver finde bekræftet, naar han undersøger disse Stednavnes ældste Former.

7. Nordboernes almindelige Betegnelse for Guder var Aser (oldnordisk Áss, i Flertal Æsir, altsaa bøjet som Stad, Stæder). Men Ordet As har oprindeligt været udtalt med en Næselyd, A(n)s, og denne finder vi i mange tyske Navne, som Ansgar, Ansmund, hvis tilsvarende danske Form har As, saaledes Asker, Asmund. Et Vidnesbyrd om, at vi tidligere havde denne Næselyd, vil kunne ses af de Former, som de nordiske Navne antager i Normandie, Asketil (Eskil) bliver til Ansquetil — to berømte franske Lærde i det 18. Aarhundrede hed Anquetil — Asgoth til Ansgoth. As- er bevaret uforandret i flere danske Navne,

saaledes Asgot, Astrad, men meget ofte fandt en Omlyd sted til Æs — Æsbjørn, Esben — idet man har villet jævne Selvlyden i første Led efter den, som fandtes i Efterledet.

8. Om Guderne mindes vi endvidere ved Navne som Gudmar, Gudmund, Gudrun — en Saga fortæller, hvordan en Fader gav sin Søn Brand til Guderne, og »blev han kaldt Gudbrand« — men vi savner hos Nordboerne Navne, der gør Barnet til en Gave af Aserne eller Guderne i Lighed med saadanne Navne hos andre Folk som Jonatan, Natanael, Teodora, Dorotea, angelsaksisk Godgifu, fransk Dieudonné.

9. Man stillede altsaa Barnet under Guddommens Beskyttelse eller Værn, hvad der hed Mund; vi kender det fra myndig, Formynder. Saaledes opstod Navne som Asmund, Gudmund, Tormund, ligesom man af det beskyttende Spyd, Ger, dannede Germund. I Tidens Løb tabte man imidlertid Forstaaelsen af -mund og satte -mand i Stedet derfor. Tormund blev til Termænd, Termen (Termansen), Gudmund til Gudmand (Gudmansen), og den gamle Folkevise sang om Germand Gladensvend.

10. Vi vender os derpaa til de enkelte fra Nordboernes hedenske Tro kendte Guder. Odinkar var Navnet paa de tvende Bisper, der havde saa stor Fortjeneste af Kristendommens Udbredelse i Danmark og Sverige. Adam af Bremen fortolker Navnet som »kær for Gud« og ombytter saaledes uden videre Odin med Gud; han har tilmed Uret ogsaa i Tolkningen af Navnets sidste Led, om end en sikker Tydning af det ikke kan gives (maaske: stridig, stædig). Navnet blev ret tidlig omdannet til det bedre forstaaelige Odinkarl, og dette vedblev at benyttes i hele den katolske Tid, i alt Fald i enkelte Slægter; saa-

ledes finder vi det i en adelig Slægt paa Fyn, men Navnets Form var da helt udvisket (Unker Karlsøn, Unkar).

11. Hvis vi ikke vidste ad andre Veje, i hvor høj Grad Tor var yndet i Danmark, maatte det fremgaa af den lange Række Personnavne, hvori Tordengudens Navn er indgaaet. I denne Henseende dannede Nordboerne en bestemt Modsætning til Tyskerne, hos hvem Tor (Donar) kun findes i et Par Navne. Vi træffer i Danmark: Tora, Torbjørn, Torer, Tormund, Torger, Torgisl, Torgny, Torgun, Torkil, Torlak, Tormund, Torsten, («Torstein gav Grim til Tor og kaldte ham Torgrim» staar der i en Saga) og endnu andre. Tor anvendes ogsaa som Efterled, men naar det fulgte efter en Medlyd, antog det ofte Formen -dor: Arndor, Ketildor, hvilke altsaa svarer til Toraren, Torketil.

12. En anden i Danmark og Sverrig højt yndet Gud var den til Vanernes Gudeslægt hørende Ing. Derfor træffer vi paa danske Runestene Ingegerd som Kvindenavn, Inge og Ingjald som Mandsnavne, Ingild hed ogsaa den sløve danske Konge, som Starkad, efter Saxos og Bjovalfsangens Fortælling, æggede til mandig Daad. Men Ingild kom til at lyde som Engil og blandedes derfor sammen med Ordet Engel (den latinske Bibels Angelus), og i Danmark som i Tyskland førte dette til Omdannelse af forskellige Navne. Paa en Runesten forekommer Ingebret, som er et tidligt fra Tyskland indvandret Navn, nogle Aarhundreder senere kom det paany ind i Landet og da i Formen Engelbrekt. Vi mærker ogsaa, hvordan Ing- i vore Stednavne bliver formet om i en paa disse Tider mere forstaaelig Retning, Ingelstorp i Ods Herred bliver til Engelstrup, Ingestoftæ paa Laaland

til Engestofte. Dette sidste Navn var vist sammensat med Ingvar; af andre gamle Navne af denne Rod kan vi nævne Ingemar, Ingemund — der, som vi har set, blev til Ingemand, saaledes som Ingemans-
torp i Skaane udviser, Digteren B. S. Ingemanns Navn ligesaa — Ingulf, foruden Kvindenavnene Inger, Ingeborg, Ingefrid, Ingerid.

13. Men Inge var efter Snorre Sturlasons Udsagn et andet Navn for Guden Frø, og om dette Navn minder Runestenenes Frøbjørn, Frøger, Frøsten.

14. En Art Væsener af Guddomsart var Alferne (Elverne), og vi træffer da ogsaa paa de danske Runestene Navne sammensatte med Alf-, saaledes Alfarr, Alfkel, Alfvin. Hos Angelsakserne møder os Ælfgifu, saaledes hed i England Knud den Stores Dronning, medens hun, der var Datter af Hertugen af Normandie, i sit Hjemland var døbt Emma.

15. I Tilknytning til hvad vi saaledes har fremstillet om Guder i Navne fortjener nogle andre Led at komme i Betragtning. Ragnarok er os vel bekendt fra den nordiske Gudelære — det maa gengives ved »Gudernes Jærtegn«, men mistydedes allerede i Oldtiden som »Gudernes Tusmørke« (Røg) — vi støder her paa Flertalsordet Regin (i Ejeform Ragna), de styrende Gudevæsener. Regin- bruges dog ofte simpelthen til at forstærke det Led, som det sammensættes med, vi kan maaske sige som naar Gluntarne synger: »här är gudagott att vara«. I Navne som Ragnhild (Hild, Kamp), Ragnvald (Vald, Magt) er dette Ord gaaet ind; ligesaa i Regner (oldtysk Ragin-
har; Har, Kriger).

16. Vi bringes ogsaa de hemmelige styrende Magter nær gennem Run, d. e. Hemmelighed, Rune.

I en Runeindskrift finder vi Runulf; Kvindenavnet Gudrun er velkendt. Ogsaa det usammensatte Navn Rune kan findes, det indgaar i Stednavnet Runætoft, Runtoft i Slesvig.

17. Vi (Vé) betød Helligdom, det til Guderne svarede, og dette Ord indgik som Forled i flere Navne, saaledes i Vigot, Vemund, Viste, i Kvindenavnene Viborg, Vifrid. Som Efterled kendes det i Folkvi, senere Folke, og i Kvindenavnet Thurvi, der blev til Tyre. — Om hvad der er helligt taler Navne som Helge og Helga.

18. Ved Navnedannelse er Kedel et hyppigt anvendt Led, hvortil det tidligere er blevet antaget, at Offerkedlen, dette hellige Kar, har givet Anledning. Dog er det jo muligt, at en anden tabt Betydning af Ordet laa til Grund derfor; senere i Middelalderen var saaledes Kedelhat Navn paa Stormhuen, det findes som Tilnavn eller Slægtnavn for en adelig Familie (Ketelhot). Som Forled møder det os paa Runestene i Mandsnavnet Kætilbjørn og Kvindenavnet Kætiløy, vi finder i Kong Valdemars Jordebog Ketildor, her altsaa knyttet sammen med Tor som i Torketil; som Efterled kommer det frem i Alfkel, Askel, Æskel, senere Eskil, Torkel, senere Terkel, og i mange andre Navne, der oprindelig havde en Endelse paa -ketil. Meget bekendt er endvidere Ordet i usammensat Skikkelse som Kjeld, et Navn, der ikke mindst vandt Yndest i Jylland, efter at Provst Kjeld i Viborg, der ivrigt havde virket for et Korstog mod de hedenske Vender, med Tilladelse af Paven var af Absalon bleven erklæret for en Helgen.

III. Navne, der vidner om Kamp og Krig.

19. Vi har set, at det især var Guderne Tor og Ing, som Navnene yndede at fremdrage. Men Tor var ikke særlig Krigens Gud, han var Husets stærke Værner, og Ing (Frø) var Frugtbarhedens Gud. Ikke desto mindre er det netop især om Strid og Dyst, om Krigerens Vaaben og om de Egenskaber, der bør udmærke ham, hvorom det største Tal af Navne taler.

I det ældste Sprog var Bad (Bøth), Gunn, Hath, Hild, Vig Ord for Krig, Kamp, og derfor træffer vi Navne som Bader (Landsbyen Badersløff, nu Barslev i Thy); Rolf Krakes Kæmpe Bjarke havde efter Saxos Udsagn Tilnavnet »den krigerske«, og vi véd fra Islænderne, at han hed Bødvar Bjarke; Gunne, Gunner, Gunulf, Gunvald; Hildulf. I Kvindenavnet Hedvig, som er gammelt hos andre germanske Folk, men først for et Par Aarhundreder siden er indkommet her i Landet, bærer baade første og andet Led Vidne om Strid, det samme er Tilfældet med Gunhild.

20. Har betyder Hær, men ogsaa den enkelte Kriger, og det indgik i mange Navne: Gunnar, Ragnar, Steinar, Valdar (Waldersløff, nu Vollerslev), Øthar (Øthersløf, nu Ørslev). Ver(j) er beslægtet med at væрге og angiver vel den værgende Mand, Indbyggeren. Vi træffer det i Vermund, ligesom i Folkenavnet Vikverjer, de i Landskabet Viken boende Mænd.

21. Især hører vi om Vaaben. Saaledes om Saks, det korte Sværd (Historieskriveren Sakse), Brand, den smale Klinge, hvorom Folkeviserne taler: »han drog ud den brune Brand«, det findes i flere Landsbyers Navne (Brandstrup), og Navnet Brande i

Brandelev; fremdeles kan nævnes de tyske Hildebrand, Lydbrand, Sigbrand og Islændingernes Kolbrand. Af Sværdets Eg kommer Egde, som vi finder med Runer paa en fynsk Døbefont og senere som det sønderjydske Mandsnavn Ejde. Om Odden erindrer Navne som Od, Odde — Stednavnet Odderup og de islandske Navne Thorodd, Odgeir og det sammensatte Ørvar-Odd (Pile-Od).

22. Barth betyder Skæg, men naar Øksen med sit forlængede Blad saa ud som om den havde Hageskæg, kunde ogsaa den hedde Bard (saaledes Hellebarden). Navnet Barth, Baard, er gammelt i Danmark, ogsaa Barde, især kendes dog Hagbard, den af Folkevisen besungne Elsker, der led Døden i Sigersted, og Herbarth.

23. Gisl, som er gaaet ind i mange Navne, betyder Gissel, og man har tidligere villet forklare dets Anvendelse ved, at det altid var ansete Folks Børn, der gaves til Gisler. Denne Tydning synes dog noget søgt, og det er fuldt saa rimeligt at tænke paa et tabt af Roden Gis, Spyd, dannet Ord (man har henvist til longobardisk Gisil, Pileskaft). Gísl forekommer paa en dansk Runesten, Gisle er dog den sædvanlige Form; Gisleberga (Gyslæbyærgh) og Gislaboda i Skaane minder derom. Thorgisl var et almindelig brugt Navn, gennem Formerne Throgils, Thorils gik det over til Troels. Vi finder endvidere denne Endelse i Adils, kendt fra en Runesten fra Vordingborg og fra den svenske Konge, som havde ægtet Rolf Krakes Moder Yrsa og i hvis Hal Rolf springer over Ilden; Navnet blev baaret af flere svenske Konger.

24. Ger var en Art Kastespyd og indgik hos alle de germanske Folkeslag i talrige Navne (Garibaldi, Garman). Paa Runestene træffer vi Frøger,

Vilger, Asger; dette sidste blev til Eske, der har holdt sig i Jylland som Personnavn og er i alle Landets Egne indgaaet i Familienavnet Eskesen. Holmger blev i Middelalderens sidste Aarhundreder til Holger. Men Ger anvendtes ogsaa som Forled: Gerbjørn, Gerlak, Gerlef, Gerløg (Kv.), Germund, Gervar. Fra Tyskerne fik vi Gerhard i en senere Tid end den, der har sat sig Mærke i vore Stednavne, det afkortedes til Gert. Derimod havde vi fra gammel Tid et af Ger dannet Navn Gere, og dette er gaaet ind i et stort Antal Stednavne: Gjerdrup (Gerethorp), Gjerlev (Gerløff) og Gjørlev (Gerløwæ). Gertrud er et tysk Navn, som Henrik Løves Datter, Knud Valdemarsøns Dronning, bar; der gik dog mere end hundred Aar efter hendes Død, førend det vandt Indgang i Landet, vel mest efter at i den katolske Tids sidste to Hundrede Aar Helgeninden St. Gertrud og hendes Kapeller og Gæstehjem ved Bygrænsen ret var traadt frem. — Spydets Skaft har givet Anledning til Navnet Skafte, som har affødt Bynavnene Skaftelev og Skafte-rup; i den senere Middelalder fandtes det i hvert Fald som Tilnavn.

25. Fra Brynje stammer Navnet Brynhild, Sigurd Fafnesbanes Trolovede, mulig har ogsaa den brune Farve spillet med ind. Skjold var Navnet paa den berømte danske Konge, men senere har ingen Konge eller før vor Tid nogen anden dansk Mand baa-ret dette Navn, der dog kan forekomme som Tilnavn; det er muligt, at Landsbyen Skjoldelev ved Aarhus minder om Navnet. Af Hjælm dannedes Hjalmar (Hjalm-har), der indgaar i Hialmæslefhæreth (Hjelmslev H.) og som senere i Middelalderen blev til Helmer, endvidere Vilhelm, der i en tidlig Tid kom til os fra Vesten.

26. Grim har intet med vort grim eller grum at gøre; *i* var langt som i Hestens Grime: Grime betød Maske, hvad der vikledes om Hovedet eller omdannede det, man vil erindre det franske Ord Grimase. Ved Navnet har man vel snarest havt Hjelmens Ansigtsmaske eller Hjelmdækket for Øje. Foruden det ikke sammensatte Grim — vi har jo flere Byer Grimstrup — fandtes Grimulf — paa Valdemar Sejrs Tid ejede en Grimulf Grimulfsthorp (Grimmelstrup) paa Falster — desuden Thorgrim og vistnok Arngrim; dette Navn er jo ogsaa kendt fra Sagnfortællingen om Hjalmar og Ørvarodds Kamp paa Samsø med de tolv Sønner af den norske Kæmpe Arngrim.

27. Ved Vaaben vinder man Sejr. Sighær er endnu, i Formen Sejr, et godt Bondenavn; om Sejren taler Sigtryg — Navnet paa den Konge, som Runestenene fra Vedelspang og Gottorp ærer — ligeledes Sigvalde, som Jomsborghøvdingen hed, Sigvard Snarensvend, Seved (Sigvid). Sigbjørn — saaledes i Sigbyornathorp, nu Sibbarp i Halland — blev afslebet til det bekendte Slægtnavn Sibbern. Men ogsaa i Kvindenavne kommer det frem, saaledes i Signe, Sigrid; Hollænderinden Sigbrit kunde vi ogsaa nævne, selv om Sigiberta snarere er vokset frem paa anden germansk, ikke paa dansk Grund.

28. Den Vinding, som Kampen har til Følge, er Sikkerhed og Værn. Derfor indgaar -borg i Navne — Gerborg, Ingeborg — ligesaa -berg, der staar i Forbindelse med at bjerge og redde — Thorberg. Endvidere dannedes af -gerd, et Gærde, Ingigerth, Inger; Regner Lodbrog elskede den norske Skjoldmø Ladgerd. Ogsaa det usammensatte Kvindenavn Gerd fandtes paa Island og i Norge, men gik tidligt ud af Brug; Gerda hos os er en nyere Dannelselse, som Gerda

i H. C. Andersens »Snedronningen«. Kampens Frugt var endvidere Afhjælpning af Nød, den Bedring, Bót, som ligger i Tilnavnet Danebót; efter den engelske Helgen Bótulf er Kirkebyen Bodilsker paa Bornholm og St. Budolfi Kirke i Aalborg bleven kaldt.

29. Ogsaa Fred er indgaaet i Navne. Ved den historiske Tids Begyndelse træffer vi danske Konger og Vikingehøvdinge med Navnene Godfred og Sigfred, og flere ansete Mænd paa den Tid hed Osfred. Som Forled indgaar det i Fridlev, hvoraf senere vistnok det adelige Slægtnavn Frille opstod. Frederik — saaledes hed Absalons elskede Ven, der druknede paa et Tog mod Venderne, men Navnet findes ellers saa godt som ikke i Tider, der ligger forud for vor første Kong Frederik.

I Kvindenavne vil man tidt finde Ordet frith, saaledes i Asfrid (Estrid), Ingifrid (Ingerid), Ragnfrid, Sestrid, Vifrid, men disse Navne er dannede af fríth, smuk, hvor *i* er langt; det er fra dette Ord, at Frille i Betydning af Slegfred stammer (frithla, allerkæreste), ligesom det er indgaaet i Slegfred (slok, simpel Kvinde). Naar Asfrid er bleven til Estrid, maa det forklares ved, at først *f* er bleven sløjft, og derpaa, for at lette Udtalen et *t* tilføjet, netop saaledes som vi ser Hus(f)ru blive til Hustru.

IV. Navne, som angiver fremragende Egenskaber, eller som berømmer.

30. Berømmelse og Ære maa være Mandens store Maal, derfor gives der Børn Navne, som indeholder Hrod, Ære, Forherligelse. Herhen hører Roar (Hrod-har); Roald paa Stenen fra Snoldelev; Hrodulf,

Hrolv, Rolf, - og dets tyske Form Rudolf; ligeledes Robert, som vi modtog fra Vestens Folk. Man dannede ogsaa som en Afledning af Roden Hroe, Roe, Ro, — deraf Byen Hróiskelda — og i omlydt Form indgik det i Rørik.

31. Bert er hvad der er lysende, skinnende og berømt — Englænderne har bright, lys, Svenskerne bjärt, afstikkende, Jyderne siger: æ sowl skæn saa bjart, Runestenen fra Aalum melder, at dette Mindesmærke altid vil birta, vidne berømmeligt. Vi kender det fra det gamle danske Navn Herbert og fra de i Middelalderen indvandrede Albert, Albrecht, Berthold (Bertel), Robert.

32. Det oldgermanske mar(i), berømt, findes ogsaa i de nordiske Folks Navne, vi have det i Folkmar, senere Folmer, Ingemar og Sigmar, det slesvigske Navn Sigmer, hvorum Simerstath, nu Simmersted taler. Endvidere har vi i Valdemar et Navn af god germansk Rod, om vi end har modtaget det fra Russerne. Otte Dage efter Knud Lavards Død fødte Hertuginde Ingeborg en Søn, der fik det i Danmark hidtil ukendte Navn Valdemar. Vi kan antage, at Knud Lavard i Følelsen af, hvordan der stadig næredes Mistanke imod ham om, at han tragtede efter Danmarks Trone, har bestemt, at hvis der fødtes ham en Søn, skulde denne have et Navn, der ikke pegede paa Krav i Danmark, men snarere knyttede ham til den slaviske Verden. Knud havde jo vundet det vestlige vendiske Rige, og i dets Fyrsteslæggt havde der faa Aar tidligere været en Valdemar. Ingeborg valgte derfor at kalde Sønnen efter sin Farfader Storfyrst Vladimir. Men Navnet Vladimir, som gennem Vladimir den Store var bleven berømt hos Russerne, var i Virkeligheden et fra Tyskland ind-

vandret Navn af germansk Rod; dets Forled var det fra vore Provinslove kendte Ord valdæ, at øve Magt, at forvolde. I Danmark var Navnet i den følgende Tid saa at sige udelukkende forbeholdt Kongefamilien. En og anden i Danmark boende tysk Mand har ogsaa baaret det, til Eks. i Formen Wolmar; naar Digtere i nyere Tid have troet, at Volmer skulde være en særlig dansk Form for Navnet, skyldes dette en Misforstaaelse, Volmer findes saaledes vistnok aldrig i noget virkeligt Aktstykke.

33. Paa Mandens Stilling overfor Folket og Stammen er der tænkt ved S sammensætninger med Folk, saaledes Folkvard og Folkvar, forkortet til Folkar (Fulkarslef, nu Falkerslev paa Falster) eller med Thiod (Folk; heraf: tysk), saaledes de fremmede, men til Danmark indvandrede Navne Theobald, Theodgar (Tøger), Theodorik (Didrik), eller med Ljod (Snorre Sturlason siger: »Lýthr, Ljóthr hedder Landsfolk«; tysk Leute), saaledes Lydger, Lyder (Lyderslev).

34. Man ønsker ogsaa, at Drengen skal blive den gode Raadgiver, hvorfor Raad er indgaaet i mange nordiske og fremmede Navne. Raadbard hed en af Regner Lodbrogs Sønner, Radulf (Ralf) møder os allerede i Knud den Helliges Historie; det samme er Tilfældet med Astraad, og vi kender dette Navn endnu tidligere fra en Runesten, senere møder det os ofte som Astrad, Ostrad, i Skaane er det endnu brugt af Almuen.

35. Manden skal være mægtig, hvad der hed rig (Knud den Rige). Rige var et i ældre Tid forekommende Personnavn, det blev et Tilnavn for Absalons Fader Asser Rige, i en følgende Tid var det især Slægtnavn. Som Efterled kender vi det i Erik og i

Horik (Haarek) — dette sidste Navn havde to Konger paa Ansgars Tid; en Konge og en Vikingehøvding hed da Rørik. Rikulf, der snart ændredes til Rigel, Regel, har været ret udbredt. Flere af Sammensætningerne modtog vi dog fra Udlandet, saaledes allerede i det 11. Aarhundrede Henrik, senere Frederik, Ulrik, Rikard; fra gammel Tid levede i Folkets Sagn Fortællingen om den gotiske Konge Jarmerik (Ermanarik).

36. Rigdom hed Øth — Upsala Ød var Navnet paa den opsvenske Kongeslægts Jordejendomme — hos de Norske og Islændingerne Auth, og dette Ord møder os paa Runestene i Ødbjørn, Ødge og Ødger, hvilke Navne vi ogsaa træffer, tillige med Ødgerd, i andre danske Kilder. Dette Forled er os ogsaa kendt fra angelsaksiske Navne, saaledes Eadward; Kong Valdemars Jordebog nævner Edwinæthorp, nu Endrup i Asminderød Sogn, som altsaa synes bygget af en Englænder Eadwine.

37. Det er afgjort især aandelige Værdier, som Navnene peger paa. I hvert Fald træffer vi ikke paa Guld, Sølv eller Silke. Vi maa gaa til Folkevisernes poetiske Verden for at høre om Guldborg, Søilverlad, Søilvermor og Solfager, og først Herremændenes straalende Skjoldemærker fører til Familienavne som Gyldenstjerne. Ved Sammensætninger med haa, høj, kan der være tænkt fuldt saa vel paa aandelige som paa legemlige Egenskaber — Haakon, Haagen, Haamund, Haarek, Haasten, Haavard — det samme er Tilfældet med stærk — Starkad — og især med haard — Everhard, senere Evert, Meginhard, Meinhardt, Meinert (megin- d. e. Hoved-; Jylland er Meginland).

V. Dyr og Fugles Navne, der er optagne i Personnavne.

38. Efter den allerede givne Skildring vil det være forstaaeligt, at Nordboerne, naar de ligner sig ved Dyr, har de stærke eller de stridbare Dyr for Øje. Saaledes Bjørnen, der paa vore Runestene indgaar i Navne som Arnbjørn, Asbjørn (senere Esben), Frøbjørn, Husbjørn, Isbjørn, Ketilbjørn, Thorbjørn (senere Torben), Ødbjørn. Man dannede endvidere af Ordet Formerne Bjarne, Bjerne, hvorom mange Stednavne taler.

39. Bjørnen hed Basse, og dette Navn har vistnok i Danmark som i de andre nordiske Lande været et Mandsnavn, men allerede tidligt blev det et Slægtnavn. Ogsaa Vildsvinet kaldte man i Danmark Basse, og vi finder i Vaabenet for den ældre adelige Slægt Basse et Vildsvinehoved.

40. Til Bjørneslægten maa vi ogsaa henregne Yrsa, Navnet paa Kong Helges Hustru og Datter; det synes at stamme fra det latinske Ord for Bjørnen og det af dette dannede Navn Ursus. I Aarbogen fra Lund oversættes Yrsas Navn ved Ursula, saaledes som den Helgeninde hed, der sammen med de andre 11000 Jomfruer æredes saa højt i Köln og mange andre Steder. Yrsa kendes kun som Navn paa denne Dronning fra Heltetiden, dog synes en Mand at have ridset paa en Teglsten med Runer sin elskedes Navn: »den fagre Yrsa«.

41. Svend Estridsens Fader bar Navnet Ulf, saaledes som mange hed paa den Tid og senere, andre hed Ulve, Ulfger, Ulver, Ulfkil, hvad vi ogsaa erfarer af danske Stednavne, som en Snes Byer Ulstrup,

Ullerød (Ulweruth), Ullerslev (Ulwersleff). En Mønt fra Oluf Hungers Tid har endog som Møntmester Ul(f)biørn, Kvinder kunde hedde Ulhild, Ulvild. Ulrik, som vi senere fik fra Tyskerne, har derimod som Forled Odel (Udalrik).

42. I den nordiske Olddigtning betyder Jøfurr Fyrste, men Ordets oprindelige Betydning er Vildsvin, vi kender det fra Nutidens Tysk: Eber. Vi kan tænke os, at Manden, der bar en Hjælm, som var formet som den vilde Galts Hovede — saaledes som vi kender det fra Oldsager — er selv bleven kaldt Jøfurr. Ordet er indgaaet i flere nordiske Navne, saaledes hos os i det i alt Fald tidligt laante Navn Everhard, Effrard, Evert. Æuær findes et Par Gange som Tilnavn for Adelsmænd.

43. Naar man har i Minde, hvor overordentlig hyppigt Ordet for Hest indgaar i Grækernes Navne (Filippos, Hipparkos), kan man undre sig over, at Nordboerne ved deres Navne tilsyneladende tog saa lidt Hensyn til det i Fred og Krig lige nyttige Dyr. Dog maa de Danske have haft et Navn Horse — altsaa ligesom den Høvding Horsa, der sammen med sin Fælle Hengist førte germanske Folkeskarer over til det britiske England — det viser mange Bynavne Hostrup (Horsthorp) os. Og et ældgammelt Ord for Hest Jór er indgaaet som Forled i flere nordiske Navne, saaledes i det hos os ikke ualmindelige Joris eller Juris, hvorfra Jørslev i Sjælland og andre Stednavne stammer.

44. Blandt Fuglene møder Ørnen os. Ordets egentlige Rod ses i dets Ejeform Arnar; derfor træffer vi paa Runestene Arnbjørn og det afledede Arne, i andre Kilder Arnfaste, saaledes som den Abbed hed, hvem man grundløst gav Skyld for Kong Kristoffer

I's Død, det kommer ofte igen som Arfast; fremdeles Arnkil — som lyder os i Møde fra Arnkilsøre paa Als — endelig Arnvid, Arvid, saaledes som den Mand hed, der overbevistes om i Finderup Lade at have jaget sit Spyd i Kong Erik Klipping, Aruid Bentsøn. Dette Navn ender hen imod Holbergs Tid i det ægte Bondenavn Arv.

45. Endvidere var Ravn et i Norden almindeligt Navn — det findes i Rafnsthorp, nu Rangstrup i Slesvig.

46. Men nu Træer og Blomster! Blev ikke den stærke Mand lignet ved Egen, den støtte og stive med Asken, den smidige med Pilen? Hvad var rimeligere end, at en Pigelil hed Liljevand eller Rose? Nej, saadant synes ikke at stemme med de gamles Opfattelse, det gjorde sig i hvert Fald ikke særligt gældende; Nordboerne havde i lange Tidsrum jo heller ikke kendt til, at deres Redskaber og Kar prydedes ved en Udsmykning med Blade eller Blomster. Det var Linier og regelbundne Figurer foruden en Dyreornamentik, som havde været raadende. Imidlertid viser det nys nævnte Navn Arnvid, at Ved, Træ, kunde gøres til en Navnebestanddel, og som saadan forekommer det i flere Navne fra de andre nordiske Folk.

VI. Tilbageblik paa den skildrede Navnedannelse.

47. Naar vi ser tilbage paa den ældste nordiske Navngivning, saaledes som den foran er skildret, vil en vis Lighed med den græske være iøjnefaldende. Vi genfinder hos os Trangen til at stille Barnet under Guders Varetægt, vi ser Manden som Kriger og Sej-

rer, han bliver Folkets Værner og vinder sig Ry; vi finder danske Navne, som helt dækker tilsvarende græske: Folkvin, Demofilos, Sigmar, Nikofanes. Vi hører tale om de stærke og de vildeste Dyr, men rigtignok ikke som under den græske Himmel om Løven (Leonidas, Timoleon), derimod om de nordiske, Bjørn og Vildsvin.

48. I den foregaaende Fremstilling er der dvælet ved de enkelte Ord og Rødder, hvorover de gamle Navne er byggede, vi har set det samme Ord benyttet i mange forskellige Navne, derimod har vi undgaaet at tolke det toleddede Navn som Helhed, altsaa ved at undersøge Tankeforbindelsen mellem de to Led. Ofte ligger denne klart for Dagen — Asmund er Guds-Værn, Sigvalde Sejrs-Magt — men i de allerfleste Tilfælde er Betydningen tvivlsom eller uforstaaelig, og man vil let gøre sig skyldig i de største Misforstaaelser, dersom man — saaledes som det saa ofte er sket og endnu stadig forsøges — bygger videre og vil tegne et helt Kulturbillede paa Grundlag af disse Navnes formentlige Betydning. Vi maatte jo til Eks. alene af Kvindenavnene drage den Slutning, at Oldtidens Kvinder alle vare Krigersker og Skjoldmøer, eller at de øvede borgerlige Hverv og virkede paa Tinge lige saa fuldt som Mændene. Vi véd jo dog fra andre Folk, at Kvinders Navne i det hele bygges op af de samme Led som Mændenes, saaledes hos Grækerne, og man vilde af de græske Kvinders Navne kunne danne sig et meget vrangt Billede af deres Virken og Egenskaber. Man kunde da langt snarere af Navnene og de Tilstande, som de formentlig skildrer, lade sig føre tilbage til Tider, da Grækere og Nordboere endnu ikke var udskilte af den fælles Æt, men det vilde unægteligt være at drage vovelige

Slutninger af et skrøbeligt Stof. Der ligger bagved denne Tankegang en Misforstaaelse af Navnes Art.

Det virkelige Forhold er, at Navnene engang i Fortiden har været formede saaledes, at en forbindende Tanke knyttede Efterledet til Forledet, men der kom hurtigt Tider, da man opfattede hvert enkelt Led alene som Navnebestanddel, der nu engang var i Brug ved Dannelsen af Navne; man anvendte derfor disse Led til nye Navne uden at tænke paa Meningsværdien. Man ønskede tillige Navne, som afveg fra andre, men dog ogsaa kunde minde til Eks. om en Slægtning, og man maatte i det nye Navn dog helst have i alt Fald ét Ord, som var udkaaret til Navnebrug, da ellers let Karakteren af et Navn gik tabt. Derfor lagde man liden Vægt paa Forbindelsen, man krævede ikke, at det ene Led tankemæssigt var knyttet til det andet. Der er lige saa lidt Mening i Oldtidens Ørn-Ulf, Tor-Sten, som i nyere Tidens Hjelm-Stjerne, Rosen-Ørn, Lilje-Falk, vi forlanger jo dog ikke Besked om, hvad Meningen er af Dal-Berg, Lund-Strøm, Rosen-Kilde, Øster-Gren. Derfor har vi ogsaa set, at de to Led i Oldtidens Navne kunde være hentede fra helt ulige Kredse og endog staa uforsonlige overfor hinanden.

Desuden maa det erindres, at der ved Navnedannelse meget ofte kan mærkes en bestemt Stræben efter netop ikke at give et paa almindelig Maade forstaaeligt Begreb. Tanken maa ikke for stærkt ledes hen paa en bestemt Ting eller paa en Egenskab eller Handling; det maa mærkes, at her er Tale om en Mand eller Kvinde. Dette er Anledningen til den ikke mindst i den nyere danske Navngivning saa tydelige Stræben efter at maskere Ordets oprindelige Betydning. Allerede ved Endelsen -sen siges det os,

at der er Tale om noget andet end »Søn«, medens derimod -datter udelukkende peger hen paa Faderen. Ulf dræber en Ulv, Smed vil som Slægtnavn blive skrevet Smit, Schmidh og paa endnu tyve andre forskellige Maader. Man har i Danmark stræbt efter netop ved udenlandsk Tilsnit og ved Overfyldning med Bogstaver at dække Navnets oprindelige Betydning (Lundh, Lunn, Schau, Schou, Schouw).

Alene det i talløse Slægtnavne forekommende Mand skriver man altid -mann eller -man; kun Familierne Brochmand og Dannemand gør en Undtagelse.

49. Af hvad der foran er paavist om den ældste nordiske Navnedannelse vil det ses, at som Regel indgaar de samme Led uden Forskel i Mandsnavne og i Kvindenavne; kun har man ikke gerne ladet et Kvindenavn ende med et Hankønsord, som ogsaa omvendt. Uagtet denne Frihed ved Navnenes Opbygning, er der dog bestemte Led, som helst anvendes som Forled, andre indgaar fortrinsvis som Efterled. Til de første hører saaledes: Brynje, Haa, Ing, Ragn, til de sidste: fred, lak (Leg, Dyst), lef (Levning), mod (Hu, Sind), mund, vald (Magt), vard (Vagt). Følgende Led bliver som Endelser udelukkende eller dog aldeles overvejende brugt i Kvindenavne: berg, dis (Gudinde), frid (smuk), gerd, lög (Badevand), gunn, hild, ny (frisk, skøn), run(e), thrud (Styrke), ø (en Ø).

I de anvendte korte Navne fandtes der ofte stor Lighed mellem Mands- og Kvindenavne. Til Gunne, Helge, Tove svarede en Kvinde-Form med Endelsen a; men denne Ulighed overholdtes ikke, hvad der vistnok tidligt førte til, at Navnet overlodes til et enkelt Køn.

VII. Hvorledes Navnene ændredes i deres Form og forkortedes i Oldtiden.

50. I Navnenes Art og Udseende vil man let blive en Forskel vár mellem de ældste Tider og de senere. Vi træffer saaledes paa Guldhornet fra Gallehus et Navn saa langt som Hlewagastir (Lægæst), paa et Lanseskift fra Kragehul Asugisalas, paa en Dupsko til et Sværd fra Torsbjerg Owlthuthewar. Det er saaledes lange Navne, hvor hvert af de to Led har to eller flere Stavelser. Ogsaa i Navnene fra vore Runestene, hvis Indskrifter er fra en langt yngre Tid, træder os et stort Antal toleddede Navne imøde. Men netop Runestenene viser os tillige, at man tidlig var begyndt at danne Kortnavne ved Sløjfning eller ved Sammentrækning af de toleddede Navne. Hjemmenavnene og Kælenavnene arbejdede sig frem, saaledes dannedes af Gunulf Gunne, af Sigbjørn Sibbe.

51. Vi behøver dog ikke at antage, at de mange Kortnavne, som findes, alle er opstaaede af et tidligere sammensat Navn, man har ogsaa forstaaet selvstændig at danne Kortnavne, saaledes ved alene at benytte et enkelt af de til Navneled anvendte Ord. Og man dannede Sideformer til disse Navne, saaledes ved at tilføje et *i* eller *e*, maaske netop for at betage Ordet dets oprindelige Betydning og tilkendegive dets Karakter af Navn. Af Bjørn dannedes Bjarne, af Hall, den store Sten, ogsaa Runestenen, Halle, af en Mand, Manne, af Skog, Skov, Skoge, af Stæin, Sten, Stene, af Svein, Svend, Svenne, hvilket sidste endnu er i Brug. Af Gnup, den fremover ludende Sten — i Nutiden er Gnib den yderste, høie Pynt — dannedes Gnupa, saaledes som den Konge hed, mod hvem

Tyskernes Konge Henrik I kæmpede, og som nævnes paa de to Stene fra Danevirkeegnen.

52. Men ogsaa af Tillægsord (Adjektiver) dannede man Navne; saaledes Svart. Brune kunde man saa meget snarere anvende, som allerede Bjørnen hed saaledes, da det efter Folketroen ikke var raadeligt at nævne dens rette Navn. Lothen, laadden (altsaa som Esau) finder man oftere. At døbe et nyfødt Barn Gammel kunde synes underligt, men i alle tre nordiske Lande var Gammel, Gamle et gængs Navn.

53. Der er ogsaa Eksempler paa at man anvendte Udsagnsords Tillægsform (Præsens Participium). Et gammelt Navn var Stigand, som kommer af at stige, træde med lange Skridt. Det er bekendt fra Norge og findes ogsaa i de to andre Lande; Byen Stianderød i Skaane minder derom. Med Vikingerne drog det udenlands, og vi har et Vidnesbyrd derom i Stigand, Knud den Stores Ven, der blev Præst ved den af Knud byggede Kirke i Assandun; han blev senere Ærkebisp af Kanterbury, og vi ser ham afbildet paa Bayeux-Tapetet ved Harald Godwinsens Side.

54. Vi vil endvidere henlede Opmærksomheden paa forskellige forstærkende Led, der brugtes ved Dannelsen af Navne. Man anvendte *ei*; *ee*, *e* i Betydningen stedse, evigt — Erik Emunes Tilnavn betyder den, der altid mindes; vi siger endnu ihvorvel (tysk: je, nogensinde). Erik vil altsaa sige den altid mægtige, Eilif, Eliv den stedse levende.

55. *Ein*, en — den Mand alene fremfor andre — findes i Einar, egentlig Ein-har, den ypperlige Helt (i Flertal: Einherjer, Valhals Krigere); Ener findes i Stednavne som i det hallandske Enesleffue (Ensløf), det slesvigske Enstath (Ensted). Enraade

er et ældre Navn, noget yngre synes Envald(e), der blev til Enevold. Endrithi, Endre, Jendre betyder den, der rider ene, hvor *d* er tilføjet for at hjælpe Udtalen.

Et tilføjet Al- tilkendegiver særdeles; Gud er al-god. I Navnet Algot og det adelige Familienavn Algotsen er det andet Led Göte, altsaa helt ud en Göte; der findes ogsaa et Navn Algot, men Algot synes ikke at være en Omdannelse deraf.

56. Vi skal dernæst se, hvordan man dannede kælende Former af et Navn ved at give Ordet en Slutning, der virkede som et »lille kære« (Diminutiver). I alle Sprog indenfor vor Sprogklasse, eller rettere indenfor vor hele Æt, kunde det finde Sted ved en med *-l-* dannet Slutning (ill, yll, ull). Fra Græsk og Latin kende vi Navne som Bathyllos, Catullus, Romulus. Hunnerhøvdingen Attila bar et Navn af denne Dannelse (nordisk Atti), den berømte Oversætter af Bibelen paa Gotisk hed den lille Ulv, Vulfila, Gnypli paa en dansk Runesten er dannet af Mandsnavnet Gnupr (ogsaa Gnupa), af Ræv opstod Revle (Reveldrup ved Bogense), af Uf, en Ugle, Yvle, som vi kender fra Blichers Vise i »E Bindstow«: Øwli han wa sæ saa løste en Swenh.

57. En saadan formindskende Ordslutning kunde ogsaa dannes ved *-k-* (*-eke, -ike*). Hos Almuen kan man høre Hønnike om den lille Høne, og i daglig Tale kan vi kalde vor lille Søn Sønneke; fra dette sidste — snarere end fra Sune — stammer det udbredte Navn Sønnik, Sønke, og det bekendte Slægtnavn Sønnichsen (Sønchsen). Allerede paa vore Runestene finder vi saadanne Dannelser, saaledes Gudke, der er opstaaet af Gudferd eller Gudmund, senere dannede man Slægtnavnet Godeke af Godfred, Lydeke

af et Navn med Forstavelsen Liut- (Folk), hvoraf ogsaa Slægtnavnet Lütken, Tiedgen af et Navn med Thiud- (Folk). Svenke var ret udbredt i Norden og betød Svendlille. Jo stærkere Indvirkning Plattysken fik her i Landet, desto hyppigere fremtraadte denne Art Navne: Goske af Godfred, Jannik af Jan; Kristian II elskede den lille Due Dyveke; fra Holberg kender vi Arianke, Engelke, Geske (af Gese, et især i Borgerstanden brugt Navn); af Tale havde man dannet Talke, som endnu er i Brug.

Paa Tysk formindskes Magd til Mädchen, Weib til Weibchen, og dette sidste Ord i dets plattyske Form ligger til Grund for det danske Vibeke. Paa Kristian V's Tid hed et af Flaadens Skibe Frøken Elskan.

58. I de romanske Sprog er *-ot* en formindskende Endelse. I Fransk dannes saaledes af Pjerre Pjerrot, af Charles Charlot og Kvindenavnet Charlotte, der i det 17. Aarhundrede vandrede ind til Danmark (Bernadotte stammer fra Bernard). Man vil ofte finde det danske Navn Stig i Middelalderens Aktstykker og paa Seglene gengivet ved Stigotus. I daglig Tale har man sikkert aldrig anvendt en tilsvarende Form. Det var en Maade at latinisere paa, som naar man af Vagn dannede Vangotus. Holberg havde kaldt den latinske Pedant i »Jakob von Thyboe« Tychonius, hvorover den lærde og digtende Præst Tychonius i Viborg — han var en Søn af den bondefødte Præst Lars Thygesen — blev fortørnet, og Holberg nødsagedes til at ændre Navnet. I Komedien ser vi derfor, at Styge Stygesen, der efter at have taget Graden i Rostock ikke kunde være sit gamle Navn bekendt, kalder sig Stygotius, om hvilken lange Form hans Tjener Per

siger: »man fylder det gerne op med Bogstaver imellem for Klangens Skyld«.

59. En Art Lighed med Kælenavne, i alt Fald ved at stamme fra Familiekredsen, har de Navne, som fra Betegnelser for Slægtskab er bleven Personnavne. Dette er Tilfældet med Fader, som forekommer allerede paa to Runestene fra Strø i Sjælland («Fathir lod hugge disse Runer efter sin Broder Asser, som døde nordpaa i Viking«); det møder os ofte i Aktstykker og har sat sit Mærke i Farsbølle paa Fyn (Fadhersbøl) og i Farstorp i Skaane og Farstrup i Jylland (Fatherstorp). Ogsaa Moder findes flere Gange som Kvindenavn, og det vestjydske Morsbøl synes sammensat dermed. Broder var et almindeligt Navn, Braarup i Jylland og Brarup paa Falster hed begge Brothærthorp og er fra en Tid, da Ordet ogsaa i Ejeform hed Broder, hvorimod Brorstrup i Nørre Jylland (Brotherstorp), Brosbøl ved Varde, som gav Navn til Digteren Brosbøl (Carit Et-lar) og Brodersbøl i Slesvig viser en senere Tids Bøjning med s i Ejeform. Ogsaa Ordet Søster kan man finde anvendt som Navn, og det er endnu i Brug; mest bekendt er Fru Søster Lerche, den virksomme og godgørende Enke efter Amtmand E. C. Knuth, der af sine Godser fik oprettet Grevskabet Knuthenborg († 1723). Naar man har villet forklare Navnet som en Omdannelse af Sestrid, er dette dog maaske ikke rimeligt, da Formen Syster findes allerede i en tidlig Tid. Ogsaa Doter (Datter) kan i ældre Tid en enkelt Gang forekomme som Navn.

Den saaledes nævnte Række Navne efter Slægtbetegnelser findes saa at sige slet ikke i Norge, derimod i Sverige. Dette giver os Anledning til den al-

mindelige Bemærkning, at i det hele vort gamle Navneforraad stemmer overens med Sveriges, medens det norske og islandske viser mange særlige Forhold og Afvigelser.

60. Men endnu skal to Navne af en lignende Art omtales. Frænde var i Oldtiden et meget almindeligt Navn; det findes i Frenderup (Frændorp) paa Møen og i andre Byer af dette Navn. Frænde er dannet af et gammelt Udsagnsord *fri* (oldnordisk *frjá*), at elske, en Mands Slægtinge maatte, ikke mindst efter de gamle Tidens Opfattelse af Slægtskabets Betydning, anses for elskende, friende, (tysk: Freund). For det gamle Personnavn Navne, der var saa almindeligt i Danmark i Middelalderen, men næppe fandtes i de to andre Lande — det er bevaret i jyske Stednavne — vil det ikke være en urimelig Forklaring, at man har ladet en Navne, den, der bærer samme Navn som en anden, hvilken Betegnelse ogsaa findes i norsk og svensk Sprog, gaa over til at være et Personnavn.

VIII. De gennem Kristendommen indkomne Navne.

61. Kristendommen førte til en saa indgribende Forandring i Folkets Liv, at man skulde formode, at den helt maatte ændre den gamle Navneskik. Dette blev dog ikke Tilfældet, saaledes som det foran er berørt; især maa man ikke tro, at Folket opgav saadanne gamle Navne, hvori de hedenske Guder var nævnte; særlig vilde man ikke slippe Tordenguden.

Det er en Selvfølge, at ingen kaldte sig Kristus, endsige da Jesus. Men allerede i det Ny Testamente kaldes den, som tror paa Kristus, Kristianos, og ikke

længe efter at Kristendommen var kommen til Landet, findes Kristian som Navn. I Kong Valdemars Jordebog hedder ikke blot flere Mænd Christiarn, men vi træffer en By Cristiærnthorp, nu Krstrup i Sønder Hald Herred. Paa dansk Grund har saaledes Navnet en ret ejendommelig Endelse. Man maa have udtalt Navnet med Tryk paa dets Slutning, fra den første Stavelse er *-st* draget hen imod de sidste, maaske har man ogsaa fundet Endelsen Stjerne smuk og passende ved Tanken om den Julestjerne, der havde bebudet Frelseren — mangen Jyde udtalte Stjerne som Stjan — alt dette har bevirket, at Kristiern i lange Tider blev den gængse Form. Den holdt sig ogsaa for de to første Konger med dette Navn. Men efter at Kong Kristian III havde bragt den rene Lære til at raade i Kirken og hos Folket, gennemførte han Navnets uforfalskede Form. Kristian blev, ikke mindst paa Grund af Kongerne, et for det danske og norske Folk særlig betegnende Navn. I Folkemunde blev det dog ændret paa mange Maader. Ligesom Asbjørn blev til Esber, Esben, lod Almuen Kristiern blive til Krister (der er brugt til Eks. paa Ærø), Kristen, Kresten og Kræn. Paa plattysk Omraade havde man udenfor Landet dannet Formen Karsten, og den indvandrede i Riget som et nyt Navn.

Navnet Kristoffer kender vi fra Kongeslægten, men det kom saa at sige ikke udenfor denne.

62. I den katolske Kirke vises der Jesu Moder en Ærefrygt, som grænser til Dyrkelse, og dette kan forklare, at ingen Dansk vovede at benytte hendes Navn. Et sikkert Eksempel paa en dansk Marie kan næppe anføres; nogle Gange synes det forvekslet med Marina. I Norge er et Par Kongedøtre dog af særlige Grunde bleven kaldt Maria, ellers har aldrig nogen

norsk eller islandsk Kvinde heddet saa, og i Sverige er det gaaet paa samme Maade. I ethvert Fald er det først ved Reformationens Nærmelse, at der sker en Forandring heri.

Mærkeligt er det, at end ikke Navnet Magdalene (den Maria, som var fra Magdala) kan med Sikkerhed paavises i Danmark eller Norge i Middelalderen.

63. Af Kong Valdemars Jordebog faar vi et godt Billede af, hvor lidt den gamle Navngivning, skønt der var gaaet fire Hundrede Aar, inden Kristendommen var begyndt at komme til Landet, endnu havde ændret sin almindelige Karakter. Ganske vist er Bærerne af de tre kristne Navne Peter (33), Niels (26) og Johannes (19) langt flere i Tal end de Mænd, der har nordiske Navne og som naar højest op: Aage (14), Svend (10), Trüels, Knud, Olaf (hver 9); men til Gengæld er de danske Navne talrige og de gennem Kristendommen modtagne saare faa.

Det er fremfor alt Apostelskaren, som gør sig gældende i de katolske Tider. Andreas, Anders var særlig yndet, Sjællænderne havde jo ogsaa kaaret sig en Helgen af dette Navn, Præsten Anders i Slagelse. Jakob ændredes til Jep, Jeppe, Jappe, Johannes til Johan, Jon, Jesse, Jes, Jens, eller til Hannes, Hans. Matthæus og Matthias var ikke altid lette at skille ad, Matthias blev til Mattis, og i den sidste Del af Middelalderen til Mats, Mads. Petrus hedder i Kong Valdemars Jordebog stadig Petær og først i Middelalderens sidste Del findes det blødere Peder, samt Per, Tomas kunde blive til Tames. Judas vilde ingen hedde, Bartolomæus klang for fremmedartet, Filip anvendtes saa at sige aldrig, og Simon blev forholdsvis sjældent brugt.

64. I Apostlenes Kreds optoges efter Kristi Død Paulus, og med hans Navn gik det underligt til. Saxo Grammaticus nævner lige saa lidt som Kong Valdemars Jordebog nogen dansk Mand Povl, og man kan i en saa omfattende Brevbog som den, Esromkloster førte, finde over halv Hundrede Petere og kun én Povl, endda en Købstadborger; i Ribe Domkaptels gamle Brevbog »Oldemoder« er Forholdet netop det samme. Ikke desto mindre er Navnet tidlig bleven benyttet, og vi kan i kirkelige Dødebøger finde ikke faa, der hedder Paul, men det er Gejstlige, som utvivlsomt har antaget dette Navn ved at træde ind i Kirkens Tjeneste. Navnet synes af de Danske at være følt som særlig kirkeligt, og først efterhaanden — senere end Valdemar Sejrs Tid — begynder det at brede sig i Borgerstanden og hos Herremændene. Det er vist først i det 17. Aarhundrede, at det ret trængte ned i Bondestanden.

65. Enkelte kristne Navne havde, som vi har set, tidlig fundet en frodig Jordbund. Man skulde nu tro, at Helgendyrkelsen, der dengang var en saa fremtrædende Bestanddel af det daglige religiøse Liv, maatte føre med sig, at mange Helgennaævne trængte ind i Befolkningen; men man studser snarere ved at se, hvor lidt det var Tilfældet. De to hellige Mænd Nikolaus, og ikke mindst Sømændenes Helgen Niels, havde ladet dette Navn tidligt vinde Indgang, saaledes som vi har set. Den hellige Laurentius, hvem Domkirken i Lund og syvti andre Kirker i Landet havde til Patron, fik mange Navnefæller, om end i Formerne Laurids, Lars. St. Theodgar i Vestervig nød stor Anseelse, og Tøger blev hos den vestjydske Almue et ret yndet Navn, som derfor den i Viborg fødte Landsdommer og Digter Tøger Reen-

berg († 1742) kom til at bære, men i det øvrige Land anvendtes det ikke. Efter den af Nordboerne i saa høj Grad yndede Ærkeengel Mikael fik ingen Dansk Navn før paa Valdemar Sejrs Tid; i denne Konges Jordebog findes endnu ingen Mikkell, og ikke én Landsby i Landet kom til at hedde Mikkellstrup. Den hellige Klara, til hvem det rige Kvindekloster i Roeskilde var viet, blev aldeles ikke opkaldt, og det var sjældent Tilfældet, at nogen fik Navn efter saa bekendte Helgener som St. Albanus i Odense, St. Bodulfus i Aalborg; Helgenværneren for Ribe Stift St. Lambert fik saa at sige ingen Navnefælle. Efter Graabrødrenes store Helgen Franciscus er en Mand eller to bleven kaldt i Tiden før Frants Vormordsen og de andre fra Luthers Tidsalder bekendte Mænd, der bar dette Navn. Anton van Metz, som kom til Danmark sammen med Dronning Elisabet, blev Kristian II's Kammermester og tro Hjælper, men ingen dansk Mand var indtil da bleven kaldt efter Munkevæsenets Fader, den ægyptiske Antonius, eller efter den yndede Franciskanerhelgen Antonius fra Padova. Med den hellige Birgittes Navn døbttes kun et enkelt Pigebarn.

66. Vi skal endnu omtale to Helgeners Navne, som senere blev meget karakteristiske for Danmark. En af de 14 Hjælpere i Nød, som det gjaldt særlig om at paakalde, var Erasmus; men man vil forgæves søge i Middelalderen efter en Person, der bar det Navn, som senere skulde vinde saa stor en Yndest, ikke mindst hos Almuen paa Fyen. Den afkortede Form Asmus, der er bleven yndet i Slesvig, trængte først ind i Reformationstiden; til Kongeriget er den saa at sige ikke kommen, hvorimod Slægtnavnet Asmussen ogsaa her blev almindeligt.

67. For nogle enkelte Kirker var St. Severinus Værner, men hans Navn blev gennem lange Tider saare sjælden benyttet. I det 15. Aarh. skete der en Forandring heri, og især Borgerskabet fik Navnet Søveren, Søfren kært, i Reformationstiden blev det almindeligt, hvad haade Søren Nordby og Anders Sørensen Vedel, en Søn af Søren Sørensen, minder os om. Saa almindeligt blev efter Haanden dette Slægtnavn, at man paa Kristian VIII's Tid kunde kalde den jævne danske Borgermand Hr. Sørensen.

68. Navnet Anna har en ret lærerig Historie. Erik Ejegods Datter, der var Moder til Kong Erik Lam, hed Ragnhild, men det var paa denne Tid almindeligt at have dobbelte Navne (se Stykke 93), og hun synes ogsaa at have heddet Anna. Navnet var dog saa sjældent, at vi indtil to Hundrede Aar derefter ikke kan optælle maaske mere end 10 Kvinder, som hed saaledes. Men i det 15. Aarhundrede er det helt anderledes, og Antallet er det tidobbelte. Der havde i Østens Lande paa rent legendarisk Grund uddannet sig en Fortælling om, at Jomfru Marias Moder havde heddet Anna og været gift med Joakim. Uagtet allerede Kirkefædrene Hieronymus og Augustinus var i Tvivl om Rigtigheden heraf, æredes Sankt Anna i den græske Verden, og efter Korstogstiden bredte hendes Ry sig saaledes i den vestlige Verden, at Navnet Anna blev almindelig yndet især i fyrstelige og ridderlige Familier. I det 15. Aarhundrede voksede Ærefrygten for hende fra Aar til Aar. Ligesom man gennem Jomfru Maria kunde haabe at blive bønåret af Kristus, kunde man gennem Sankt Anna haabe at vinde Marias Øren. Der rejste sig rundt om Altre til hendes Ære. Da Lynet slog ned ved Morten Luthers Side, raabte han i sin Sjæleangst:

»Hjælp, Hellige Anna!«; i dette Øjeblik modnedes hans tidligere Plan om at blive Munk — snart skulde han dog blive den Mand, der forjog St. Anna og alle Helgener fra store Dele af Verden, men naturligvis ikke deres Navne.

69. Fortællingerne i det Gamle Testament virkede ikke blot ind paa Folkets religiøse Liv, men ogsaa paa dets hele Forestillingskreds, og derfor ser vi da ogsaa Navne fra Mosebøgerne og andre Dele af den gamle Pagt finde Anvendelse. Vi kan træffe paa Mænd og Kvinder, der hedder Enok, Isak, David, Susanne. Abram eller Abraham nævnes tidlig, og Abramstorp, Abrahamstrup (senere Jægerspris) kendes allerede fra Erik Mændveds Tid.

70. Navnet Absalon har haft en egen Historie. Maaske har Asser Rige ladet sin Søn faa det Navn, som Kalenderen angav for den Dag, da han blev døbt (30. Okt.). Allerede paa den Tid bar enkelte andre Mænd dette Navn, og senere fandtes det i Skjalm Hvides Slægt og i enkelte andre Familier. Men Absalon var et langt Navn og kunde trænge til en Afkortning, ikke mindst naar det udvidedes med et -søn. Vi kan senere i Tiden træffe saa forstyrrede Former deraf som Axilen Jonsson og Nikolaus Axlanssøn, og af dem udviklede sig det Navn Aksel, som bliver almindeligt i Middelalderens Slutning og især er bekendt gennem de 9 Akselsønner af Familien Thott; paa den Tid havde Navnet ogsaa vundet Indgang i Sverige. I en senere Tid har man haft den Opfattelse, at Navnet Absalon, hvormed Helten vitterlig nok altid var bleven kaldt, skyldtes en Oversættelse i bibelsk Aand af et dansk Navn Aksel, hvad der altsaa er ganske urigtigt; ligeledes har man uden den fjerneste Grund tillagt den Borg i København,

som Absalon havde bygget, Navnet Akselhus, hvad først Arild Huitfeldt og hans Samtidige har kaldt den.

71. Aksel er saaledes et sent opstaaet Navn. Det er os særlig bekendt gennem den følsomme Folkevise om Aksel og Valborg. Det vil da ikke være urimeligt i denne Sammenhæng at kaste et Blik paa Navnet Valborg. Hvor godt nordisk det end klinger, stammer det fra den tydske Helgeninde Walpurgis, af hvem der bevaredes Relikvier i flere danske Kirker, og vi træffer i Middelalderens sidste Del baade i Danmark og Norge enkelte Borgerkoner, der aabenbart under tysk Paavirkning bærer hendes Navn. Folkevisen om Aksel og Valborg (Nr. 475) er først bleven digtet i det 15. Aarhundrede, om ikke senere. Naar Oehlenschläger har ladet sit Drama »Aksel og Valborg«, der bygger paa Folkevisen, foregaa i Hakon Herdebreds Tidsalder, har han saaledes, hvad de to Navne angaar, ført dem et Par Aarhundreder for langt tilbage i Tiden.

72. Af alle de fra Bibelen modtagne Navne var der ingen, der havde faaet en saa stærk Udbredelse som Johannes i alle dets lange eller korte Former lige ned til Jens, Jes eller Hans. Men Døberen og Evangelisten havde jo ogsaa i Kalenderen et dobbelt saa stort Antal Festdage som dem, der mindede til Eks. om Peter; ogsaa af den Grund kan man forstaa, at Johannes i Middelalderens Slutning forekommer vistnok dobbelt saa hyppigt som selv de mest udbredte af de andre kristne Navne. Vi siger i vor Tid for »Hvemsomhelst« Per og Povl, man vilde den Gang snarest sige Johannes. Saaledes var det gaaet ogsaa i andre Lande. Allerede langt tilbage i Tiden var i en Vejledning for Daabshandlingen Johannes

nævnt som et Eksempel paa det Svar, der skulde gives Præsten paa Spørgsmaalet om, hvad Barnet skulde hedde. Lukas' Evangelium havde her været Forbilledet, hvor Sakarias og Elisabet ved Barnets Omskærelse svarer: »hans Navn er Johannes«. Luther bruger ogsaa ved Brudevielsen: Hans og Grete. Her i Norden har vi allerede i en tidlig Tid anvendt Jon og Johannes overalt i Formularer, hvor vi nu siger N. N. Og vi kender det endnu fra Udtryk som Dumrian, Grimrian, Klodrian, hvis Mening er den dumme, grimme, eller klodsede Hvemsomhelst (Jan). I vor Tid er Johannes, i alle dets Former, det som hyppigst forekommer; alene blandt Slægtnavnene paa -sen findes der henimod et Par Snese, som er udledede af det.

73. Det for det nyfødte Barn valgte Helgenavn faldt ofte sammen med Navnet i Kalenderen paa Barnets Fødselsdag eller Daabsdag. Men karakteristisk er det, at andre Betegnelser fra Almanakken gik over til Daabsnavne. Dies natalis betyder Kristi »Fødselsdag«, og derfra stammer Kvindenavnet Natalia. Dies pascafis, Paaskedag, gav Anledning til Navnet Paskal og til Tilnavnet Paaske, der ogsaa var en adelig Families Slægtnavn. Mangen har sikkert studset ved, at Digteren Voltaire har Navnene Francois Marie Arouet, men han var født Aftenen før Maries Offerfest (21. November), og paa en anden af Jomfru Maries Festdage var den tyske Komponist af »Jægerbruden« Karl Maria v. Weber født. Derfor er det ogsaa hændt danske Mænd, at de mellem de Navne, som de modtog ved Daaben, havde Navnet Marie.

74. Man vil ved de nævnte kristne Navne kunne iagttage, at vi ikke endnu i de ældre Tider træffer

paa noget Navn som Hans, Stine eller Lise. Dengang Navnene kom ind i Landet, fik de i Lighed med den latinske Form, hvis Endelse -us man udelod, Tryk paa første Stavelse, Dionysius blev Dines, Laurentius Lars. Derimod fik Former for disse Navne, som kom ind ad den tyske Paavirknings Vej, Tryk- ket paa et senere Sted. Efter den ældre Tids Jon, Jens, Jes traadte tillige Hans frem; Nikles, Niels, Nis fik ved deres Side Klaus; efter Katarina og Karen kom Trine, Stine fulgte efter Kirsten, Lene efter Ellen, Lise efter Else, Grete efter Magga.

75. Det er muligt, at hvad der foran er udtalt om Tidspunktet for Navnes Forekomst og om deres Hyppighed maa ændres noget, hvad den lige umiddelbart før Reformationen gaaende Tidsalder angaar. Vore Forbindelser med Udlandet blev da mangfoldige, hele Kulturen modtog et stærkere mellemfolkeligt Præg, mange fremmede Navne vandrede ind i Landet, saaledes som vi snart skal se. Endelig hviler Kildematerialet fra denne Tid endnu i høj Grad i Arkiverne og venter paa Udgivelse.

IX. Navne, som optoges fra fremmede Lande og Folkeslag.

76. Foruden de Navne, som vandrede ud over Verden sammen med Kristendommen, modtog vi Navne fra de Folk, vi var komne i Berøring med.

Fyrsteslægter vil jo altid være dem, som har mest Forbindelse med Udlandet, og det viser sig da ogsaa, at forskellige fremmede Navne kom ind i Danmark gennem dets Kongeslægt. Da Kong Svend Tve-

skæg modtog Daaben, fik han efter den tyske Kejser Navnet Otto, men dette Navn fandt ingen synderlig Udbredelse — i Kong Valdemars Jordebog nævnes saaledes ingen Otto — derimod gav det Anledning til, at der blev dannet et ret lige lydende Navn Aute. Dette findes saaledes paa den af de danske Runestene, der tidligst i sin Indskrift slutter med et kristeligt Ønske. Aute hed ligeledes den Broder til Skjalm Hvide, som Venderne overfaldt og dræbte i et dansk Farvand; senere findes det ofte, og det lyder os imøde fra Bynavnene Auderød.

77. Ved Giftermaal indenfor Kongehuset kunde fremmede Navne komme til Landet uden dog at slaa Rod hos os. Fra fjerne Riger fik Valdemar Sejr sine tvende Hustruer. Hans bøhmiske Dronning hed Dragomir, men man omdannede det straks »for hendes Vænheds Skyld« til Dagmar, Dagens væne Maar, d. e. Mø. De Danske elskede Mindet om hende, men ingen af Kongehuset og heller ikke nogen anden dansk Kvinde blev opkaldt efter hende før i det 19. Aarhundrede. Kongens anden Hustru Berengaria bar et Navn, der svarede til det hos de sydlige germanske Folk almindelige Mandsnavn Berengar; det kom med Vestgoterne til Portugal, og med dette Riges Kongedatter til Danmark, hvor det i Folkemunde omsattes til Berngerd (Bengerd), der klang mere forstaaeligt. Men den skønne Dronning vandt ikke Yndest, eller hun lagdes tidlig for Had, og heller ikke dette Navn blev senere baaret af nogen Dansk.

78. Magnus, Kong Niels' Søn, ægtede den polske Hertugdatter Richizza, der i sit andet russiske Ægteskab blev Moder til Sofie, Valdemar I's Hustru; en Datter af Dronningen, og ligeledes senere en Datter af Kong Erik Klipping kom ligeledes til at hedde

Richizza, men iøvrigt blev dette Navn saare sjælden anvendt i Danmark. Valdemar Atterdag ægtede Helvig af Sønderjylland, men dette Navn findes ellers saa godt som ikke i Middelalderen. Derfor har Henrik Hertz ikke truffet betegnende danske Navne, naar han i sin skønne Skildring af »Svend Dyrings Hus« kalder Svends Datter Regisse, hans første Hustru Helvig og hans anden Hustru Guldborg, hvilket Navn heller ikke kendtes.

Den engelske Dronning Filippa fik her i Danmark næppe nogen Navne; Dorotea hed næsten ingen, førend Kong Kristoffers og Kristian I's Dronning bar dette Navn.

79. Hvordan Navnet Magnus kom ind i Norden, fortælles i Sagaerne. Olaf den Helliges Frille Alfhild fødte en Nat et lille svagt Barn, som ikke syntes levedygtigt og som derfor maatte døbes i en Hast; men man turde ikke vække Kong Olaf, da han udtrykkelig havde ønsket at sove til Morgenstunden. Saa paatog Sighvat Skjald sig at give Drengen Navn og kaldte ham Magnus. Overfor Kong Olaf forsvarede Sighvat sig med, at han havde opkaldt Drengen efter den berømteste Konge i Verden Karl den Store (Magnus). Saaledes kom det latinske Tillægsord ind i Norden som Navn. En Søster til Kong Magnus blev gift med en saksisk Hertug, og hun lod sin Søn døbe Magnus, dermed vandrede Navnet ind i nogle tyske Fyrsteslægter. I den norske Kongeslægt var det blevet almindeligt, og da Margrete Fredkulle, som havde været gift med Magnus Barfod, i sit senere Ægteskab med Kong Niels fik en Søn, lod hun ham kalde Magnus. Her i Landet blev Navnet meget udbredt i Formen Mogens; ved danske Prinsessers Giftermaal i Sverige kom Navnet til dette Rige. Det

kunde saa meget lettere vinde Jordbund i Norden, som der fandtes et nordisk Navn Magne, den kraftige, — det skaanske Stednavn Magnarød kan vidne herom — desuden Kvindenavnet Magnhild.

80. Intet nordisk Ord eller Navn, rettere i det hele intet germansk Ord eller Navn, begynder med P. Hvis dette er for meget sagt, er det i hvert Fald vist, at ethvert saadant Navn maa friste til, at man prøver dets Herkomst. Navnet Palnè kender vi fra Oldtiden, og vi synes ret overbeviste om, at Palna-Toke, d. e. Toke, Palnes Søn, maa bære et dansk Navn. Det antages dog almindeligt, at Palne (senere Palle) maa være kommen herind fra Venden. Om Preben gælder det samme. Vi kender det fra Podebuskernes Familie, som fra Valdemar Atterdags Tid fik høje Stillinger her i Landet og hvis rygenske Navn Putbus i Tidernes Løb blev omdannet til det for Danskes Øren mere forstaaelige Pod(e)busk, uden at dog Slægtvaabenet omgjordes i denne Retning. I Preben skjuler sig et vendisk Navn paa Prib- (som Pribislaus); man finder det iøvrigt omklædt i dansk Form som Pridbjørn, en fynsk Bonde paa Erik af Pommerns Tid kalder sig Jørgen Prødbjørnsen.

81. Fra Folkene i Vesten er kun faa Navne komne til Danmark. Englænderen Ælnod, der levede i St. Knuds Kloster i Odense, skrev denne Konges Levned; men ingen Dansk vides at have baaret Navnet Ælnod. Ulnod, som nævnes i en Runeindskrift omtrent fra samme Tid paa en Ligsten fra Egeslevmagle, var vist en Englænder. Det engelske eller franske Rikard kom ikke synderlig udenfor en enkelt Slægt. Derimod kom der gennem indvandrede Tyske og tysk Paavirkning flere nye Navne i Brug, vi har allerede set mange Eksempler derpaa. Vi kan blandt

dem ogsaa nævne Didrik — uagtet vi havde et tilsvarende nordisk Navn Thiodrek, — endvidere Albert, Arnald, Ebbe, Eiler, Ditlev, Hugo, Ove, der hyppigt kom til at afløse Aage, Verner, Valter. Ludvig Albertsen (Eberstein), den mægtige Marsk under Erik Mændved og den djærve Modstander af Kristoffer II, var den første med Navnet Ludvig, der senere i Midlalderen kun er bleven benyttet en sjælden Gang. Som tyske kvindelige Navne kan nævnes Gese, Ide Hildegard, Vibeke.

82. De danske Konger havde tilladt Friser at bosætte sig langs Jyllands Vestkyst, og det vilde ikke være underligt, om Navne fra dem trængte sig ind mellem de nærboende Danske. Da Kong Niels efter sit Nederlag ved Fotevig drog ind i Byen Slesvig, hvor han fandt sin Død, havde en af Byens anseteste Borgere Boie indgydt ham Tryghed; vi møder her det frisiske Boi, Boje, svarende til det danske Bo, det skulde senere blive ret almindeligt i Sønderjylland og kendes jo især fra Slægtnavnene Boisen og Bojesen. Af Navnet Frederik dannedes det frisiske Fedder, som ofte forekom i Slesvig. Meget almindeligt var det hos Friserne at ombytte *n* i Ordets Rod med *m*, og Navne som Gomme, Nomme, Mamme og de deraf dannede Slægtnavne er karakteristiske for den frisiske Navnegivning. Iøvrigt er det ofte vanskeligt at afgøre, hvad der skyldes frisisk Paavirkning og hvad Landets mange plattysk talende Indbyggere har ført med sig.

83. Paa Kristian II's Tid fandt en mindre Indvandring Sted af de med Friserne beslægtede Hollændere; de blev bosatte i Magleby paa Amager og paa enkelte andre Steder. Fra den Tid hører vi flere ejendommelige Navne; nogle af dem var dog

kendte tidligere i beslægtede Former. Vi nævner saaledes fra Hollænderbyen (det vil ses, at der er en Tilbøjelighed til at stryge *d* inde i Navnet): Adrian, Arian, Claes, Cornelis, Crilles, Dirik, Dirk, Frerik, Isbrandt (man vil huske Wulf Isebrand, Dithmarskernes tapre Høvding i Kampen mod Kong Hans), Jan, Peiter, Theis, Wibrandt, Willem, Zibrandt.

X. Navneskik ved Valget af Navne.

84. Vi skal undersøge, om man fordem fulgte bestemte Regler ved Valget af Navnet for den nyfødte. Det er ubestrideligt, at man kan paapege Sædvaner, som man synes at have fulgt til bestemte Tidspunkter eller dog havde Forkærlighed for. Paa den anden Side vilde det sikkert være urigtigt at fastslaa, at der paa en enkelt Tid blev fulgt en bestemt Brug, dertil kender vi for lidt til mere end Folkets styrende Slægter, og selv hos dem træffer vi ofte paa Afvigelser fra den Sædvane, som ellers synes fulgt.

Vi finder hos Østgoterne i Italien og hos Burgunderne, at man lod Sønnens Navn begynde med det samme Bogstav som Faderens, man lod Navnet paa bogstavrimende (allitererende) Maade klinge sammen med hans.

En anden Sædvane var, at Barnets Navn fremtraadte som en mindre Forandring, en Variation af Faderens Navn. Det vil saaledes erindres fra Vikingetiden og Danevældens Tidsalder, hvordan i England gennem 8 Slægtled næsten alle Konger og Kongebørn begyndte med Ed-, lige fra Edvard den ældre, Edmund, Edvig, Edgar, Edvard Bekender, Edmund Jærnside og flere andre Prinser, ned til Edgid, der ved at

ægte Henrik I blev de normanniske Kongers Stammoder.

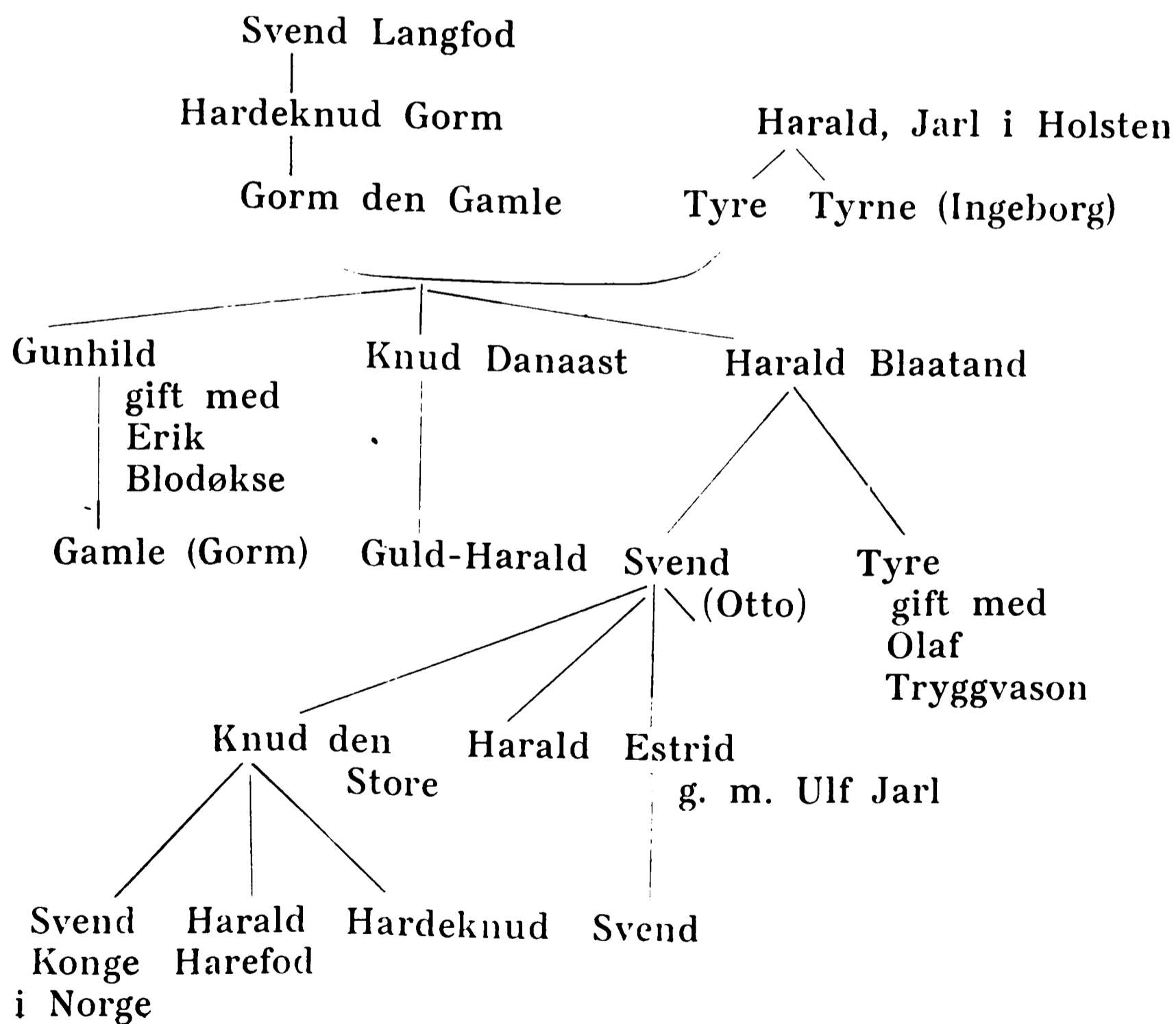
85. Vi kender ogsaa herhjemme fra Danmark Sædvaner som de skildrede. Saaledes lader Bjovulfkvadet alle Skjoldungernes Navne begynde med H — vi véd, at efter Hroar og Helge følger i næste Slægtled Hrolf — og efter samme Kvad har Göternes Konge Hredel tre Sønner Herebeald, Hædkyn og Huglek. En saadan Regel synes ogsaa fulgt, naar paa en skaansk Runesten to Brødre hedde Ønder og Øgøt.

Som Eksempel paa en Variation af Navneformen kan det nævnes, hvorledes en islandsk Saga lader Torbrand og Turid have Sønnerne Torleif, Torodd, Torfin og Tormod samt Datteren Torgerd. Et Navns Forled ses varieret, naar vi paa en bornholmsk Runesten træffer Frøbjørn som Søn af Isbjørn, og paa en anden Torkel og Alfkel som Sønner af Økel (Øykell). I Forbindelse med Bogstavrimet er det anvendt paa en Runesten fra Bleking; Hærjulf og Hadulf er her Sønner af Hjørulf. Man kunde ogsaa lade Moderens Navn gaa ind i Navnedannelsen, som naar i en Saga Ketils og Torgerds Søn hed Torkel (Torketil); paa en bornholmsk Runesten hedder to Brødre Øde og Ødger, men den tredje Broder Gunulf, idet Moderen hed Gunnild.

86. Foruden de to nævnte Sædvaner skal endnu en tredje Skik omtales, nemlig Opkaldelse efter Slægtninge, altsaa saaledes at det samme Navn uforandret blev tildelt et nyt Medlem af Slægten. Vi ser denne Skik anvendt i Frankerriget allerede under Merovingerkongerne, i andre Riger kommer den frem paa forskellige Tidspunkter.

Vi kender denne Skik fra Kongefamilien i vor ældste historiske Tid. Hvis man kaster Blikket paa

den nedenfor staaende Stamtavle, vil man se, at Harald Blaatand er bleven opkaldt efter sin Morfader, Broderen Knud (Danaast) kaldtes med sin Farfaders Navn eller en Del af dette, Svend Tveskæg efter sin Tipoldefader, Tyre, som blev gift med Olaf Tryggvason, efter Farmoderen, Knud den Store efter sin Farfaders Broder, og Knuds Broder Harald efter sin Farfader, Svend Estridsen efter sin Morfader, Harald Harefod efter Oldefaderen, Svend Alfifasøn efter Farfaderen, Hardeknud efter sin Farfaders Farfaders Fader. Vi kan heraf udlede, at der var en Bestræbelse for at bevare det samme Navn i Slægten, uden at man dog fulgte fastslaaede Regler, Navne fra Mødreslægten kunde godt trænge sig ind (Harald), vi ser fremdeles,

at Tilnavne kunde gaa i Arv (Hardeknud); det synes som om en Ætling af Gorm den Gamle, nemlig Erik Blodøkses Søn, er bleven døbt alene med hans Tilnavn; dog findes han ogsaa kaldt Gorm. Endelig lærer vi, at der ikke var det mindste til Hinder for at opkalde nulevende Slægtninge.

87. Den Slægtning, som i de følgende Tider hyppigst er bleven opkaldt, er Bedstefaderen, især Farfaderen, saaledes har det været ogsaa i vor Tid. Der har dog næppe været noget til Hinder for at give Sønnen Faderens Navn; vi kender det fra Sagaerne, vi læser paa en Runesten Toke, Tokes Søn, men dette var dog ret usædvanligt. Kun i ét Tilfælde blev man tilskyndet dertil af en helt naturlig Følelse, nemlig naar Faderen var død inden Sønnens Fødsel. I det hele laa det nær at mindes en nylig bortkaldt Slægtning ved at opkalde ham, saaledes da Karl den Store kom til Verden et halvt Aar efter sin Farfader Karl Martels Død, eller som da Kong Hans lod sin Søn døbe Kristian efter sin 6 Uger tidligere bortkaldte Fader, eller som da Dronning Elisabet lod en af de Tvillinger, som hun fødte 1519, opkalde efter sin Bedstefader Kejser Maksimilian, der var død et halvt Aar tidligere. Der viser sig i saadant kun en Følelse, der lever hos alle Mennesker, lige meget om de er Hedninger eller Kristne. Det er derfor urigtigt at tro, at der i den Skik at opkalde bortkaldte Slægtninge skulde hos Hedningerne, eller endog hos de Kristne, have ligget Forestillingen om en Sjælevandring, en Genfødsel i en ny menneskelig Personlighed. Man kan ganske vist i Nordboernes digteriske Kilder og andre Beretninger finde udtalt, at man troede, at en Mand eller Kvinde var genfødt i en anden, som bar det samme Navn eller

et forskelligt, men dette viser nærmest Nordboernes bekendte Hang til Sammenligning af sjælelige Forhold, saaledes som den kommer frem i den saakaldte »Mandjævning«, eller den viser en efterfølgende Tids Grublen i Lighed med vor Tids store Opmærksomhed paa Spørgsmaalet om Arvelighed, særlig den saakaldte Atavisme, Arv i legemlig eller aandelig Henseende efter den fjernere Forfader. Man vil næppe kunne paavise, at Forestillingen om en Sjælevandring har paa nogen virksom Maade grebet ind i de nordiske Folks Liv.

XI. Betegnelsen som Barn af sin Fader eller Moder.

88. Hidtil har vi betragtet den danske Mand som den, der kun har et enkelt Navn. Den Tanke laa de Gamle fjern, at en Person, saaledes som det nu er Tilfældet, kunde have 3—4 Fornavne foruden et Slægtnavn. Hver Mands Personlighed var i langt stærkere Grad omsluttet af et enkelt Navn; dette gælder den hedenske Tid, men Kristendommen gjorde ingen Forandring deri. Ved Daaben nævnedes kun ét Navn, hvad der er vedblevet at være Skik et Par Hundred Aar efter Reformationen.

Imidlertid kunde et enkelt Navn mærkes som utilstrækkeligt, fordi det samme Navn blev baaret af mange. Nogle Navne vinder jo let almindelig Yndest; der findes en Fortælling om, at der i Normandiet paa Henrik II's Tid fandtes saa mange Vilhelmer tilstede ved en Fest i Bayeux, at der sad 117 Riddere med dette Navn i den samme Sal. Hos os var det Tilfældet med Apostlenes Navne og ligeledes med mange af Folkets egne Navne.

89. Det laa da nær at betegne Manden tillige som Søn af sin Fader, hvad der var saa meget mere rimeligt, som Afstamning og Slægtskab havde en overordentlig Betydning i den gamle Samfundsordning. Benævnelser efter Faderen kender vi fra mange Folkeslag, og derfor er Ordet for Søn i de forskellige Sprog os saa vel bekendt — saaledes det jødiske og arabiske Ben (Ali Ben Hassan), det syriske Bar (Bartholomæus), det franske og normannisk-engelske Fils, Fitz (Fitzwilliam), det skotske Mac (Macadam, Mac Mahon), det irske O', der staar i Stedet for det engelske »son of«, (O'Connel). Af denne Grund fremtræder ogsaa saa mange Slægtnavne i Ejeform: Karstens, Martens, Peters, Steffens, Wilkens, Jacobi, Martini, Paulli, Petri, Wilhelmi. Allermest giver det sig tilkende i Nutidens talrige Slægtnavne paa -sen (-son).

I Danmark var det som bekendt i Oldtiden sædvanligt, at man for at betegne en Mand nærmere lod efter Navnet følge »Søn af« (Jakob Erlandsøn). Undtagelsesvis kan man finde Faderens Navn eller endog hans Tilnavn knyttet sammen med Sønnens til en Enhed og da sat foran. Vi træffer paa en bornholmsk Runesten Kaabe-Svend; han har sandsynligvis været en Søn af Jomsvikingen Sigurd Kaabe. Palna-Toke er et andet Eksempel, Toke har været en Søn af Palne; paa en skaansk Sten nævnes Gorms Toke.

90. Men man kunde ogsaa af Faderens eller en Farfaders Navn ved en tilføjet Endelse danne et eget Slægtnavn. Paa Guldhornet kalder Lægæst sig saaledes Holtingar, altsaa Holtes Ætling, paa Kallerup-Runestenen læses Hornbore Sviding, d. e. Svides Søn, paa de tre nær beslægtede Runestene i Bække, Læborg og Horne lader en Mand Runer riste, der kal-

der sig Hrafnunga-Tofi, altsaa Tove af Ravens-Ætten. I Knytlinga-Saga gives os Beretningen om Knud den Stores Kongeslægt, og naar der paa danske Runestene møder os Mandsnavne som Ballung, Risping, Svening, tør vi vistnok antage, at her foreligger Slægtnavne, der er gaaede over til Personnavne.

91. At betegne en Mand som sin Moders Søn har ingenlunde været ualmindeligt. Anledningen dertil kunde være den, at Faderen maaske var død tidligt, medens Moderen levede længe efter Barnets Fødsel; men Grunden kunde ogsaa være den, at Moderen var af langt fornemmere Byrd end Faderen eller overskyggede ham ved sine Evner eller sin Færd. Kong Svend blev kaldt efter sin Moder Estrid, der var Kongedatter og som levede længe, ikke efter den tidlig dræbte Ulf Jarl. To af Knud den Helliges tapre Forsvarere under Kampen i St. Albani Kirke var Svend og Astrad Torgunnesen; deres Moder, som ogsaa var Moder til Erik Ejegods Dronning Bodil, var en berømt Jarledatter, og hun synes at have naaet en høj Alder, i alt Fald nævner en Dødebog »Thrugund, som kaldes Langliva Mother«. Den bekendte sællandske ivrige Kirkeven, der sammen med sin Moder og sine Brødre stiftede Næstved Kloster, bliver altid kaldt Peder Bodilsen; vi kender end ikke Faderens Navn.

Ogsaa i den senere Del af Middelalderen træffer vi ret hyppigt — og i alle Stænder — at Sønnen bliver kaldt efter Moderen. I sønderjydske Skattebøger eller Jordebøger fra Reformationstiden kan man finde Broder Sisselsen; Mattis Elinsen, Paye Ingeborgsen og lignende Angivelser; i flere Egne af Danmark har det været brugeligt lige til vor Tid. Saaledes kunde paa Ærø Sønner hedde Mariesen eller Katrine-

sen, naar Moderen havde været en mærkelig dygtig eller bekendt Kvinde, og i Gudme Herred paa Fyen var det endnu for nylig ret almindeligt at betegne Barnet efter Moderen som: Sines Peter, Gertrud Maries Andreas.

XII. Dobbelte Navne, Tilnavne og Øgenavne.

92. Om det end staar fast, hvad der foran er sagt, at Manden kun bar et enkelt Navn, kunde det dog hænde, at han senere fik et andet Navn end Daabsnavnet. Bibelen havde jo selv givet Anvisning derpaa, saaledes da Abram, efter at Jahve har tilsagt ham et rigt Afkom, faar sit Navn ændret til Abraham. I det hele kunde Indtrædelse i et nyt Forhold foranledige, at man erhvervede sig et nyt Navn; ikke mindst var det Tilfældet, naar en Hedning døbttes.

Fra de Tider, da Kristendommen endnu arbejdede paa at trænge ind i Landet eller blive den endelig sejrende, kendes det, at Mænd og Kvinder modtog et andet Navn foruden det oprindelige, og at begge Navne benyttedes afvekslende, ofte ogsaa i Forening. Det gælder saaledes om Svend Tveskæg, at han ved sin Daab fik af Kejser Otto Navnet Otto, og vi finder ham da ogsaa i en Del Aarbøger kaldt Svend Otto. Hans Søn Knud skal i Daaben være bleven kaldt Lambert, men dette Navn findes aldrig knyttet til ham. Svend Estridsen fik Navnet Magnus, og han benævnes ofte med dette dobbelte Navn (Svend Magnus). Om mange andre Personer af Kongefamilien véd vi, at de havde tillige et andet Navn — Estrid hed Margrete, Svend Estridsens Datter Helena Gunhild, Erik Hakonsøn (Lam) David, Svend Erik-

søn (Grathe) Petrus — og det samme gælder mange andre Danske lige indtil Tiden 1170, da denne Skik synes at høre op. Ofte har det vist været ved Konfirmationen, at man antog et nyt Navn; ved den hellige Handling skulde man have en Fadder, og stundom var det dennes Navn, man antog; dog var det ikke Meningen, at det nye Navn skulde i borgerlige Forhold fortrænge det gamle. Man kunde ogsaa ved at lade sig optage i et eller andet Broderskab vælge et nyt Navn i Egenskab af Broder eller Søster, især var det almindeligt, at den, som indtraadte i den gejstlige Stand eller i et Kloster, gav sig et nyt Navn (Esajas c. 65 v. 15: sine Tjenere skal Herren kalde med et nyt Navn). Derimod kan det paa ingen Maade siges, at det nye Navn skulde være af kristelig eller bibelsk Art; der er talrige Eksempler paa at begge Navne var i lige Grad hedenske eller nordiske («Estrid, kaldet Thora»). Kirken optraadte jo slet ikke fjendsk mod de gamle Navne, selv om disse mindede om de hedenske Guder. Odinkar, som var bleven døbt af Ærkebisp Adaldag, der gav ham sit eget Navn, ophørte aldrig med at lade sig kalde med sit hedenske Navn, uagtet han blev Biskop, og det samme var Tilfældet med den ældre Biskop Odinkar.

93. En Maade, hvorpaa man særtegnede den enkelte mellem de mange, der bar det samme Navn, var ved at give ham et Tilnavn, hvortil hans ydre eller indre Egenskaber eller en Begivenhed eller et Forhold, som han havde deltaget i, kunde give Anledning. Vi kender fra Sagaerne disse »Kendingsnavne«, der næsten kunde have en lige saa fast og lovmæssig Karakter som Daabsnavnet, skønt de ofte betegnede deres Besidder paa en noget djærv Maade. Men disse »Kendingsnavne« maa ikke blandes sam-

men med »Øgenavne«, der gerne rummede en Spot, og som Navnets Bærer ingenlunde vilde godkende paa samme Maade som »Kendingsnavnet«; Benyttelse af Øgenavnet kunde maaske endog fremkalde en blodig Straf fra hans Haand.

94. Tilnavne kunde være af mangfoldig Art; vi skal her kun udpege enkelte Grupper af dem. Saaledes laa det nær at kalde en Mand efter det Folk eller Befolkningen i den Landsdel, hvor han hørte hjemme; dog fik han snarere dette Tilnavn andensteds end i sin Hjemegn. Dan hed den Hersker, fra hvem de Danske skulde nedstamme, og Dan kan ogsaa ellers forekomme som Personnavn, men rigtignok helst i en Grænseegn. I Kong Valdemars Jordebog findes det saaledes kun som Navn for nogle Mænd i Hallands nordligste Herred; paa Hallands Grænse mod det gøtiske Kinds Herred finder vi da ogsaa en Danabæc, Danaeke, Danasyo; paa Grænse skellet laa tidligere en stor Danasten.

Hvis af de to Forældre den ene ikke var Dansk, vilde man kalde Sønnen Halvdan; dette er netop Oprindelsen til dette i Danmark saa almindelige Navn, Halfdan, der senere blev til Haldan, Halden.

Navnet var et af de danske Navne, som den ældste norske Kongeslægt optog (Halfdan Svarte), medens det ellers ikke vandt synderlig Udbredelse i Norge.

Paa lignende Maade blev Friser, Fris og Holste gængse Tilnavne, og fra dem stammer Slægtnavnene Fris og Holst.

95. Af Tilnavne, der er udgaaede fra Rigets Landskaber og Byer, kan vi nævne det i saa mange Dele af Landet almindelige Tilnavn Jyde, der røber Jydernes gammelkendte Vandrelust. Falster — alle-

rede Kong Valdemars Jordebog kender en Peter Falster — blev et Familienavn, der bares bl. a. af den udmærkede Filolog og Digter Kristian Falster († 1752). Samsing hed i det 16.—17. Aarhundrede flere Lærde og Gejstlige, Poul Vendelbo blev adlet med Navnet Løvenørn, Familien Harbo erindrer om Hard Syssel, fra Ærø stammer den danske Digtningens Førstemand Anders Arrebo, Riber hed i det 16. Aarhundrede tre i Ribe fødte bekendte Mænd, der alle blev Bisper, i Vejle fødtes Anders Sørensen Vedel. Alt dette er Eksempler paa, hvordan gamle Tilnavne blev Familienavne paa den Tid, da man stræbte efter at danne saadanne. Men allerede fra gammel Tid kunde Hjemstedet give Anledning til et Tilnavn; saaledes nævner den i Valdemar Sejrs Tid paa Bjolderupstenen i Nærheden af Urnehoved hugne Runeindskrift: Ketil Urne ligger her.

96. Tidt fik en Mand sit Tilnavn paa Grund af en legemlig eller aandelig Ejendommelighed hos ham, og dette Tilnavn kunde senere gaa videre i Slægten som et Familienavn eller endog som et Døbenavn. Saaledes var allerede i Oldtiden Hals og Mule Personnavne. En dansk Vikingearl hed Hals, og vi kan tænke os, at hans Moder har haft til Eks. det smukke Tilnavn Svanehals, som Harald Godwinssøns Elskede Eadgyth bar; 1416 hed en Borger i Skelskør Hans Svanehals. Eller vi kan tænke os, at han var Søn af en Mand med Tilnavnet Læderhals, Skamhals (Korthals) eller Langhals — alle disse Tilnavne kender vi fra islandske Sagaer — ligesom vi fra danske Breve kender Gerard Stenhals og Kjeld Skalehals. I den herlige danske Folkevise om Ebbe Skammelssøn møder os et sjældent Efternavn; vi kender det dog,

ligesom ogsaa Fornavnet, andetstedsfra, Skammels er sikkert en Sammendragning af Skam-hals.

97. Allerede paa en Runesten træffer vi Mule som et Personnavn. Vi maa antage, at det oprindelig har været et Tilnavn for en Mand med en noget snudeformet Mund; som Tilnavn kendes det fra Sagerne, og allerede paa Karl den Stores Tid havde en dansk Høvding Tilnavnet Turdimule. Senere blev Mule et velkendt Slægtnavn.

98. Familienavnet Scheel, Skeel, har sin Herkomst fra et Tilnavn. Den, som skelede, sagdes i Middelalderen at være skél. Vi hører fra Norge om, hvordan Torolf, Øgmunds Søn, paa Jæderen havde Tilnavnet Skjálgr, d. e. den skelende; hans Søn, der hed Erling Skjálgsson og som er bekendt som en Tilhænger af Knud den Store, lod en af sine Sønner døbe Skjálgr, og dette Navn gik derpaa videre i Familien.

99. Netop fordi Familienavne forstodes som saadanne og ikke som karakteriserende Tilnavne, kunde man finde sig i eller endog være stolt af at bære et Navn, som maatte synes mindre tiltalende for den oprindelig saaledes betegnede Stamfader. Galen var Navnet paa en skaansk og bornholmsk Slægt; Ordet betyder tryllebunden, lidenskabelig, voldsom. Drukken hed en anden Slægt, man kan næppe tolke Ordet anderledes end som beruset. Det er jo muligt, at den, som oprindelig fik dette Tilnavn, netop var en saare ædru Mand, vi kan da i alt Fald i Sagerne finde Eksempler paa, at en klog Mand blev kaldt Toke (Tosse), en særdeles høj Mand den smaa, en meget mørkladen Hvidfisk.

100. Man vil lægge Mærke til, hvorledes i Mid-

delalderens sidste Aarhundreder mange af de gamle Personnavne er gaaede af Brug eller dog kun anvendtes sparsomt, medens de derimod lever uforstyrret videre som Slægtnavn (Basse, Galen, Mule), eller de kan ved et tilføjet -sen betegne sig som Slægtnavn (Algudsen, Gammelsen). Navnet er altsaa bleven følt som gammeldags, og man vilde ikke paany give det som Daabsnavn, det har derimod levet videre som Familienavn, og den sidste Bærer af Daabsnavnet er bleven som en Slags Stamfader for Slægten.

101. Den Skik at give Tilnavne mærkes paa en bestemt Maade overfor vore Konger. Det er utvivlsomt, at allerede Samtiden har givet saadanne. Vi kan nævne: Gorm den Gamle, Harald Blaatand, Svend Tjugeskæg eller Tveskæg (Tjuge, d. e. Fork), Knud den Rige (mægtige), hvad der senere blev til den Store, Magnus den Gode, Harald Hén (d. e. blød Sten), Erik Ejegod (egode, d. e. altid god), Erik Harefod, men efter hans store Sejr ved Fotevig Emune, Erik Spag eller Lam. Det er saaledes legemlige Egenskaber og dernæst Karaktertræk, som disse Navne især angaar. Af en anden Art er Navnene for Valdemar den Store og Valdemar Sejr, hvilke da ogsaa først tildeltes disse Konger i Reformationens Aarhundrede og Renæssancetiden, da man lagde stor Vægt paa at vurdere Konger som Regenter. De tre Konger Erik Plovpenning, Erik Mændved (d. e. Som Mænd vide!) og Erik Klipping (klippet Faareskind) havde allerede paa Grund af deres fælles Daabsnavn godt Behov for et Tilnavn, og de synes ogsaa at have faaet dette omtrent af Samtiden. Valdemar Atterdags Tilnavn har i sin oprindelige Form, paa samme Maade som Erik Mændveds, vistnok stammet fra et Mundheld eller Udbrud, som ofte hørtes fra ham; en

langt senere Tid omdannede det til den rammende Betegnelse. Men efter Valdemars Tid gav man ikke Konger Tilnavn, man betegnede dem paa mere pro-saisk Maade med Nummer, saaledes som det var Skik i Udlandet.

Tilnavnenes egentlige Tid er saaledes især det 10.—12. Aarhundrede. Fra dette Tidsrum kender vi jo ogsaa indenfor Kongeslægten: Danmarks Bod, saaledes som Tyre efter Jellingestenens Vidnesbyrd blev kaldt allerede af hendes Undersaatter, vi kender Knud Dana-Ast (de Danskes Kærlighed), Guld-Harald, Harald Harefod, Harald Kesje (Spyd), Knud Lavard (Herre).

XIII. Adelige Slægtnavne og Paabudet om at antage saadanne.

102. I Middelalderens senere Aarhundreder gjordes Begyndelsen til, at Familierne antog faste Navne, hvad der for den ældre Tids Vedkommende kun havde været kendt for enkelte Slægter. Saaledes bar jo Kongeslægterne Navne, Skjoldunger og Knytlinger i Danmark, Skilfinger, Ynglinger og Folkunger i Sverige, Ynglinger i Norge. For os Danske staar Hvide-Slægten som en af vore ældste, berømteste Slægter, men dette Navn var ganske ukendt i Middelalderen, om man end vidste, at flere adelige Slægter nedstammede fra Skjalm Hvide, hvis Tilnavn de dog aldrig benyttede.

I det 13. Aarhundrede udformer den danske Stand af Herremænd sig til en Adel af den Karakter, som vi kender saa vel fra den senere Middelalder. Paa den Tid opstod ogsaa Vaabenmærkerne, der

knytter sig til en enkelt Slægt, og mange Slægter begyndte at føre et bestemt Slægtnavn. Dette kunde falde sammen med Navnet paa Billedet i Vaabenmærket — Akeleje, Baad, Bille, Brok — det kunde være Navnet paa en Gaard — Urup — eller paa en Stamfaders Tilnavn — Halvegge, Kyrning, Skeel — eller det kunde, naar det nævnede et Navn med et tilføjet -sen, angive en bestemt Stamfader; Niels Ebbesøn hørte til Familien Strangesøn.

Herremændenes Hustruer antog ikke Mandens Slægtnavn, men bevarede deres eget, saaledes som vi ogsaa kender det fra senere Tider — Herluf Trolle og Birgitte Gøye, Otte Gjøre og Birgitte Thott. Kun hos den holstenske Adel var det Sædvane allerede i det 15. Aarhundrede, at Fruerne førte deres Ægtefælles Slægtnavn, men de vedblev desuagtet at føre deres egen Slægts Vaabenmærke. Saaledes kalder Margrete Ahlefeldt, der var gift med Peter Rantzau, sig i sit Segl Margrete Ransow, men dette har alene Ahlefeldternes Vaabenmærke, en Vinge og et tre Gange tværdelt Felt.

103. Da udkom i 1526 Frederik I's Forordning om, at alle Riddermænds Mænd, som ikke havde faste Tilnavne, skulde vælge dem et stadigt Tilnavn i saa Maade, at de, som fører ens Skjold og Hjelm, skal føre ens Tilnavn, saa at man i Fremtiden kan spørge, hvilken nogen ærlig ridderlig Gerning gør i Marken (Felten) eller andensteds, saaledes som udi andre kristelige Kongeriger Sæd er. Af de 260 Adelslægter, som der da fandtes i Riget, havde fra ældgammel Tid langt over Halvdelen fast Slægtnavn, af de hundrede Slægter, som intet havde, efterkom de tre Fjerdedele Forordningens Bud.

Der var 35 Slægter, som tog Navn efter Vaaben-

mærker, saaledes Akeleje, Due, Gyldenstjerne, Huitfeldt, Mormand (Hovedet af en Mor), Rosenkrantz, Sparre, Ulfstand, og denne Maade at danne nye Navne paa er i de følgende Aarhundreder bleven stærkt fulgt ved nye Optagelser i Adelstanden (Gyldenløve, Lillien-skjold, Løvenørn, Rosencrone, Rosenvinge). Af de andre Slægter valgte 26 et ældre Slægtnavn, hvortil de mente sig berettigede ved Afstamning paa mødrene Side eller ved anden Adkomst; det var saaledes Tilfældet med Slægterne Galt, Green, Hvide, Mus, Myre, Sehested, Skram, Thott. En halv Snes Slægter dannede sig et Navn med -sen, saaledes Algudsen, Clementssen, Emmiksen, Steensen, Strangesen, to Slægter gjorde et Fornavn til Slægtnavn, nemlig Godske, Viffert, et Par andre anvendte Herregaardens Navn, saaledes Ravensberg, Urup.

Medens det i tidligere Tid ofte var hændt, at et Døbenavn gik over til at blive Slægtnavn, mærkes der i denne og den følgende Tid i de adelige Slægter en Tilbøjelighed til at anvende Familienavne som Fornavn; vi erindrer saaledes om Falk Gjøe, Hak Ulfstand, Manderup Parsberg.

XIV. Forandringer i Navnenes Former og i Navneskikken i Reformationens og i Humanismens Tidsaldre.

104. Paa den nylig omtalte Tid mærkes det ogsaa i Borgerstanden, hvorledes Slægtnavnet har vundet en stor Betydning og i Grunden bliver den egentlige Bærer af Personligheden.

Saaledes vil enhver fra den danske Reformations Historie huske, hvordan bekendte Mænd bar Slægt-

navne af en egen Art, nemlig Navne efter Haandværk og andre borgerlige Erhverv; det stemmer jo fuldt med den Indflydelse i Samfundene, som Borgerstanden paa den Tid havde vundet. Paa Kristian II's Tid var Hans Meisenheim, kaldet Bogbinder, og Esbern Jepsen, kaldet Skriver, Borgermestre i København, Peter Henriksen, kaldet Bundtmager, Raadmand. Den førstes to Sønner hed Hans og Ambrosius Bogbinder, men ingen af alle disse Mænd havde det Erhverv, som deres Navn angav, saa lidt som Borgermesteren i Lübeck Jürgen Wullenweber vævede Uld. Som ivrig Tilhænger af Luthers Lære er Præsten Hans Spandemager i Malmø bekendt, men det var ikke ham, men hans Fader, som drev dette Haandværk, og Klaus Mortensen Tøndebinder hed saaledes, fordi hans Stiffader var Bødker. Jørgen Sadolins Familie havde i ældre Tid været Sadelmagere. Den rige Købmand i Odense paa Frederik II's Tid Oluf Bager har sikkert ogsaa blandt sine Forfædre haft en Mand med denne Næringsvej.

Især fra denne Tid af er det, at de mange borgerlige Familienavne efter Erhverv opstaar; de har ret ofte et Udseende, som ikke let gennemskues, og tidt er de overførte fra Tyskland. Saadanne Navne er: Becker, Böttiger, Dreyer, Fischer, Kryger (Kromand), Kyster (Klokke), Löffler (Skemager), Meier (Forvalter), Mahler, Moller, Müller, Schmidt, Schröder (Skræder).

105. Derimod er det vel tvivlsomt, om Reformationen eller selve Lutherdømmet kan siges at have øvet nogen Indflydelse paa den danske Navneskik. Maaske vogtede man sig for Navne, der altfor stærkt tilkendegav sig som Helgennavne, og maaske optog man til Gengæld flere Navne fra Bibelen til

Brug. Men samtidig med Reformationen eller rettere tidligere end den havde rundt om i Landene Humanismen virket, Sansen for og Kærligheden til Grækernes og Romernes Oldtid, Trangen til at fordybe sig i deres Litteratur og Sprog, deres Gudetro og Sæder. Vi mærker da ogsaa, at romerske Navne som August og Julius, der hidtil saa at sige aldrig var bleven baarne af en Dansk, begynder at vise sig, det samme var Tilfældet med det græske Filip og med Hektor og Alexander, som hidtil sjælden var bleven benyttet — Kong Valdemars Jordebog nævner Alexandsthorp (Alsønderup i Strø Herred). Kornelius kommer ind efter 1600, Viktor og Theodor først to hundrede Aar senere. Det skyldes vistnok Hannibal Sehesteds Fødsel paa det fjerne Øsel (1609), hvor hans Fader da var Lensmand paa Arensborg, at dette Navn for første Gang kom ind i den danske Adel eller i Folket.

106. Familienavnene kom til at præges af den humanistiske Begejstring og ofte af alt for stor en Lærdom.

Melanchtons fine græske Navn betyder »sort Jord«, idet hans Fader var Vaabensmeden Schwarzert. Det skal have været Melanchton, der gav den unge danske Studerende i Wittenberg Peder, hvis Fader synes at have været Hårnisksmed («Pladeslaar»), det stolte græske Navn Palladius, der minder om den harniskklædte Pallas Athene og om hendes i Troja bevarede, beskyttende Billede (Palladium). Oluf Krysostomus hed den Læsemester ved Universitetet, der 1529 i en mærkelig latinsk Tale paa Vers udbød i Jammerklage over de Gejstliges Mangel paa Dannelse og samtidig lagde sin egen klassiske Viden for Dagen; hans græske Navn gengav det danske Gyldenmund.

Professorerne ved det genopblomstrende Universitet er da ogsaa mest bekendte efter den latinske Form af deres Navn, Jakob Schmidt som Fabritius, Peter Litle, født i Roeskilde som Petrus Parvus Rosæfontanus, Rasmus Glad som Lætus.

I Præsternes og de Lærdes Slægter blev i de nærmest følgende to Aarhundreder alle Haande ærlige danske Navne omstøbt i klassisk Form. Jon Jakobsen fra Hven blev Venusinus, Bondesønnen fra Lomborg blev den astronomiske Professor Longomontanus, den begejstrede Tilhænger af Melancton Joh. Callisen (af Karl) lod sig kalde Calixtus (af calix, et Bæger). Danske Stednavne affødte latinske Familienavne, saaledes Broby Pontoppidan, Hjerm Jermin, Jersie Jersin, Kallundborg Calundan, Lundby Lucoppidan, Skagen Scavenius, Ugilt Vogelius. Efter sin Families Hjemstavn Løgstrup lod Bolle, Kristen Bollesens Søn, sig indskrive ved Universitetet som Løxdorpius og forfinede det senere til Luxdorpi, der dog altid udtaltes Lyksdorpi.

Ogsaa Navne for Haandværk eller Stilling formedes klassisk: Coppersmit, Cypræus; Oehlschläger, Olearius; Schultze, d. e. Foged, Prætorius. Eller det almindelige, jævne Navn fik en latinsk Klædedragt, som naar Kaspar, Bertels Søn, blev til Bartholin, Jørgen, Laurids Bjørns Søn, til Georg Ursin; tre Brødre og Præster Holgersen lod sig kalde Olivarius; Niels, Peters Søn, blev Petræus, Tormod Torvesen Torfæus, Bertel Gjødesen Ægidius. Af Clausen opstod Slægtnavnet Claudi, Rektor Anders Clausens Søn fik Navnet Claudianus, snart efter dannedes et Pigenavn Claudiane.

Endnu i mange andre Omskrivninger viste den lærde Kløgt sig. Trønderen Niels Lauridsen Nord-

mand eller Norbagge kom paa Grund af sin nordlige (arktiske) Hjemstavn til at hedde Arctander. En Boghandler i København hed paa Frederik IV's Tid Erytropolis (Rødby). Rektor Laurids Pedersen paa Herlufsholm, der var særlig kyndig i østerlandske Sprog, valgte i Tilknytning til sin Faders Navn, og da Petros betyder Klippe, det syriske Ord for en Klippe Thura til sit Familienavn.

XV. Mænd og Kvinder faar flere Navne. Nye Dannelser af Kvindenavne og den store Tilgang af Navne i de sidste Aarhundreder.

107. Det er hidtil stadig forudsat, at en Person kun bar ét Fornavn, bortset fra den foran omtalte Skik, at to Navne kunde anvendes vekselvis (Stykke 92). Heri skete nu en Forandring. Den fremkom skridtvis, og det var hos os som i Udlandet forskellige Forhold, der førte den med sig.

Allerede tidlig havde man set, at enkelte Navne let fæstede sig til hinanden; Marie Magdalene havde vist Vejen, Marie drog i det hele let andre med sig: Anne Marie, Mette Marie o. s. v. I tyske adelige Familier havde det endvidere længe været Skik, og det ansaas vel af arveretlige Hensyn for nyttigt, at man holdt fast ved bestemte Døbenavne; men derved kunde det hænde indenfor større Slægter, at ikke faa Personer bar samme Fornavn og Efternavn. Det maatte derfor være ønskeligt, at Barnet fik et tredje Navn, som kunde vælges frit, og saaledes kom man ind paa de flere jævnsides Fornavne. Men stærkest i denne Retning virkede dog den i Tiden raadende Hang til at vinde Gunst og Beskyttelse. Man vilde

vise andre Hæder ved at lade sit Barn bære deres Navn, man vilde tillige skaffe det Velyndere. Af disse Grunde tog man de mange Faddere, paa hvis Fadder-gaver man ogsaa gjorde Regning, man anvendte Opkaldelser efter en hidtil ukendt Maalestok, hvad der atter førte til et Utal af de uheldigste Navne.

Allerede i det 17. Aarhundrede mærker man i Danmark hos Adelstanden og de Borgerlige en Tilbøjelighed til at give to Navne, og dette fortsættes i det næste Aarhundrede, saaledes at man kan sige, at det i disse Stænder omtrent var det sædvanlige at have to Fornavne. I Aarhundredets Slutning og efter 1800 forøges endog Navnenes Antal og stiger snart til det urimelige. En bekendt Højesteretsdommer, der var født 1828, bar saaledes ikke mindre end 7 Fornavne, og det samme var Tilfældet med den yndede Romanforfatter Beatus Dodt (født 1817). Først i Frederik VII's Tid sker der en Tilbagevenden til mere rimelige Forhold. Trangen til at opkalde aftog, og samtidig følte man sig langt friere stillet med Hensyn til Valget af Navne, som kunde tages fra den nordiske Fortid og fra hele den vide Verden.

108. De sidst forløbne Aarhundreders store Forbrug af Navne havde imidlertid ført mange uheldige Forhold med sig, særlig paa Kvindenavnenes Omraade. I Oldtiden havde man, som det er skildret, ladet de kvindelige Navne være bygget af samme Led som Mændenes, men i Middelalderens Slutning og den nyere Tid var man i Udlandet begyndt paa at lade de kvindelige Navne fremtræde simpelthen som en Affødning af de mandlige, idet man ved en tilføjet Endelse paa -ane, -ine, -ette, -otte betegnede, for hvilket Køn de var bestemt. De Danske fulgte Udlandets Mønster. Kristian IV's Datter med Kir-

stine Munk Kristiane, gift med Hannibal Sehested, var et af de tidligste Eksempler paa Navne af denne Art (om end dette Navn kan paavises en enkelt Gang i Middelalderen). Men i Danmark glemte man desværre at varetage de Hensyn til Skønheden, som netop vort Sprogs Egenart maatte udkræve. De Franskes Pauline og Charlotte, hvor den næstsidste Stavelse klinger langt og *e* ikke udtales, har nu engang en anden Skønhedsvirkning end de tilsvarende danske med den slæbende eller hendøende Endelse.

Man fandt det fint og paa Moden at anvende de nye Endelser. Paa Holbergs Tid skriver en Mand: Har nogen havt en Moder, som kaldte sig Bodil, og vil lade hende opnævne, saa skal Barnet kaldes Bolute. Der kom Tider, da man ligefrem var betaget af disse Endelser, og deres Herredømme varede ved lige til det følgende Aarhundredes Midte. Vi skal alene paa Grundlag af Navne, som anføres i »Dansk biografisk Leksikon«, nævne følgende Prøver. Man omdannede Fornavnene: Aagine, Abrahamine, Andriette, Flemmine, Hermandine, Joachime, Knudine, Kristofine, Ludvigne, Martinette, Stefine, Tomine, Samueline; man opkaldte efter Slægtnavne: Holcha, Friboline, Levine, Murdochine; man sammenknippede Navne: Jesmine, Hansigne, Larssigne, Ottomine, Petromine, Torsine, og man omstøbte smukke, korte Kvindenavne til lange og uskønne: Bertine, Bodille, Elseline, Inginge, Klarète, Laurine, Rosaline. Der vistes stor Opfindsomhed og næsten altid til Uheld for Navnets Bærer: Henrikke, Jespare, Lasenia, Metha, Olferta, Simonia, Tagea, Thyga. Netop i den Periode af det danske Kulturliv, som vi betegner som den æstetiserende og skønhedsdyrkende, mærkes den største Vansmag i denne Henseende; en hel Samling

af Søstre kunde have Navne, der endte paa -ine, foruden at hver enkelt af dem maaske havde flere. Det endte ogsaa med, at man døbte Pigebørnene med Endelserne alene: Gine, Jette, Lotte, Rikke, Sine.

Mandsnavnene led mindre ved Tidens Uforstand paa Navnes Art; der opstod dog ogsaa nye Navne med Kvinders som Grundlag (Bodilius, Magdalus). Hvad der satte en Dæmning mod hele denne i Virkeligheden saa stillestaaende og ubehjælpelige Maade at forøge Navnemængden paa, var imidlertid, at man søgte til nye Navnekilder i Udlandet og i Fortiden.

109. I Middelalderen var det ret ukendt, at de Navne, der anvendtes i Digtningens Verden eller i de Oldsagn, som dog stadig fyldte Folkets Fantasi, vandt Indgang som Døbenavn i det virkelige Liv. Det er ret mærkeligt at se, hvorledes Folket her satte en Grænse, som vor Tid saa lidt ænser. Vi træffer vanskelig paa Mænd, som bærer Amlungs eller Etzels, Gunters eller Vølund Smeds Navn, ikke heller paa Kvinder, der hedder Brynhild eller Grimhild. Det er ogsaa karakteristisk at se, hvorledes der i vore Folkeviser kan optræde Mænd og Kvinder i de mest hjemlige Forhold, medens de bærer Navne som Ribold, Frydenborg, Adelbrand eller Ellensborg, der var ukendte i den virkelige Verden. Og paa samme Maade faar de rimede Romaner fra den senere Del af Middelalderen Lov at beholde Baldevin og Gloriant, Vidrik og Vadian, Roland og Oliver. Det bliver af denne Grund ikke rimeligt, at de iøvrigt vanskelig forklarlige Navne Iven og Kai, der kom frem paa denne Tid, skulde stamme fra Romanerne, om end tilsvarende Navne forekommer i dem. Ret overraskende er det derfor, naar den blændende Adelsmand Vincents Lunge — han var en kort Tid Lærer

ved Universitetet og dræbtes i Trondhjem 1536 — lod en Datter kalde Blanseflor, altsaa efter den rimede Roman om Flores og Blanseflor; hun bragte ved sit Giftermaal dette Navn ind i Bildternes Slægt.

Det 17. Aarhundrede er Hyrdepoesiens Tid, men blandt de adelige og borgerlige Damer findes ingen Fyllis, Kloris eller Galatea, og ingen Mand hedder Filidor eller Sylvanus. Ligeledes synes det 18. Aarhundredes borgerlige Romaner at have ladet den danske Navnegivning uskadt; Pamela eller Klarissa er næppe bleven opkaldt. Men i den sidste Halvdel af Aarhundredet begynder en Forandring at mærkes. Folket havde faaet en langt mere udviklet Sans for Litteratur af al Art, og man levede med i Udlandets Digtekunst. Skuespiller Michael Rosing lod i sin Beundring for Shakespeares Dramer sin Datter døbe Ofelia; stærkt virkede Ossians Digte med deres smukke Navne, og snart skulde disse — Malvina, Minona, Orla, Oskar — bane sig Vej ikke mindst efter at de i Sverige havde vundet saa stor Yndest. Der var vaagnet en levende Sans for den nordiske Oldtid — 1783 blev et Drengbarn døbt Frode Fredegod — Oehlenschlägers Dramer kaldte mange gamle Navne frem til ny Anvendelse og ikke netop i de gamle danske Former — Hakon, Hagbard, Olaf, Hjalmar, Gerda, Tyra — senere virkede Ingemanns Romaner — Stig, Valdemar, Aase, Dagmar — Hertz's Dramer — Helvig, Rigmor — senere fulgte Navne fra Bjørnsons og Ibsens Fortællinger og Skuespil.

110. I Løbet af de sidste Aarhundreder var der ogsaa vandret mange Navne ind fra den vestlige Verden. Da Frederik IV ægtede Louise af Meklenburg, bragte han for første Gang dette franske Navn, der var indvandret til Tyskland, til Danmark. I Revolu-

tionens Tidsalder vandt franske og engelske Former af Navne Indgang, og der døbttes i det 19. Aarhundrede tidt Børn med Navnene Charles, John, William, Emmy, Fanny. Ogsaa de store Begivenheder i Europa afspejlede sig i Navngivningen, snart var det den græske Frihedskrigs Helte, snart Mændene fra Krimkrigen eller fra Kampen for at skabe Italiens Enhed, der satte Mærke. Der var unægtelig en Tilbøjelighed hos mange til at tage Navne fra den hele Verden. Den danske Navneskik i dens Helhed er dog ikke bleven paavirket deraf, og stadig er Trangen til at holde Hævd over, hvad der virkelig er rundet af dansk eller nordisk Rod, bleven mere levende.

XVI. Faste Slægtnavne paabydes for hele Folket. Den uheldige Maade, hvorpaa Bestemmelserne gennemføres. De nye Love om Slægtnavne og Navneforandring.

111. I det 17. Aarhundrede mærkedes hos Borgerstanden en almindelig Bestræbelse efter at faa faste Slægtnavne. De mange indvandrede tyske Haandværkere og i det hele den stærke tyske Paavirkning førte imidlertid med sig, at mange gode danske Navne fik en tysk Form eller et fremmedartet Udseende, saaledes skjuler Bredstrup sig i Bredsdorff, Ravnebjerg i Raffensberg, Skern i Schiern, Søvten i Zeuthen. Her er altsaa Navne paa Landsbyer anvendt, andre benyttede Navne, som paa en eller anden Maade, til Eks. gennem Moderen, var knyttet til Slægten. Paa Frederik IV's Tid havde Borgerstanden i næsten alle Landets Købstæder faaet faste Slægtnavne, saa at kun de nederste Klasser af Befolkning-

gen i Byerne lod sig kalde med et efter Faderens Navn skiftende -sen-Navn. En Brændevinsbrænder kunde nok skrive sig med et saadant Navn, men naar han ved at erhverve sig en Bryggergaard hævede sig over Almuen, skrev han sig med et fast Familienavn. I den sidste Halvdel af Aarhundredet blev det i Købstæderne en almindelig fulgt Skik at have Familienavne, men disse dannedes sædvanlig ved, at Hansen, Jensen eller et lignende Navn gik i Arv i Familien; og i dette Spor er Udviklingen senere gaaet baade i Byerne og paa Landet i et saadant Omfang, at nu en Snes af vore almindelige Slægtnavne paa -sen bæres af omtrent Halvdelen af vort Lands Befolkning.

112. Allerede paa Holbergs Tid maa det have sømmet sig for en Krigsmand, at han ligesom Jakob von Thybo satte et von ved sit Navn. Jakobs Tjener Jens siger, at »*von* har den samme Bemærkning hos os som *-us* udi Kannikestrædet«. Imidlertid synes dette *von* først ved Tiden 1769 at være anvendt ved militære Udnævnelser. Nogle Aar iforvejen var det, medens vore Tropper laa samlede i Holsten (1758—62), ved en Parolbefaling udtalt, at alle Officerer i Landetaten skulde sætte et *von* foran deres Navn, hvorved de antydede, at de var adelige; man vilde ikke staa tilbage for Preusserne, hvis Officerer næsten alle var adelige. Dette blev Anledningen til det *von*, som endnu et Aarhundrede efter hæftede ved Officerers Navne.

For den israelitiske Del af Befolkningen afgav Købstæderne Navne her som andensteds ofte et Grundlag for Familienavnet (Trier, Hannover, Glückstadt, Fridericia).

113. Paa Landet var man vedblevet at anvende de vekslende -sen-Navne. Imidlertid maatte det høre

til god Samfundsorden, at hver Mand og Kvinde havde et fast Slægtnavn. I Frankrig var det allerede for et Par Aarhundreder siden slaaet fast, at man kun maatte kalde sig efter sit Familienavn, i Tyskland var det før 1700 fast Skik at have et Slægtnavn, i Østerig blev det gældende Ret i det 18. Aarhundrede. Struensee var herhjemme den, som først skred ind mod den uheldige, forstyrrende Navnebrug, men Regeringens Paabud gjaldt kun den sønderjydske Landbefolkning. Hos denne havde det idelige Navneskifte forvoldt stor Besvær i Arvesager og ved Førelsen af Panteprotokoller; det blev derfor befalet Præsterne ved Daaben tillige at nævne Slægtnavnet. Forældrene kunde selv vælge, hvad deres Barns Familienavn skulde være, men det, der saaledes valgtes, maatte ikke for Fremtiden fraviges (1771).

Først ved en Forordning af 30. Maj 1828 blev denne Regel gennemført i Kongeriget. Ved Daaben skulde Barnet nævnes »ej alene med Fornavn, men og med det Familie- eller Stamnavn, som det i Fremtiden bør bære«. Forordningens Ord var lidet klare, den havde ikke tilstrækkeligt betonet, at et fast Slægtnavn for Familien var det Maal, der skulde stræbes efter. Kancelliet gav vel paa Forespørgsel fra forskellige Præster yderligere Besked om sin Hensigt, men ogsaa disse Cirkulærer var saa uklare, at Præsterne paa de fleste Steder i Landet vedblev at døbe med skiftende -sen-Navne. Først en Rundskrivelse fra Kultusministeriet af 8. August 1856 bragte den Bestemmelse, at det Familienavn, som var bleven valgt i Overensstemmelse med Forordningen af 1828, skulde være bindende for alle følgende Slægtled.

Det er forstaaeligt, at dette mange Steder vakte Misfornøjelse, og der gik ogsaa lange Tider, før Be-

stemmelsen blev gennemført. Allerværst var det dog, at mangt et godt Tilnavn, hvormed Familien var bleven kaldt i sin Hjemstavn, var ladet ubenyttet, og at Navne paa -sen, der dannedes af Hans, Peter, Anders, Kristen og en Tylvt andre af vore mest almindelige Døbenavne, var vokset til et saadant Kæmpemaal, at de overskyggede al anden Navnebrug. Der var kommen en Ensformighed og Kedsommelighed over vore Slægtnavne, som ikke havde sit Sidestykke i noget andet Land.

Efter at Ønsker om en Reform paa dette Omraade længe havde været fremsat, besluttede Justitsminister N. R. Rump at lade en Kommission undersøge Befolkningens hele Navneskik og afgive Betænkning om en Omordning. Kommissionen — der bestod af Professor theol. Fr. Nielsen, Docent Axel Olrik og Prof. J. Steenstrup — udsendte Spørgeske-maer til et stort Antal Mænd i alle Landets Egne og modtog udførlige Oplysninger; i sin Betænkning om »Dansk Navneskik« (1899) fremdrog den især Betydningen af de folkelige Tilnavne, der i stor Udstrækning var i Brug i de fleste Egne af Landet, de var mange Steder bedre kendte og mere benyttede end det ved Daaben givne Slægtnavn, de var ofte bevarrede gennem flere Slægtled eller endog gennem Aarhundreder, og de indeholdt et rigt Stof for Dannelsen af nye Familienavne.

Der fremkom nogle Aar derefter fra Regeringen et Forslag om en Navnelov, og efter at dette var prøvet i Rigsdagen, udkom Lov om Navneforandring af 22. April 1904. Ved denne aabnedes der enhver Familie en let Adgang til at opnaa et nyt Navn ved et Øvrighedsbevis; Betalingen derfor var 4 Kr., for ube-

midlede gaves det gratis; Familien fik ved Beviset Eneret til Navnet. Det Krav, der stilledes til det nye Navn, var, at det havde dansk Klang, og at det ikke var et Navn, hvortil andre Familier havde Eneret. Til Hjælp ved Valget af Navne havde Ministeriet ladet Professorerne V. Dahlerup og Steenstrup forfatte en »Navnebog« (andet Oplag 1903), senere er til samme Øjemed udkommet »Kraks Navnebog« (1912); tilsammen rummer disse Bøger 25,000 nye Slægtnavne. Loven gjaldt kun for et vist Antal Aar, men den er bleven fornyet og er stadig gældende.

XVII. En Redegørelse for den efterfølgende Navnebogs Indhold og Formaal.

114. Den Liste, som er givet i det følgende, indeholder de Navne, som Danske i Tidernes Løb har baaret, hvad enten de er af nordisk eller af fremmed Herkomst. Men den indeholder ikke alle Navne, hvad der vilde have givet den et uoverkommeligt Omfang; mange Navne, især fra den nyere Tid, har kun været baaret af en enkelt eller er fremgaaet af et saa personligt Lune, at de ikke var værd at optegne. Ligesaa er mange ældre Navne forbigaaede, som manglede Interesse, eller naar de ved deres Form og Lyd kun vilde mistydes i vor Tid og saaledes være lidet egnede til at optages paa ny.

·Bogen giver Oplysning om Navnets sproglige Herkomst. Naar denne angives som olddansk, forstaas derved, at Navnet forekommer paa vore Runestene, i gamle Stednavne og i historiske Beretninger eller Oldbreve, der er ældre end Valdemar

Sejrs Død. Tidsgrænsen er altsaa det 13. Aarhundredes Midte.

Hvis Navnet er dansk, men dannet i en senere Tid, angives det Aarhundrede, hvori det første Gang forekommer; ved de fremmede Navne oplyses paa samme Maade om den Tid, da Navnet først kom til Landet. Det er imidlertid en Selvfølge, at der derom maa tages alt Forbehold fra Forfatterens Side. Om end mange gamle Fortegnelser fra forskellige Tider er bleven eftersete, kan let et Navn være overset, eller der kan være forsømt at benytte Kilder, som skulde raadspørges. Iøvrigt maa det erindres, at ofte et Navn er bleven baaret af en Mand eller Kvinde, som i Virkeligheden maa anses for en Udlænding.

Ved Angivelsen af et Navns Herkomst fra et bestemt Sprog sigtes til Navnets egentlige Kærne, uanset at dets Endelse eller dets ydre Tildannelse maa siges at tilhøre et andet Sprog. Mangt et Navn med den latinske Endelse *-us* kan derfor godt være betegnet som græsk. Latinsk maa endvidere ikke opfattes saaledes, at Navnet stammer fra den romerske Oldtid; længe efter denne vedblev man hos romanske og andre Folk at danne Navne paa Grundlag af latinske Ord og Udtryk. Det til Hjælp ved Tydningen hidsatte danske Ord oversætter endvidere ikke Navnet, men det gengiver den Rod, hvorfra det er dannet.

Med Hensyn til Navnets Tydning maa det bestemt erindres, hvad der er udviklet foran (Stykke 48), at vi kun faar at vide de to Ord eller Rødder, hvorfra det er sat sammen, medens det kun i de allerfærreste Tilfælde er berettiget at lægge en Tankeforbindelse ind i dem som Helhed; de var hver for sig en Navnebestanddel, hvorover man havde fri Raadighed ved Dannelsen af Navne, og der lagdes liden

Vægt paa en indre Sammenhæng eller en Tankeenhed. Herfra gør alene Jødernes Navne en Undtagelse, idet der hos dem mærkes en bestemt Stræben efter at give Navnet som Helhed en Mening, og selv hvor denne i Virkeligheden ikke var tilstede, søgte den jødiske Folketro at lægge en saadan Opfattelse ind i Navnet (Stykke 2). Om Grækernes Navne gælder delvis det samme.

Det bør endvidere erindres, at ét er, hvad Navnet betød for den, der først dannede det, et andet, hvordan det senere eller muligvis allerede straks blev opfattet, og som maaske netop lod det vinde Yndest af helt andre Grunde end dem, som havde fremkaldt det. Eller Navnet blev hurtigt paavirket i sin Form af Navne med en lignende Klang eller en tilsvarende Bygning.

Hvis man t. Eks. forfulgte det danske Navn Maren tilbage til dets allerførste Kim, vilde man sandsynligvis naa til Etruskerne i Italien før Romernes Tid. Af et Navn hos dette Folk Mare dannedes Marina, og dette blev anvendt hos Romerne og de romanske Folk, af nogle med Tanken om at det lige som Marius stod i Forbindelse med Krigsguden Mars, medens andre opfattede det som afledet af *mare*, Hav, hvad der f. Eks. var Tilfældet, naar den hellige Pelagia ogsaa kaldtes Marina, hvor det græske og latinske Navn har samme Indhold. Men naar Marina vandt saa stor Yndest i mange andre Lande og saaledes i Danmark, var Grunden den, at det betragtedes som en Afledning af Maria, og da man ikke vovede at døbe sit Barn med den hellige Jomfrus Navn, havde man i Marine en tiltalende Erstatning derfor.

Navnebogens øvrige Oplysninger angaar Former,

som Navnet senere antog, og Forkortelser af det, fremdeles Stednavne, hvori Navnet er indgaaet, men som ofte har faaet en stærkt ændret Form, endvidere Slægtnavne, som det har affødt. Der gives Oplysning om den Helgen, hvem Navnets Anvendelse især skyldes, og om hans Navnedag i Kalenderen, dog kun naar denne er sikker og ikke angives afvigende eller naar flere Dage tildeles ham. Endelig tilføjes enkelte historiske Oplysninger, som Navnet maatte give Anledning til.

De i firkantede Klammer [] angivne Tal henviser til de i det foregaaende foran hvert Stykke satte Tal.

115. Navnebogen udviser, at vi har modtaget ikke faa Navne fra Udlandet. Imidlertid bør man ogsaa huske paa, at flere af disse fremmede Navne netop er blevene ejendommelige for Danmark. Kristian er græsk, men det er — helt afset fra dets Betydning — ret udpræget dansk. Selv om andre Nationer har et tilsvarende Navn, anvender de det næppe i en saadan Udstrækning, som det har været Tilfældet hos os, hvorfor man ved at støde paa en Mand i Udlandet med dette Navn vil have Grund til at undersøge, om han ikke er dansk. Jens var fra første Færd det hebraiske Johannes, men nu er det udpræget dansk. Digteren Baggesen jamrede sig over, at han bar dette skrækkelige Navn; paa egen Haand gav han sig endnu et Navn, Immanuel. Baggesen havde ganske Uret, Jens er velklingende, og det har efter hans Tid — straks efter den første slesvigske Krig og stadfæstet ved den anden — vundet en Hædersplads som Navn for den danske Soldat med alle hans gode Egenskaber (i Modsætning dertil er Jensen klangløst og har tilsat al Værdi som Familienavn

ved at bæres af femti Tusind Danske). Og som Jens nu maa anses som dansk, saaledes er det gaaet med mange andre oprindeligt fra Udlandet modtagne Navne, saaledes Aksel, Bent, Jesper, Lars, Tøger, Villads.

Men forhaabentlig vil Navnebogen især vise, at vi har faaet i Arv fra Fortiden et rigt Forraad af Navne, som er rundet af vort gamle Sprogs egen Rod, og at der er mangfoldige af disse, som med Urette er gaaet ud af Brug, og som det vilde være en Vinding for vort Folk, om de atter blev anvendte som Navne for den enkelte eller for Slægten.

NAVNEBOG

De i firkantede Klammer [·] satte Tal henviser til
Tallet ved Bogens enkelte Stykker; ikke til Sidernes Tal.

Aage, olddansk, Tydning usikker, mulig af samme Rod som Ane, Stamfader.

Aagot, ny norsk Omskrivning af Agathe.

Aamund(e), Amund, olddansk; ? — Værn [9]; Slægtnavn Amundsen.

Aase, olddansk, af Gudernes Navn Aser [7]; ogsaa Ose.

Abel, hebraisk, af usikker Tydning. 2. Januar.

Abel(e), Kvindenavn, vist afkortet af et sammensat Navn. 1300-. Abel Katrine († 1676), Enke efter Proviantskriver Hans Hansen, stiftede den efter hende kaldte Bolig for fattige Kvinder i København.

Abelone; Apollonia, græsk, af Guden Apollo; 1500-. Den hellige Apollonia dræbtes under en Kristenforfølgelse (249); alle hendes Tænder blev slaaede ind. Peder Smid og Atzer Bonde: for Tandværk er St. Apollonia stærk.

Abigaël, hebraisk; Fader er Glæde. Davids Hjælperke, da han flygter for Saul, senere Davids Hustru.

Abraham hed oprindelig Abram (den Høje, d. e. Gud, er hans Fader), men Jahve lover ham et rigt Afkôm og ændrer hans Navn til Abraham (Folkenes Fader). Tidligt i Danmark, i Begyn-

delsen især Abram [70]. — Abraham Brodersen, mægtig Høvedsmand og Besidder af meget Jordegods paa Dronning Margretes Tid, henrettes paa Als for Forbrydelser (1410). 20. December.

Absalon, hebraisk, Fredens Fader; Ærkebisp Absalon († 1201) og flere Gejstlige og Adelsmænd bar i Middelalderen samme Navn som Davids Søn, ved Forvanskning deraf opstod efter 1300 Aksel [70].

Ada, hebraisk; Esaus Hustru. Ada, Adda ogsaa afkortet Form af sammensatte Navne (til Eks. Adelaide, Adelgunde).

Adalbert, senere Albrekt, tysk; Adel— lysende [31]; i Danmark tidligt i den afkortede Form Albert (1100-). Albert af Orlamünde, Valdemar Sejrs Søstersøn og Lensmand i Holsten († 1245). Fondet Albertina stiftedes 1879 af Brygger Carl Jacobsen paa Thorvaldsens Fødselsdag 19. Nov.; Th. var døbt Bertel, men Navnet blev paa Italiensk gengivet ved Alberto.

Adam, hebraisk; Menneske (den af Jord dannede; som det latinske homo af humus); 1100-. Digteren Adam Oehlenschläger († 1850).

Adela, latinsk Gengivelse af Adelheid (saaledes Svend Grathes tyske Hustru) eller af Edle.

Adelaide, fransk Form af Adelheid. — Adelaide Bombelles, kaldet Ida, Digterinden Frederikke Bruns Datter, prist af danske Digtere for hendes herlige Sang og mimisk-plastiske Talent († 1857).

Adelgunde, tysk; Ædel—Kamp [19]. Billedhuggerinden Fru Adelgunde Vogt f. Herbst († 1892).

Adelheid, tysk, Ædel—Hæder; Alheid, Alhed, 1300-.

- Adils, olddansk, af en Grundform Ad-gisl; Ad(el)—Spyd [23].
- Adolf, tysk, Adel—Ulv [41]; en lang Række af holstenske Grever bar dette Navn, som er meget sjældent i Danmark før 1500.
- Adrian, d. e. Hadrian, Navnet paa den romerske Kejser († 138) og flere Paver.
- Agate, græsk, den gode. 1100-. Den hellige Agate, død paa Baalet paa Sicilien (251), ansaas for Beskytter mod Brandfare.
- Agato(n), græsk; god. En græsk dramatisk Forfatter Agáton († 401 f. Kr.).
- Agge, olddansk, Kortform af et toleddet Navn Ag. Senere ofte Ogge. Deraf Familienavnet Oggesen, Oksen.
- Agmund, olddansk; Skræk, Ave—Værn [9]. Jfr. Amund.
- Agner, olddansk; Ufred, Ave—Kriger [20]. Det fyenske Stednavn Aunslev (Agnsléf), det sjællandske Avnstrup (Aanstorp).
- Agnes, græsk; ren, kysk. 1200-. Flere Helgeninder bar dette Navn. — Agnes, Erik Plovpenning's Datter, stifter St. Agnes' Kloster i Roeskilde. Agnes af Brandenburg, g. m. Erik Klipping.
- Agnete, dannet af Agnes; 1200-. Folkevisen om Agnete og Havmanden (Grundtvig Nr. 38), indvandret i 17.—18. Aarh.
- Aksel, se Absalon.
- Albanus, latinsk; hvid. 1200-. [65]. — St. Alban var en engelsk Helgen (o. 300). Knud den Hellige førte Relikvier af ham til St. Albani Kirke i Odense; andre fandtes i St. Knuds Kirke. Hans Helgendag var 22. Juni, men i Danmark fejredes 21. Juni, som tilkom en tysk Helgen St. Alban.

- Albert, Albrekt, Albertine, se Adalbert.
- Aleke, Alike, Alke, tysk; vistnok en formindskende Kortform af Adelheid; 1300- ret ofte. [57].
- Aleksander, græsk; Fordriver, Værner — Mand. 1100-. Alexanderthorp, nu Alsønderup ved Hillerød.
- Aleksandra, Aleksandrine; 1800-.
- Aleksis, afledet af Aleksander.
- Aleth, græsk; sand, sanddru.
- Alf, olddansk; mulig af Gudevæsenet Alf [14], snarere dog Sammendragning af et med Ad- sammensat Navn, jfr. Adolf. Flere Byer Alslev og Alstrup. Folkeviserne om den norske Fribytter Alf Erlingssøn (Mindre-Alf), hans Togter til Danmark og Henrettelse paa en Stejle ved Helsingborg 1290 (Nr. 150—151).
- Alfast, vistnok olddansk; i alt Fald som Tilnavn 1400-. I ny Tid Døbenavn paa Samsø. Slægtnavn Alfastsen.
- Alfhild, oldnorsk; Alf—Kamp [14, 19]. Paa Latin hos Saxo Alvilda.
- Alfons, fransk Form for germansk Adal-funs; ædel—fus, i gammeldansk ivrig, fremfusende. I overført Betydning anvendes Alfons om en Beskytter for utugtige Kvinder.
- Alfred, engelsk; Alf—Raad [14, 34]. 1800-.
- Alger, olddansk; Alf—Spyd [14, 34]. Det sjællandske Algestorp, nu Alkestrup.
- Algod, Algot, olddansk; al, hel—Gøte [55]. Alkestrup paa Falster hed Algutsthorp. Den adelige Slægt Algudsen. Svenskeren Bengt Algotson, Magnus Smeks Yndling, Hertug af Halland († 1360).
- Alhed, se Adelheid.

- Alkil, olddansk; Alf—Kedelhat [14, 18].
- Alle, olddansk; vistnok Kortform af Alver. Landsbyerne Allerup (Allæthorp).
- Alma, latinsk; huld. 1800-. Især yndet efter Fr. Paludan Müllers Skildring af Adam Homos Elskede Gartnerdatteren Alma.
- Almer, olddansk; fuld—berømt [55, 32]. Jydsk Stednavn Almstofte.
- Alver, olddansk; fuld—Kriger, Mand [55, 20]. Allerslev (Alvæerslæf) ved Roeskilde.
- Alvilda, se Alfhild.
- Amadeus, latinsk; elske—Gud. 1500-. Den af den katolske Kirke salig dømte Amadeus stifter i det 15. Aarh. en Afdeling af Franciskanerordenen.
- Amalia, tysk, dannet i en sen Tid af gotisk amal, virksom, og af Amal, Navnet paa den østgotiske Kongeslægt Amalernes Stamfader. 1600-. Kortform Malle.
- Amanda, latinsk; den Kvinde, der bør elskes. 1800-. — Amandus hed Belgiernes Apostel i 7. Aarh. og nogle andre Helgener. Amunde (se dette Navn) kunde paa Latin gengives ved Amandus.
- Ambjørn, oprindelig Arnbjørn, olddansk; Ørn—Bjørn; senere Anbjørn; i nyere Tid Ambjørn [44, 38]. Slægtnavn Ambjørnsen.
- Ambrosius, græsk; udødelig. Den store Kirkefader Biskop Ambrosius i Milano († 397) indfører metrisk ordnet Kirkesang, den ambrosianske Salmesang. A. Bogbinder, Reformator og Tilhænger af Kristian II († 1536). A. Stub, Fornyeren af dansk lyrisk Digtekunst († 1758). Om ham skrev Kr. K. F. Molbech sit Drama »Ambrosius«.
- Amdi, der findes allerede paa en Runesten, er næppe dannet af det lidet kendte latinske Amadeus;

Navnet har holdt sig i Jylland indtil nu. Slægtnavnet Amdisen.

Amled, d. e. smaatosset, Klodrian, er Navnet paa den jydsk Kongesøn, der efter Saxos Fortælling anstiller sig taabelig for at faa Lejlighed til at tage Hævn over den Mand, der har dræbt hans Fader og ægtet hans Moder. Det er tvivlsomt, om andre har baaret dette Navn, jfr. dog Stednavnet Ammitsbøl (Amledsbøl). Saxos Beretning ligger til Grund for Shakespeares »Hamlet, Prins af Danmark«.

Amunde, olddansk; ?—Værn [9]. De sjællandske Stednavne Ammendrup (Ammundrup) og Ammin-drup (Amundorp). Jfr. Agmund.

Ananias, hebraisk; i »Apostlenes Gerninger« nævnes flere Mænd med dette Navn.

Andreas, et græsk Navn, dannet af Anér, Mand, ofte anvendt i Jødeland [63]. Andreas, Fisker paa Genesaret Sø som Broderen Peter, var Kristi Apostel; han korsfæstedes paa det saakaldte Andreaskors, der har skraat stillede Arme. — 30. November. — Senere Former: Anders, Drevs. Slægtnavnet Drewsen.

Angela, Angelika, latinsk, dannet af det græske Angelos, Bud, Engel. Jfr. Engelke.

Anker, gammeldansk, 1300-; mulig forkortet af Ankarle (findes i 14. Aarh.), snarere af Arnkel.

Anna, græsk Form af hebraisk Hannah; Ynde. Den hellige Anna, Jomfru Maries Moder [68]. Folkevisen om Skøn Anna (Grundtvig Nr. 258) fra en sildig Tid.

Annette, fransk Formindskelse af Anna. 1700-.

Anselm, germansk, Gud—Hjælm [7, 25]. Anselm,

Ærkebisp af Canterbury († 1109), blev som teologisk Tænker Skaber af Skolastiken.

Ansgar, germansk; As, Gud—Kastespyd [7, 24]. Ansgar, Kristendommens Apostel i Norden, var født i Picardiet i Frankrig († 865). Navnet blev ikke i denne Form optaget i Norden. Se Asger.

Anton, Antonia. Antonius var et romersk Slægtnavn af usikker Herkomst. Munkevæsenets Fader Antonius i Ørkenen og Antonius fra Padova, der bor i en Straahytte og prædiker for Dyrene [65]. Antoniebrødrenes Orden stiftedes i 11. Aarh.; et Kloster af denne Orden i Præstø ejede en Gaard i København, den har givet Navn til Antoniestræde. Tonnes, en i Jylland brugt Forkortelse af Navnet. Slægtnavnet Tonnesen.

Antonette, fransk. 1600-. Et af Flaadens Skibe paa Kristian V's Tid hed Antonette.

Anund, olddansk. Den skaanske Landsby Anundælef, nu Anneløf.

Apollonia, se Abelone.

Arald, 1300-, se Arnald, Arild og Harald.

Are, oldnorsk og oldsvensk, vist ogsaa olddansk. Skaansk Landsby Arlöf (Areleue).

Arent, forkortet af Arnold, 1600-. Slægtnavnet Arentz, Arentzen. Arent Berntsen, født i Bergen, Raadmand i København, skrev »Danmarckis oc Norgis fructbar Herlighed« (1656). Digteren Kr. Arentzen († 1899).

Aren(t)se, se Arent. Arense Hulegaard, hvis Farmoder hed Arense Arensdatter, var Digteren Joh. Ewalds Elskede; hun blev gift med Hørkræmmer Riber.

Arianke, formindsket af Ari(a)ne.

Arild, Sideform af Harald, 1300-. Endnu jydsk Slægtnavn. Slægtnavnet Arildsen. Rigskansleren og

Historieskriveren A. Huitfeldt († 1609) var døbt Arvid, men skrev sig allerede som yngre Mand Arild, paa Latin Arnoldus, saaledes som Arild allerede tidligere var bleven oversat.

Arine, latinsk; laant, eller en latinsk Oversættelse af et dansk Navn. 1100-.

Arløg, olddansk Kvindenavn; oprindelig Arnløg: Ørn-Bad. [44]. Senere Arlog, Orlof. Folkevisen Nr. 374 om Hr. Simand (Sigmund), der efter et Skibbrud svømmer i Land med Fæstemøen Orloflille paa sin Ryg.

Arnald, Arnold, germansk; Ørn—Vold, Raadighed [44, 15]. 1000-. Det kom tidligt til Norden fra England og Tyskland. Arnald fra Island var Hjemmelsmand for Saxo Grammaticus for flere af hans Beretninger.

Arnbjørn, olddansk; Ørn—Bjørn. [44, 38]. Se Ambjørn.

Arne, olddansk; dannet af Ørn [44], Slægtnavn Arnesen. Digteren A. L. Arnesen († 1860) skrev »Capriciosa« (sammen med Overskou) og andre Teaterstykker. Forfatterinden Benedikte Arnesen-Kall († 1895).

Arnfast, olddansk; Ørn—fast [44]. Senere ogsaa Arfast.

Arngrim, oldnorsk, mulig ogsaa olddansk: Ørn—Maske [44, 26].

Aron, hebraisk; Navnet paa Moses' ældre Broder. 1100-.

Arthur, mulig germansk, optaget af Kelterne. I Middelalderen kendt i Danmark gennem Sagnet fra Wales om Kong Arthur og Ridderne om det runde Bord. Interessen for denne Digting førte efter 1800 til Anvendelse af Navnet.

Arv, se Arvid.

Arve, olddansk. Smlgn. Arvid.

Arvid, olddansk. Den ældste Form Arnvid, Ørn—Træ, findes i K. Valdemars Jordebog. Forkortet til Arve, Arv [44, 46].

Asbjørn, olddansk; As, Gud—Bjørn; senere Esbern, Espen. [7, 38]. Det sjællandske Esbønderup (Esbernthorp). Esbern Snare, Absalons Broder († 1204).

Åsger, olddansk; As, Gud—Spyd; senere Esger, Esge [7, 24]. Slægtnavn Eskesen. Asger Rige, Absalons Fader.

Asgot, oprindelig Asgøt, olddansk; As, Gud—Gøte [7].

Aslak, olddansk; As, Gud—Leg, Kampleg [7]. Aslak hed en tapper Krieger i Nisaaslaget 1062.

Asløg, olddansk Mands- og Kvindenavn; As, Gud—Badevand, jfr. Løverdags [7].

Asmund, olddansk; As, Gud—Værn [7, 9]. De sjællandske Landsbyer Asminderup (Asmundorp), Asminderød (Asmundæruth).

Asmus, samme Navn som Erasmus, 1500-; det føltes som en mere tysk Form; endnu kan i Mellemslesvig samme Mand i plattysk Tale kaldes Asmus, men Rasmus, naar der tales Dansk [66].

Asser, hebraisk; Jakobs Søn Asser var Stamfader til en af Jødernes 12 Stammer.

Asser, olddansk; Tydningen tvivlsom; endnu brugt i Jylland. Det skaanske Stednavn Assertorp (Ascerathorp). Asser, den første Ærkebisp i Lund († 1137).

Asta, i Norge især anvendt i Middelalderens Slutning, i Danmark efter 1800; Ast, Kjærlighed

(endnu i Jylland: Ast efter en Pige). Et Mandsnavn Aste findes paa en jydsk Runesten.

Astrad, Ostrad, olddansk; As, Gud—Raad; Aastrad endnu brugt af Almuen i Skaane [7, 34].

Astrid, se Estrid.

Asvard, olddansk; As, Gud—Vagt [7]. Det sjællandske Asserbo (Asworthæbodæ, Aswarboth).

Atalie, hebraisk. Dronning Atalja i Juda Rige (9. Aarh. f. Kr.) var bekendt for sin Grumhed og for Indførelse af Baalsdyrkelse. Forfatterinden Athalia Schwartz († 1871).

Atte, olddansk; Fader. Mange Landsbyer Atterup, Attrup (Attethorp).

August, latinsk; ophøjet, ærværdig; 1600-. Augustus grunder det romerske Kejserdømme († 14).

Augusta, 1700-.

Augustin(us), latinsk; tidlig anvendt af Gejstlige i Danmark. Kirkefaderen Augustinus i Nord-Afrika († 430). Englændernes Apostel Augustinus († 605).

Aurora, latinsk; Romernes Gudinde for Morgenrøden. 1800-.

Aute, olddansk, men dannet efter det tyske Otto [76]. To sjællandske Byer Auderød (Autheruth, Awæthæruth).

Baard, olddansk, senere jydsk Bord. Mulig fandtes ogsaa Bard, Stridsøkse [22]. Folkevisen om de tre Brødre Palle, Baard og Liden (Nr. 330).

Bagge, Bage, gammeldansk, dog især Tilnavn eller Slægtnavn. I Jylland er Bagge endnu Tilnavn (udtalt Bagi). Digteren Jens Baggesen († 1826); hans Fader hed Bagge Baggesen.

Bakken, mulig frisisk, men fra gammel Tid anvendt i Danmark, saaledes som Bakkendrup ved Ka-

lundborg udviser; endnu anvendt i vestlige Egne af Slesvig og Nørre-Jylland.

Balder, olddansk; tvivlsomt, om Navnet har været baaret af andre end Guden. Efter 1800 anderledes.

Balduin, germansk; djærv, bold—Ven. Navnet er især bekendt gennem flere Grever af Flandern og Konger af Jerusalem. 1800-.

Balle, olddansk; frygtindgydende, kraftig; heraf Ballung. Den sjællandske Landsby Ballerup (Baldorp).

Ballung, se Balle. Heraf de skaanske Stednavne Ballingsløf, Ballingstorp.

Baltasar, hebraisk eller babylonisk; i Daniels Bog fortælles om den usynlige Haand, der paa Væggen i den babyloniske Kong Belsazars Slot skrev, at Rigets Ende var nær. Ogsaa en af de Hellige tre Konger har man givet Navnet Baltasar. Efter 1400 ofte Balsar, Baltzer.

Bane, tysk, er i Middelalderen indvandret til Sønderjylland og her endnu almindeligt. Slægtnavnet Bahnsen.

Barbara, græsk; fremmed, udenlandsk. St. Barbara, en Jomfru i Lilleasien, hvem hendes egen Fader dræbte paa Grund af hendes kristne Tro; han ramtes kort efter af en Lynstraale (o. 300). Helgeninden paakaldes derfor som Hjælper i Tordenvejr. 4. December. 1300-.

Barrit, Barvid, 1300-; ligesaa en Slægt Barritsen.

Bartolomæus, syrisk; Søn af Tolmai, d. e. Ptolemæus; Navnet paa en af Jesu Apostle [89]. 1200. Bartolomæusnatten kaldes det store Blodbad paa Hugenerne i Frankrig paa hans Helgendag 24. August 1572.

Baruk, hebraisk; velsignet. En Bog i det Gamle Testament angiver sig forfattet af Profeten Jeremias' Ledsager og Skriver Baruk.

Basse, Tilnavn, mulig ogsaa Personnavn som i Norge. Barsbøl ved Mariager (Bassibøll), Bassæbool i Taarøje ved Storehedinge [39].

Bastian, se Sebastian.

Beate, latinsk; lykkelig, salig.

Beatrice, latinsk; bringende Lykke. 1300-. Den italienske Digter Dante († 1321) elskede Beatrice Portinari; hun er i hans »Guddommelige Komædie« hans Fører paa Vandringerne mod Paradiset. Beatrice Cenci, en ung, skøn Romerinde, blev anklaget for at have myrdet sin Fader og henrettet, skønt hun formentlig var uskyldig (16. Aarh.); hendes Historie er ofte behandlet af Digtere.

Bella, latinsk; skøn; oftest er det dog forkortet af Isabella.

Benedikt, latinsk; velsignet. 1000-. Senere forkortet til Bendet, Bent; endnu gængs som Ben(ne)t, Bendix. Baruk er i nyere Tid ofte af Jøder omdannet til Bendix. Benedikt fra Nursia stiftede 529 Klosteret paa Monte Casino. Knud den Helliges Broder Benedikt dræbtes i St. Albani Kirke 1086.

Benedikte, Bengte, Bente. 1100-.

Bengerd, af germansk Berengaria; Bjørn—Spyd [77].

Benjamin, hebraisk; Rakel havde født Jakob en Søn og kaldte ham i den haarde Fødselsstund Benoni, Smertens Søn; Fødselen kostede hende Livet, og Jakob ændrede efter hendes Død Navnet til Benjamin, Søn af den højre Haand [89].

Benoni, hebraisk, se Benjamin.

Berengaria, se Bengerd.

Berete, se Birgitte.

Bergulf, se Byrial.

Bernhard, germansk; Bjørn—stærk [38, 37]; tidlig modtaget fra Vesten og Tyskland. Senere Bernt. Den hellige Bernhard, Abbed i Clairvaux († 1153).

Bernt, se Bernhard. 1400-.

Berta, tysk; glinsende, lysende [31]. 1300-. Flere Helgeninder hed Berta.

Bertel, af Berthold, oprindelig Bertvald, tysk; lysende—Vold [31, 15]; 1200-. Bertelmesse i jydsk Almuetales synes være St. Bartolomæi Dag. Slægtnavnet Bartholdy.

Bertram, oprindelig Bertrafn, saaledes som en Borger i Odense hed i det 13. Aarh.; lysende—Ravn; laant fra Tyskland [31, 45]. Slægtnavnene Bertram, Bertramsen.

Betty, se Elisabet.

Bianca, italiensk Form af Blanca.

Birge, Birger, især dog Børge almindelig, olddansk; af at bjerge. Borsholm ved Fredensborg hed Byrgisholm, Børsholm. Slægtnavne Børgesen, Børresen.

Birgitte, keltisk; en irsk Helgeninde (o. 500) gav Anledning til, at Navnet Brigit, Bergitte, senere Berete, Birte, tidlig kom til Norden. 1. Febr. Den hellige Birgitte, Datter af den svenske Lagmand Birger Person, stiftede Brigittinerordenen († 1373). 7. Oktober. [65].

Birte, afkortet af Birgitte, Berete. Næppe anvendt for Berta.

Bjarke, Birke, olddansk; vistnok dannet som Formindskelse af Rodordet i Bjørn (oldnorsk Bera, Hunbjørn), altsaa lille Bjørn [38]. Birkærød ved

Frederiksborg (Birkeryth); Bjerklev (Bierkeleff) i Sønderjylland.

Bjarne, olddansk; afledet af Bjørn. Bjerne. Bjern-
drup ved Ribe (Byerndrop), Bjørup paa Falster
(Biørnæthorp), Bjerup ved Slagelse (Biarnerop).

Bjørn, olddansk [38]. Indgaaet i talrige Stednavne,
saaledes ogsaa i Bjøstrup paa Falster (Byørns-
thorp), Bjødstrup ved Æbeltoft (Byornstorp),
Strand-Børstrup ved Helsingør (Byornstorp).

Blak(ke), olddansk; mørkladen. Som Personnavn
kendt fra den falske Blakke, der handlede for-
ræderisk mod Knud den Hellige i Odense; Blak
er endnu i Sønderjylland Personnavn. Desuden
Tilnavn og Slægtnavn (Black, Blache). Blacka-
torp i Skaane.

Blanka, latinsk, italiensk Bianca, fransk Blanche;
hvid, lysende. Blanche af Namur, den svenske
Kong Magnus (Smek) Eriksøns Hustru († 1363).

Blid, olddansk; venlig, mild. Blistrup ved Hillerød
(Blystorp).

Blide; Folkeviserne synger ofte om Jomfru Blide.

Bo, Boe, olddansk; den boende, smlgn. Fynbo. De
sjællandske Landsbyer Borup (Bothorp) og Butte-
rup (Bothorp). Bue hin digre, Jomsviking.
Slægtnavnet Bo. Det frisiske Boje [82]:

Boas, hebraisk. Jfr. Ruth.

Bodil, oprindelig Bothild, olddansk; Bod, Hjælp—
Kamp [28, 19]. Senere Bodil, Bodel, Boel.
1600- Bolette [108]. Om Botildesønnerne se [91];
ogsaa 1358 fandtes en Jakob Botildesøn.

Bodulf, germansk; Bod—Ulv [28, 41]. Den engelske
Helgen Botulf († 680) æredes højt i Kirker i
Danelagen og i Danmark [65]. 17. Juni. Navnet
anvendtes i enkelte Egne og Slægter.

- Boje, frisisk, svarende til dansk Boe [82]. Slægtnavne Boje, Boysen.
- Bolette, se Bodil.
- Bolle, olddansk; Kar, Bolle; oprindelig vel Tilnavn. Flere Stednavne, saaledes Bollerup i Skaane (Bullathorp) og Bullerup (Boldorpe) paa Fyen. Bolle Luxdorff, en højt betroet Embedsmand under Kristian V [106], var Søn af Kristen Bollesen, en Bondesøn fra Løgstrup, hans Sønnesøn B. Luxdorff var en anset Retslærd og Historiker († 1788).
- Bonde, olddansk Mandsnavn, senere ogsaa Navn for en adelig Slægt.
- Bose, olddansk; Klods, dog ogsaa dygtig Karl. Senere Tilnavn. Boserup ved Næstved (Bosorp), Bosarp i Skaane (Bosæthorp).
- Bove, olddansk. En Landsby Borup i Nordsjælland (Bouethorp).
- Bram, olddansk; usikker Tydning. Bramstrup, Hovedgaard ved Odense (Bramsthorp). Slægtnavn Bramsen.
- Brand, olddansk; Sværd, Rygbjælke [21]. Flere Byer Brandstrup (Branzthorp).
- Brande, olddansk. Brandelev ved Næstved (Brandælef).
- Breide, Tilnavn, anvendt som Personnavn, især i Familien Rantzau.
- Broder, olddansk [59]. Salmedigteren H. A. Brorson († 1764), Søn af Præsten Broder Brodersen.
- Brun, olddansk. Især dog Tilnavn.
- Brune, olddansk. Brønestad i Skaane (Brunestathe) [52].
- Bruse, olddansk; Gedebuk. Brösarp i Skaane (Brusethorp).

Brynhild, tysk; Brynje—Kamp [25, 19]. Kun en enkelt Gang anvendt i Danmark. Folkevisen om Sivard og Brynild (Nr. 3).

Budde, olddansk; ophobet Dyngge; vistnok oprindelig og senere oftest et Tilnavn. Buderup ved Aalborg, Budderup ved Maribo, Boderup (Bodethorp) paa Falster.

Bue, se Bo.

Bugge, Buge, olddansk, hyppigst dog Slægtnavn.

Buris, kun kendt som Navnet paa Henrik Skadelars Søn, der af Valdemar I sattes i livsvarigt Fængsel for Sammensværgelse mod ham; det synes at være en Afkortning af det vendiske Burislav. En Folkevisse tillægger Buris et Forhold til en formentlig Søster af Kongen Liden Kirsten (Nr. 126).

Burkard, germansk; Borg—haard [28, 37]. 1300-.

Byrial, i 14.—16. Aarh. ofte, tillige i Slægtnavnene Børialsen, Berildsen. Oprindelig Bergulf.

Bødvar, oldnorsk; Kamp—mulig -vard, Vagt, maaske -har, Kriger [19, 20].

Børge, se Birge.

Charlotte, fransk Form af det til Charlot (lille Charles) svarende Kvindenavn [58]. 1600-.

Clara, se Klara.

Cæcilia, Cicilia, latinsk, 1000-. Senere Sesil, 1400- Sidse. Den hellige Cæcilia, der led Martyrdød i Rom 177, var Helgenværner for religiøs Sang og for Kirkemusik. Kong Erik Klipping myrdedes i Finderup Lade St. Cæcilie Nat, 22. November 1286.

Dag, olddansk; Dag. Det skaanske Dagstorp (Davstorp), Daugstrup ved Odense (Daxtorp).

Dagmar; Dag—Mø; af bøhmisk Dragomir [77]. A.

S. Vedel: hun kom uden Tyngde, hun kom med Fred.

Dan, olddansk; Navn og Tilnavn [94]. I 16. Aarh. en adelig Slægt Dan.

Daniel, hebraisk; Dommer—Gud. 1100-. Profeten Daniel. Feltherre i Syvaarskrigen Daniel Rantzau († 1569).

David, hebraisk; Yndling. 1100-. Jødernes Konge.

Debora, hebraisk. Profetinde i Dommernes Tid, der ægger Israeliterne til Kamp mod Kanaanerne.

Diderik, tysk; men nordisk er Thjodrek; Folk—mægtig. 1100-. [35, 81]. Folkeviserne om Kong Diderik og hans Kæmper (Nr. 7—9).

Dina, hebraisk. Jakobs og Leas Datter Dina gav ved ubetænksom Opførsel Anledning til en blodig Fejde fra hendes Brødres Side. Dina Vinhovers blev for falsk Beskyldning mod Korfits Ulfeldt henrettet 1651. Oehlenschlägers Drama »Dina«.

Dines, af Dionysius, græsk, viet til Vinguden Dionysos eller Bakhos. Dionysius sjælden før 1400; i nyere Tid Dines, Dynes oftere, især i Slesvig. Slægtnavnet Dinesen.

Ditlev, tysk; Folk—Levning [33]. 1400-. Ditmarskeren Ditlev dræbte Kong Knud ved Blodgildet i Roeskilde 1157; han blev efter Sejren paa Grathehede radbrækket.

Ditmar, tysk; Folk—berømt. 1300-. [33, 32]. Sjældent i Danmark.

Doris, græsk. Kvindenavn.

Dorothea, græsk; Gave—Gud. 1350-, men især efter at Kristoffer af Baierns og Kristian I's Dron-

ning havde baaret dette Navn. Senere Dorete, Dorte.

Doter, olddansk; Datter [59].

Dreng, olddansk; Karl, Mand. Mest dog som Tilnavn. Det sønderjydske Drengsted, det skaanske Drängstorp.

Drude, tysk. Heks, Mare hed i Sydtyskland Drude; det benyttedes som Kvindenavn. Efter Middelalderens Slutning brugtes det i den danske Adel og Borgerstand og opfattedes mulig som afkortet af Gertrude.

Drukken, Tilnavn [99]; Navn for en adelig Slægt i 13.—14. Aarh.

Dyre, olddansk; senere kun Tilnavn og Slægtnavn, saaledes en adelig Slægt (1200-). Dyrlev ved Præstø (Dyurløffue).

Dyveke, hollandsk; lille Due [57]. Sigbrits Datter († 1517).

Ebbe formenes i Oldtiden dannet efter det tyske Ebo. Ærkebisp Ebo af Rheims var saaledes en af de første Forkyndere af Kristendommen i Danmark (825). Navnet fandtes her allerede 811. De mange Landsbyer Ebberup og Ebberød synes opstaaede sent, men Ebbe blev tidligt et af de almindeligste Navne [81].

Edel, Edle, olddansk; ædel. Edel hed Knud den Helliges flanderske Dronning.

Edgar, engelsk; Rigdom—Spyd [36, 24]. 1800-.

Edith, engelsk, af angelsaksisk Eadgyth; Rigdom—Kamp? [36, 84]. 1800-.

Edmund, engelsk; Rigdom—Værn [36, 9]. 1800-.

Edvard, engelsk; Rigdom—Vogter [36]. Meget sjælden før 1600.

Edvin, engelsk; Rigdom—Ven [36]. 1800-.

- Efraim, hebraisk; vistnok frugtbar. Efraim, Josefs Søn.
- Egde(r), olddansk; Æg, Kant—. [21]. I Sønderjylland i ny Tid Egde, Ejde.
- Ege, olddansk. Egelef paa Falster (Eglef). I Sønderjylland Eje, Jege. Slægtnavne fra Middelalderen og nyere Tid Ejesen, Jexen.
- Eggert, af tysk Eggehard, Ekhart; Æg, Spids—haard. 1300-. [21, 37].
- Egidius, se Ægidius.
- Egil, Egel, olddansk. To Landsbyer i Sjælland Ejlstrup; i Skaane Elestorp (Eghilstorp), Eggelstad (Ægilstath).
- Eide, se Egder.
- Eiler, af tysk Agilhar, ?—Kriger [20]. 1300-.
- Eilert, Elert, tysk; vistnok oprindelig Adalhard; ædel—haard. 1300-. Slægtnavn Eiler(t). Jørgen Elers, højt betroet Embedsmand under Kristian V, stiftede, efter at have mistet begge sine Børn ved Operahusets Brand, Elers' Kollegium († 1692).
- Eilif, norsk, Elif, Elef dansk; altid levende [54]. Det skaanske Elestorp (Elefstorf). Jfr. Elaf.
- Einar, Ener, olddansk; ene—Kriger. [55, 20]. Flere Byer Enslev, det slesvigske Ensted, det skaanske Ensløf (Enesleffue).
- Eivind, oldnorsk; evig eller Ø—Vender [54].
- Elaf, Elav, olddansk; altid—Levning. Nu i Sverige Elof. Jfr. Eilif.
- Eleonora, Leonora, græsk; forbarmende. Den portugisiske Prinsesse Alienor ægtede Valdemar Sejrs Søn Valdemar III; begge døde 1231. Leonora Kristina, Ulfeldts Hustru, var en af de første Danske, der bar dette Navn († 1698).
- Elfride, germansk; ædel—Fred.

Elias, hebraisk; Jahve—Gud [2]. 1100-. Slægtnavn Eliassen.

Elieser, hebraisk; Gud—Hjælp [2]. Især kendt som Navn paa Abrahams tro Tjener. Jfr. Lazarus.

Elinè, se Helene.

Elisa, hebraisk; Gud—Held, Frelse. Profeten Elisa i Israels Rige.

Elisabet, hebraisk. 1100-. Senere Elsebet, Elisif, Elsef, Else, i nyere Tid Lisbet. Helgeninden den fromme Landgrevinde Elisabeth af Thüringen († 1231). 19. November. *hist.*

Ellen, se Helena.

Elna, se Eleonora.

Else, se Elisabet.

Emma, ofte i ældre Tid Imma. 1000-. Knud den Stores Dronning († 1052) [14].

Emmanuel, se Immanuel.

Emmer, olddansk. Emdrup ved København (Imberdorp), Emmerbølle paa Langeland (Emerbøle), Emmerlev i Slesvig (Embærløff).

Emil, fransk Form af latinsk Æmilius.

Emilie fransk, Emmy engelsk.

Endre, forkortet af Endride; ene—ridende med indskudt Vellyds-d [55]. I vor Tid Endre, Jendre.

Enevold, gammeldansk; ene, hel—Magt. 1400-.

Engel, Mandsnavn og Tilnavn, vistnok for Ingild, eller forkortet af Engelbrekt [12].

Engel, Engelke, for latinsk Angela, Angelica. 1600-.

Enok, hebraisk.

Erasmus, se Rasmus.

Erhard, tysk; Ære—haard.

Erik, olddansk; vistnok; altid—mægtig [54, 35].

- Erland, olddansk; usikker Tydning. Ærkebisp Jakob Erlandsen; ved hans Død 1274 udnævnes hans Broder Erland til hans Efterfølger. Erland Kalv, jydsk Herremand paa Valdemar Atterdags Tid.
- Ermegaard, af Irmingard; Irmin, Halvgud—Gærde. 1400-. [28].
- Ernestine, se Ernst.
- Ernst, tysk; Alvor, Dyst. 1200-.
- Erre, Ærre, olddansk; Arrarp i Skaane (Ærræthorp).
- Esaias, hebraisk. Jesaja, den første og ypperste af de store Profeter (o. 700 f. Kr.).
- Esben, se Asbjørn.
- Eske, se Asger.
- Eskil, af olddansk Asketil; As—Kedelhat [7, 18].
- Esther, hebraisk; af et persisk Ord for Stjerne, eller snarere af Ishtar, babylonisk Gud. Esthers Bog i det Gamle Testament fortæller, at den skønne Jødinde toges til Ægte af Kong Ahasverus (d. e. Xerxes), og at hun som Dronning hindrede en Plan om Jødernes Tilintetgørelse; derfor indstiftedes Purimsfesten.
- Estrid, af olddansk Asfrid; As, Gud—smuk [7, 29].
Estrup ved Ringsted (Estritetorp), Esterbølle ved Bogense (Æstræthæbølæ).
- Ette, Ætte, olddansk Kvindenavn.
- Eufemia, græsk; god—Røst, Rygte. Eufemia fra Rügen, den norske Kong Hakon V Magnussens Dronning, lod tre franske Romaner oversætte paa svenske Vers; disse »Eufemiaviser« er ogsaa gengivne i danske Rim.
- Eugen, græsk; god—Slægt.
- Eusebia, Eusebius, græsk; god—Ærefrygt.

- Eva, hebraisk; Adam kaldte hende den livgivende, fordi hun skulde blive Moder til alt levende (1. Mose Bog). 1600-.
- Even, Iven, i flere adelige, ogsaa holstenske Familier 1300-, maaske det russiske Ivan (Johan). [109].
- Evert, sammendraget af Everhard 1100-, ogsaa Ever; Vildsvin—haard. Vist laant fra Tyskland [42, 37].
- Fader, olddansk [59].
- Falentin, se Valentin.
- Fanny, engelsk, afledet af Franciska.
- Faste, olddansk, i hvert Fald som Slægtnavn (Fasti, Faste), ogsaa i vor Tid.
- Fedder, frisisk, Kortform af Frederik; i Sønderjylland 1400-.
- Feliks, latinsk; lykkelig. 1100-.
- Ferdinand, germansk; Fred—Stræben fremad. 1600-.
- Fester, tysk, 1500-.
- Fikke, Mandsnavn, og Slægtnavnet Fikkesen 1350-; tysk, afkortet af Frid—.
- Fikke, se Sofia.
- Filip, græsk; Elsker—Heste [63].
- Filippa [78].
- Fin, Finne (M.), Finna (Kv.), olddansk; af Folket Finner.
- Flemming, dansk; Flamlænder. 1300-. Tilnavn og en adelig Slægts Navn. 1800-.
- Flora, Foraarets Gudinde hos Romerne.
- Folkar, olddansk [33]. Falkerslev paa Falster (Fulcarslef).
- Folke, olddansk, oprindelig Folk-vi, Helligdom [33, 17].

- Folkvard, olddansk; Folk—Vagt [33]. En i ældre Tid meget søgt Kilde ved Fredericia hed St. Folkwards Kilde.
- Folkvin, olddansk; Folk—Ven [33].
- Folmer, dansk, af tysk Folkmar; Folk—berømt. 1100— [33, 32].
- Frants, Franciscus, Francisca (Kv.); af Frankernes Folk, der hed saa, fordi de var de fri og franke Mænd overfor de undertvungne Stammer [65].
- Frede, Fræde, olddansk. Ogsaa i Stednavnene Frejlev paa Laaland (Fræthæløfæ) og ved Aalborg (Fredeloff).
- Frede, nyere Afkortning af Frederik.
- Frederik, tysk; Fred—mægtig [29, 35]. Almindeligere først efter 1550. Tysk Afkortning Frits.
- Frederikke, 1600-. Afkortet til Rikke. Frederikke Amalie, Datter af Frederik III, gift med Hertug Kristian Albrekt af Gottorp, er en af de ældste Bærere af Navnet.
- Frelle, Frille, se Fridlef.
- Frende, Frænde, olddansk [60].
- Frida, en Afkortning fra ny Tid. Et oldnorsk Frida findes.
- Fridlef, olddansk; Fred—Levning [29]. I Slægten Frille ofte Frellaf, Frellef. Det skaanske Frillestad.
- Fridtjof, næppe andre end den i Fridtjofs Saga af Digteren dannede Helt har baaret dette Navn; det blev i det 19. Aarh. især yndet ved Tegnér's Digtning.
- Fris, Fres, Frese, olddansk; af Folkenavnet. Oftest Tilnavn, Slægtnavn [94].
- Frode, olddansk; vis, klog. Flere Konger i Old-

tiden hed Frode, senere er det sjældent; efter 1750 anvendt paany.

Frøger, olddansk; Guden Frø—Spyd [13, 24].

Gabriel, hebraisk; Guds Mand. Hos Israeliterne en af Ærkeenglene.

Galen, voldsom; især Slægtnavn, saaledes 1200-adeligt Slægtnavn [99].

Gamaliel, hebraisk; saaledes hed den berømte Skriftlærde, Apostelen Paulus' Lærer, der talte imod, at Jøderne forfulgte de Kristne; var deres Lære Menneskeværk, vilde den af sig selv gaa til Grunde.

Gam(m)el, olddansk, Personnavn og Slægtnavn [52, 86]. Landsbyerne Gammelstrup ved Skive og ved Horsens (Gamælstorpp).

Georg, græsk; Jorddyrker. I Slutningen af Middelalderen Jurjen, Jørgen. St. Georg var ifølge Legende og Sagn en lilleasiatisk Prins, der dræbte en Lindorm og befriede en Prinsesse; han led Martyrdød i det 3. Aarh. Talrige Fremstillinger af hans Daad findes i vore Kirker, og en Folkevise synger om Sankt Jørgen og Dragen (Nr. 103).

Ger, olddansk; Spyd [24]. Landsbyerne Gierslev ved Slagelse, Gersløf i Skaane, Gjersbøl ved Thisted.

Gerborg, dansk; Spyd—Borg. 1400- [24, 28]. Hr. Ravn fæster liden Gerborg, Folkevise Nr. 125.

Gerd, oldnorsk Kvindenavn; af at gærde [28]. I nyere Tid Gerda.

Gere, olddansk; Spyd [24]. Landsbyerne Gjerlev ved Mariager og ved Slagelse (Gerlef).

Gerhard, tysk; Spyd—haard. 1100- [24, 37]. Senere Gerd, Gert.

- Gerlak, olddansk; Spyd—Leg, Kampleg [24]. Slægtnavnet Gerlach.
- Gerlef, Gerlof, Gerluf, olddansk; Spyd—Levning [24].
- Gerløg, olddansk Kvindenavn; Spyd—Bad [24].
- Germund, olddansk; Spyd—Værn [24, 9]. Folkeviserne om Germand Gladensvend (Nr. 33) og om Germand Smed (Nr. 368).
- Gertrud, germansk; Spyd—Mare [24]. Der findes en Tylvt Helgeninder af dette Navn. I Danmark var 15 Kirker viede til den ældste af disse, fra Nederlandene, med Helgendag 17. Marts († 659). St. Gertrud beskyttede Rejsende og farende Haandværkssvende, derfor tømte man ved Afrejsen Bægeret for hende («vi drikke nu først St. Kiartruds Skaal»); i Udkanten af Byerne fandtes St. Gertrudshuse som Gæstehjem.
- Gervør, Gørver (Kv.), dansk; Spyd—varsom. 1400- [24].
- Gese, (Kv.), tysk; især yndet i Borgerstanden. 1300- [57, 81].
- Ges(e)ke, dannet af Gese [57].
- Gina, afkortet af Georgina, Regina.
- Gisle, olddansk; Spyd [23]. Gissleberga (Gyslebyærghe) i Skaane.
- Gjord, se Gyrd.
- Godfred, olddansk; Gud—Fred [6, 8, 29]. I nyere Tid Gotfred, tysk.
- Godskalk, tysk; Gud—Tjener. 1100- [8].
- Go(d)ske, tysk; vist afkortet af Godskalk. 1400-, hyppigst som Slægtnavn.
- Golla, Gulla, svensk eller norsk, afkortet af et toleddet Navn (Gud-).

Gorm, olddansk; oprindelig Gud—thorm, af et Udsagnord: vise Ærefrygt.

Gothård, tysk; Gud—fast. 1700- [8, 37].

Gotlieb, tysk; Gud—kær. 1800- [8].

Gotlob, tysk; Gud—Ros. 1800- [8].

Graves, Gravers, gammel jydsk Form for Gregorius. Gravesdag er 12. Marts, ikke 23. April, da der holdes Gravesmarked i Tarm; her er Georgius forvekslet med Gregorius. Slægtnavnet Gravesen.

Gregorius, græsk; aarvaagen, munter; dansk Gregers. 1100-. Slægtnavn Gregersen, Greisen. Jfr. Graves. Af mange Paver Gregor er især den første berømt som Ordner af Kirken og Gudstjenesten (den gregorianske Kirkesang) og som Statsmand († 604, 12. Marts), endvidere Gregor VII, der vil gennemføre de geistliges ugifte Stand og indleder Kampen mod Statsmagten († 1085).

Grete, se Margrete. 1300-.

Grette, gammelt Mandsnavn og Tilnavn. 1400-.

Grim, olddansk, Hjælmmaske [26]. Mange Landsbyer Grimstrup.

Grimhild, tysk; Maske—Kamp; kendt fra de tyske Oldsagn om Niebelungerne. Folkevisen om Grimhilds Hævn (Nr. 5) [26, 19].

Grimkel, olddansk; Maske—Kedelhat [26, 18].

Grimulf, olddansk; Maske—Ulv; senere Grimmel. Grimmelstrup paa Falster (Grimulfsthorp). [26, 41].

Grip, Grib; især Tilnavn og Navn for en adelig Slægt med en Grif i Vaabnet. Af Fuglenavnet eller af at gribe.

Gro, olddansk Kvindenavn; af at gro.

Gudke, olddansk; Kortnavn af Gud- [8, 57]. Gudke hed den Mand, der grundlagde St. Marie Kirke i Viborg (12. Aarh.).

Gudmar, olddansk; Gud—berømt. Gummersmark ved Køge [8, 32].

Gudmund, den ældste Form maaske God(e)mund; god, Gud—Værn [8, 9]. Senere Gudmand. De sjællandske Gudmandrup (Guthmundorp) ved Nykøbing, Gudmandstrup (Guthmenstrop) ved Holbæk, det skaanske Gudmundtorp (Gutmundathorp).

Gudrun, olddansk; Gud—Rune [8, 16].

Gumme, Gume; vistnok Kortform af Gud-; mulig dog ogsaa af et oldnordisk Gumi, Mand, Menneske, smlgn. Brudgom og svensk Gumma, gammel Kone (dansk Gubbe, gammel Mand). I nyere Tid ofte Gomme. Stednavnene Gummerød ved Køge, Gummarp (Gummæthorp) i Skaane. Slægtnavn Gommesen.

Gunhild, Gunnild, olddansk; Strid—Kamp [8, 19]. Knud den Stores Datter Gunhild, gift med Henrik III af Tyskland († 1038).

Gunne, senere Gunde, olddansk Mands- og Kvindnavn; Kortnavn af Gun-. I nyeste Tid mulig afkortet af Kunigunde og lign. Mange Stednavne Gunderup [19, 49].

Gunner, senere Gunder, olddansk Mands- og Kvindenavn. I Jylland endnu Gunner Kvindenavn. Som Mandsnavn af Gunnar; Strid—Krieger [19, 20]; som Kvindenavn af Gunvar; varetage, advare. Mange Stednavne Gunderslev, Gundestrup. Den nidkære Biskop Gunner i Viborg, Valdemar Sejers trofaste Hjælper, ogsaa ved Udarbejdelsen af Jydske Lov († 1251).

- Gunnulf, olddansk; Strid—Ulv [19, 41].
- Gustav, svensk og med svensk Særpræg; Gøte—Stav; hos Almuen sjælden før de store Gustavers Tid; derpaa et af de almindeligste Navne. I Danmark næsten aldrig før 1800.
- Guttorm, svensk, norsk, se Gorm.
- Gyda, Gyde (Kv.), olddansk; Kortnavn af Gud-. I Jylland nu Gyde.
- Gynter, tysk; Strid—Krigsmand [19, 20] 1300-.
- Gyrd, olddansk, senere Gjord. Den adelige Slægt Gjordsen 1200-. Folkevisen om Gjord Borggreve (Nr. 248).
- Gyrid, olddansk, i vor Tid Gyrite, i Jylland Gørret.
- Gøde, olddansk; maaske afkortet Gudh-. Slægtnavnet Gjødesen. Folkevisen om Hr. Gøde og Hillelille (Nr. 312).
- Gørvel, Gørild (Kv.), dansk 1400-.
- Haarek hed danske Konger i det 9. Aarh.; høj—mægtig [37, 35].
- Haavard, olddansk; høj—Værn [37]. Havdrup ved Roskilde (Haworthorp), Haverslev i Vendsyssel (Hawerthsløf).
- Hagbard, olddansk; Hegn—Økse [22].
- Hagen, Haagen, olddansk; mulig høj—Byrd (Kyn) [37]. Byerne Haagendrup ved Hillerød (Haqundorp) og Frederiksværk (Haghendorp).
- Haldor, oldnorsk og oldsvensk; Sten—Tor [51, 11].
- Halle, olddansk; Stenhelle [51]. Hallelev ved Slagelse (Haldelef), Halsted ved Nakskov (Halstath), Hallarød i Skaane (Halleryth).
- Hals, olddansk [96].
- Halvard, Halvor(d), olddansk; Sten—Vogter [51]. Slægtnavn Halvorsen.

Halvdan, olddansk; halv—Dansk [94].

Hamlet, se Amled.

Hamund, olddansk; høj—Beskyttelse [37, 9]. Hammenhøg i Skaane (Hamundahøgh).

Hanka, slavisk for Anna.

Hanna, hebraisk, se Anna. Ogsaa forkortet af Johanne.

Hannibal, føniskisk; Guden Baals Naadegave [105].

Hannibal Sehested, Statholder i Norge og Rigs-skatmester († 1666).

Hans, se Johannes.

Harald, olddansk; Krieger—Vælde [37, 15].

Hardeknud, olddansk; haard—Knude [86].

Hartvig, tysk; haard—Kamp [37, 19].

Hasten, olddansk; høj—Sten [37]. Haastensløf i Skaane.

Hedda, nyere Kortform af Hedevig.

Hed(e)vig, tysk; Kamp-Strid [19]. 1600-.

Hektor, græsk. Kun en enkelt Gang før 1500-.

Helena, græsk; lysende. Senere Eline, Ellen. Af Helgeninder, der bar dette Navn, nød især Kejser Konstantins Moder et stort Ry; hun byggede en Kirke i Jerusalem over Kristi Grav († 327). Den svenske Fyrstedatter Helena, der havde valfartet til det Hellige Land, blev myrdet (12. Aarh.); hendes Lig blev røvet, eller det svømmede efter Legenden paa en Sten til Tisvilde Strand, hvor en hellig Kilde udsprang; ved den har indtil vor Tid mangfoldige Syge søgt Helbredelse. Rundt om i Landet findes St. Helena Kilder.

Helga (Kv.), Helge (M.), olddansk; hellig [17, 49].

Helmer, se Hjalmar.

Helvig, tysk; uskadt, hel—Kamp [19, 78].

Hemming, olddansk; mulig af en Ham. Hemmingstrup ved Hillerød (Hemingstorp).

Henning, tysk. 1300-.

Henny, engelsk, af Henriette.

Henrik, tysk; af en Stamme hag-, Indhegning—mægtig. 1000-. Hendrik 1400-.

Herbard, Herbord, olddansk; Kriger—Økse [20, 22].

Herbert, olddansk; Kriger—lysende [20, 31].

Herdís (Kv.), islandsk; Kriger—Gudinde [20].

Herluf, oprindelig Hærløg, Herlug, olddansk; Kriger—Bad [20]. Herlufstorp ved Køge (Herlustorp).

Herman, tysk; Kriger—Mand 1100-.

Hermund, olddansk; Kriger—Værn; fortrængt tidligt af Herman [20, 9]. Hermanstorp i Skaane [Hærmænstorp). Folkevisen om Tyge Hermandsøn (Nr. 391).

Hertha; Tacitus omtaler i sin Bog »Germania« en Gudinde, som Folk paa en Ø i Norden dyrkede, Nerthus; ved Benyttelse af slette Haandskrifter læstes Navnet som Hertha, og efter hende opkaldtes Herthadalen ved Lejre, en Herthaborg paa Rygen, ligesom Navnet Hertha vandt Indgang.

Hieronymus, græsk; hellig—Navn. Kirkefaderen den lærde Hieronymus, Oversætter af Bibelen paa Latin, ivrig for Munkevæsen, død i Bethlehem 420.

Hilarius, græsk; munter.

Hildeborg, Hilleborg; tysk; Kamp—Borg [19, 28]. 1300-. Endnu i Jylland Hylleborg.

Hildebrand, tysk; Kamp—Sværd [19, 21]. Mester Hildebrand, velkendt fra de tyske Oldsagn, om-

tales i en dansk Folkevise om Kong Diderik og hans Kæmper (Nr. 3).

Hildegard; tysk; Krig—Værn [19, 28]. St. Hildegard, Abbedisse i et Kloster ved Rhinen († 1197). Efter 1600 ofte Øllegaard hos Adelige og Borgerlige.

Hildulf, olddansk; Kamp—Ulv [19, 41].

Hille (Kv.), 1300-; vistnok afkortet af Hilleborg.

Hjalmar, oldnorsk; Hjelm—Kriger [25, 20]. Mulig ogsaa dansk; Hjelmlev ved Skanderborg (Hjal-mæslef); i hvert Fald findes senere Helmer som Fornavn og Slægtnavn 1300-. I Folkevisen om Arngrimssønnernes Kamp paa Samsø (Nr. 19) er Hjalmar Kæmpe bleven til Helmer Kamp. Visen Nr. 415 om Hr. Hjelm (Helmer).

Hjar, Jare, olddansk. Hjarup ved Kolding (Hjartorp), Hjerup ved Assens (Hiertorp). Jydsk Slægtnavn Hjarsen.

Hjarne, olddansk. Hjerndrup ved Haderslev (Hiern-torp), Hjernarp i Skaane. Oldsagnet om Skjal-den Hjarne, der blev Konge.

Hjob, se Job.

Holger, oprindelig Holmger; Ø—Spyd [24]. Sagnene om Olger Danske, en af Karl den Stores Kæmper, optoges i Danmark, hvor der dannede sig en Sagnkreds om ham som Forkæmper for vor Nationalitet. Folkevisen om Holger Danskes Kamp med Burmand (Nr. 30). I Jylland bruges Olger om en høj, sværlemmet Mand.

Hord, Haard, olddansk; hyppigere dog et Tilnavn.

Horik, se Haarek.

Horse, kendt fra mange Byer Hostrup i Slesvig og Kongeriget (Horstorp) og fra Horserød (Horsæruth) ved Helsingør [43].

- Hother, Saxos latinske Form for Høder, Guden Balders blinde Broder. 1750-.
- Hove, olddansk.
- Hugo, tysk-latinsk, dannet af det samme Ord som dansk Hu, 1100-.
- Hulda, norsk, 1800-, dannet efter Huldrefolket, de underjordiske Væsener (jfr. at tilhulle), og de tilsvarende tyske Hollen; eller efter det islandske, opdigtede Navn Huld.
- Hærulf, paa en dansk Runesten.
- Ida, Ide, af nordisk Id, Hverv; dog snarere tysk, men tidligt optaget. 1100-.
- Imer, Ymer, se Emmer.
- Immanuel, hebraisk; med os Gud; derfor i Psalmen: lad os, Immanuel, være til Hobe!, og Omkvædet i en anden Psalme: Gud med os, Immanuel (Psalmebog for Kirke og Hjem Nr. 374, 128).
- Imme, olddansk. Endrupskov i Slesvig (Immæthorp).
- Inga, Inge (Kv.), olddansk [12].
- Inge (M.), olddansk [12].
- Ingeborg, olddansk; Guden Ing—Værn [12, 28].
- Ingebret, senere Engelbrekt, tysk; Ing—berømt [12, 31].
- Ingefred, olddansk; Ing—smuk [12, 29].
- Ingegerd, olddansk; Ing—Værn [12, 28]. Senere Ingerd, Inger.
- Ingeman, se Ingemund.
- Ingemar, olddansk; Ing—berømt [12, 32].
- Ingemund, olddansk; Ing—Værn [12, 9]. Senere ofte Ingeman. Ingemanstorp i Skaane.
- Ingerid, Ingrid, olddansk; Ing—smuk [12, 29].
- Ingevald, oldsvensk; Ing—Magt. 1600- [12, 15].

Ingild, Ingeld, oprindelig Inggjald, olddansk; Ing—Gæld, Værdi [12]. Ingstrup i Vendsyssel (Ingildzstorp), Engelstrup ved Holbæk (Ingelstorp).

Ingulf, olddansk [12, 41].

Ingvar, senere ogsaa Ingvor(d); olddansk; Ing—Kriger [12, 20]. Ingvorstrup ved Grenaa (Ingvarstorp).

Isabella, spansk og portugisisk for Elisabet.

Isak, hebraisk; Latter, idet Sara og Abraham lo, da de i deres høje Alder fik en Søn (1. Mose Bog).

Isidor, græsk; Gave af Guden Isis.

Israel, hebraisk; efter at Jakob har haft sin Brydekamp med Engelen, byder denne, at han for Fremtiden skal hedde Israel, Gudskæmper (1. Mose Bog), rettere maaske Gud-Hersker.

Isulf, senere Isel, olddansk; Is—Ulv [41]. Flere i den adelige Slægt Is (1200-).

Ivan, russisk Form af Johan. Jfr. Even.

Ivar, olddansk; Tydningen usikker. Nordmanden Ivar Huitfeldt, Helten paa Linieskibet »Danebrog« i Køge Bugt († 1710).

Jakob, hebraisk; der fatter om Hælen. Isaks Søn kaldtes saaledes, fordi han ved Fødslen holdt Tvillingbroderen Esau i Hælen (1. Mose Bog) [63]. Senere Jagob, Jaob, Jep, Jeppe, Jappe. Endvidere tidligt Ib. — Af Kristi Disciple med Navnet Jakob led den ældre Martyrdød under Kong Herodes Agrippa (o. 44); han har efter Sagnet forkyndt Kristendom i Spanien; i St. Jago de Compostela sagdes han begravet, og derhen droge mange Danske paa Pilgrimsfærd med Ibskal (Muslingeskal) paa Skulderen. Ibsker paa

Bornholm, St. Ibs Kirke paa Hven og mange andre Kirker var viede ham. 25. Juli.

Jan, se Johannes.

Jannik, Jan(e)ke, plattysk Form af Johan [57].

Janus, romersk Gud for Indgang, Begyndelse (Januar); sædvanlig dog en latinsk Gengivelse af Jens.

Japetus, et Navn fra den græske Gudelære. Naturforskeren Jap. Steenstrup [† 1897] var opkaldt efter Fysikeren og Instrumentmageren Jeppe Smith († 1821).

Jappe, Jeppe, se Jakob.

Jarler, dannet af Jarl, synes forekomme i Stednavne; Jærestad i Skaane (Jarlæzstath), Jerslev i Vendsyssel (Jarlslef).

Jenny. engelsk Form af Johanne.

Jens, se Johannes.

Jeppe, se Jakob.

Jeremias, hebraisk. Jødernes Profet Jeremias (o. 600 f. Kr.).

Jeronimus, se Hieronymus.

Jesabel, hebraisk. Kong Achabs onde Hustru Jesabel indfører Baalsdyrkelse og forfølger Profeten Elias.

Jesper, for Kaspar, Gaspar, 1400-.

Joakim, Jokum, hebraisk. Navnet paa en Konge i Juda Rige. Efter Sagnet hed Jomfru Maries Forældre Joakim og Anna [68].

Job, Hjob, hebraisk. Ogsaa Slægtnavn.

Johannes; hebraisk Johanan, sammentrukket af Jehohanan; Herren har handlet naadig; græsk Joannes [63, 72, 115]. Tidligt Johan, Jonas, Jon, senere Jan, Jes(s)e, Jens; 1250-Han(ne)s.

Jokum, se Joakim.

- Jonas, hebraisk, sammentrukket Form af Johannes. Den jødiske Profet Jona(s), der i Ninive forkyn-der Bod og Bedring.
- Jonathan, hebraisk; Guds Gave. Kong Sauls Søn, Davids Ven.
- Josef, hebraisk; (Herren) skal forøge [2]. Josef, Patriarken Jakobs Søn, Rakels førstefødte. — Den hellige Josef, Maries Mand. 19. Marts.
- Josefa, Josefine 1800-.
- Josias, hebraisk. Konge i Juda Rige Josia(s). Josias Rantzau, berømt Feltherre i Trediveaarskrigen († 1650).
- Josten, Justen, Just, olddansk; Hest—Sten [43].
- Judith, hebraisk. Judiths Bog i det Gl. Testament fortæller, hvorledes Enken Judith ved sin Skønhed indtager den assyriske Feltherre Holofernes, der belejrer hendes Fødeby, afhugger hans Hoved og befrier Staden. Jfr. Jutta.
- Juliane, latinsk, 1300-.
- Julie, latinsk, 1700-.
- Julius, latinsk, 1600-.
- Juris, Jøris, olddansk; Hest— [43]. Jørslev ved Storehedinge (Jurslæwæ), Jydstrup ved Ringsted (Jørstorp). Jurisburgh ved Byen Slesvig blev senere Juriansborgh, Jørgensborg.
- Just, Jost, kan være afledet af et olddansk Navn Justen; af latinsk Justus, retfærdig; af Navnet paa en Helgen Jodocus, fransk St. Josse († 669).
- Jute, paa en Runesten og i Breve; senere Form Jude, Jyde. Sædvanligst dog et Tilnavn. Jyderup ved Holbæk (Jutethorp), ved Præstø (Judhætorp) [95].
- Jutta, se Judith. Erik Plovpennings Hustru og

- Datter hed Jutta, Judita. Senere Form Jytte, Jøtte.
- Jærpulf, olddansk; brun, deraf Fuglen Jerpe—Ulv. Jerstrup ved Bogense (Jærpelstorp).
- Jytte, se Jutta.
- Jørgen, se Georg.
- Kaare, olddansk; med krøllet Haar, eller den som med krum Nakke staar imod, se Odinkar [10]. Karup i Halland (Karathorp), Kaarød i Skaane (Kararyth).
- Kai, Kei, 1400-; oprindeligt maaske et Tilnavn kiæc, med bagoverbøjet Overkrop; især bekendt fra Rantzauernes og Ahlefeldternes Familier og gennem Kai Lykke, der blev dømt fra Livet for Majestætsforbrydelse 1661 [109].
- Kaia, se Kai. 1400-.
- Kal(l)e, olddansk.
- Kamilla, Kamillus, latinsk.
- Karen, Karine, se Katarina.
- Karite, dannet af græsk Karis, Ynde, mulig ogsaa af latinsk Caritas, Hengivenhed.
- Karl, olddansk; Karl, Mand. Paa Latin Karlus, Karolus.
- Karle, af Karl; i alt Fald Tilnavn.
- Karsten, se Kristian.
- Kaspar, kendt som Navnet paa en af de Hellige tre Konger; maaske persisk, Skatmester; tysk Gaspar, Jaspas; dansk Jesper 1400-. I Forklædningerne ved Hellig tre Kongers Fest havde han, som Konge fra Morland, sværtet Ansigt.
- Katarina, græsk; ren. Senere Karine, Karen, Trine. Jfr. Katinka. Den hellige Katarina i Aleksandria havde i Fængslet ved snild Veltalenhed besejret halvhundrede hedenske Vismænd

(o. 300); hun var Dominikanernes og den studerende Stands særlige Helgen, over en Snes danske Kirker havde hende som Helgenværner. En anden Helgen af dette Navn var Datter af den hellige Birgitte († 1381).

Ketil, olddansk; Kedelhat [18]. Senere Ketel, Kjeld. Den tidligere Hovedgaard paa Laaland Kjelstrup (Kæthelstorpe), Kellstorp i Skaane (Kætilstorp). 11. Juli.

Kirsten, se Kristine.

Kjeld, se Ketil.

Klara, latinsk; klar, berømt. Sjældent før 1800. Den hellige Klara i Assisi stiftede den strænge Nonneorden Klarisserinderne († 1253) [65].

Klaudine, dannet af Klaus, snarere end af Klaudius.

Klaudius, latinsk; haltende.

Klaus, se Niels.

Klemens, latinsk; mild. Senere Klemmen. Den hellige Klemens (o. 90) siges at have været Biskop i Rom — senere har over en Tylvt Paver baaret dette Navn —, han var særlig Sømændenes Helgen. Klemensker paa Bornholm er opkaldt efter ham. 23. November. — Klemens fra Aleksandria, en berømt Kirkelærer (o. 200).

Knud, olddansk; af en Knude [86].

Kole, Kolle, Kol, Kul — disse Navne kendes delvis fra Breve og er indgaaede i Landsbynavnene Kollerup, Kollerød, Kullerup, Kolstrup.

Konrad, tysk; enten Køn, Slægt, eller kyndig—Raad. Afkortet til Kord, Kort, Kurt. Slægtnavn Kortsen.

Konstantin, latinsk; standhaftig. Kejser Konstantin den Store, under hvem Kristendommen bliver den sejrende i Romerriget († 337).

Kordelia, engelsk Form af Kordula, latinsk; lille Hjerte. Kordula, en ret ukendt Helgeninde. Kordelia er i Shakespeares Drama »Kong Lear« den af Kongens Døtre, der, i Modsætning til sine Søstre, ikke finder Ord til at udtrykke sin Kærlighed til Faderen, men beviser den ved trofast Handling.

Korfits 1400-. Korfits Ulfeld, dømt som Landsforræder († 1664).

Kornelia, Kornelius, latinsk.

Kort, Kurt, se Konrad.

Kosmus, latinsk Form af græsk Kosmas. Kosmas og Damianus, Læger af arabisk Herkomst, Martyrer o. 300; de var Helgenværnere for Læger og Apotekere. 27. September.

Kristen, se Kristian.

Kristense, formindskende Form af Kristine, 1200-.

Kristian, dannet af græsk Kristus, den salvede, [61], Kristjern, Kristen. Krister-paa Ærø (som i Sverige). Kristiane 1200-.

Kristina; egentlig kristiana, kristen Kvinde. Senere Kirsten, Stine.

Kristoffer, græsk; Kristus—Bærer [61]. Legenden om den store Kristoffer, der bærer Kristusbarnet paa sine Skuldre over en Strøm, var ofte billedlig fremstillet i Kirkerne. Helgendag 25. Juli.

Kunigunde tysk; Køn, Slægt—Kamp [19].

Laale, Lole, mest dog Tilnavn; saaledes fandtes en sjællandsk adelig Slægt Lale. Lolle er nu Familienavn paa Bornholm. Med Laaland har Navnet næppe at gøre, og Ordsprogssamlere Peder Laale (14. Aarh.) var næppe fra denne Ø. Loldrup ved Viborg.

Lage, Lave, olddansk; lav.

Lambert, Lamprecht, tysk; Land-berømt [31, 65]. Den hellige Lambert, Biskop i Maastricht i Holland (7. Aarh.), var Ribe Stifts Helgenværner. 17. September.

Lars, se Laurentius.

Laura, latinsk; Laurbær 1800-.

Laurentius, latinsk; af Laurbær [65]. Senere Laurids, Laust, Lars, Lasse, Lorens. Den hellige Laurentius led Martyrdøden i Rom, brændt paa en Jærnrst 258. Domkirken og Klostret i Lund og o. 70 andre Kirker var viede ham, saaledes ogsaa Østerlarsker paa Bornholm. 10. August.

Lave, se Lage.

Lazarus; latinsk Form af hebraisk Eleazar; Gud—Hjælper. Efter den i Evangeliet omtalte, af Sygdom tyngede, fattige Lazarus er Ordet Lazaret, Sygehus, dannet, ligeledes Lazzaroner, de fattige i Neapel.

Leander, græsk; Folk—Mand.

Lene, af Magdalene, Helene.

Leonhard, Leonard, tysk-latinsk; Løve—haard. 1700-.

Leonora, se Eleonora.

Leopold, tysk; Folk—bold, dristig [33].

Levi, hebraisk. Patriarken Jakobs Søn Levi, til hvis Stamme Præstedømmet var knyttet.

Lisbet, se Elisabet.

Loden; lodden, olddansk [52]. Løgstrup ved Randers (Lothenstorp).

Lone, se Abelone, Magdalone.

Lorens, se Laurentius.

Lotte, se Charlotte.

- Louise, Lovise, fransk Form for Ludvige, Ludovika. 1700-.
- Lucia, Lucie, latinsk; af Lys. 1100-. En siciliansk Helgeninde (o. 300). 13. December.
- Lucianus, latinsk. Den hellige Lucianus, en udmærket Kirkelærer, grunder en Skole i Antiochia († 311).
- Lucius, latinsk; af Lys. En britisk Konge og Helgen Lucius, om hvem intet sikkert vides; Helgenværner for Roskilde Domkirke og Stiftet.
- Ludolf, tysk; berømt—Ulv [41]; jfr. Lydolf.
- Ludovika, latiniseret Form af Ludvige.
- Ludvig, germansk; berømt—Kamp [19, 81] 1250-.
- Lukas, et græsk eller latinsk, af Jøderne anvendt Navn. Evangelisten Lukas, Apostelen Paulus' Ledsager. 18. Oktober.
- Lyder, oprindelig Lothar, tysk; berømt—Kriger. Se dog Lydger.
- Lydger, olddansk; Folk—Spyd [33, 24]. Tidligt afkortet til Lyder. Lyderslev ved Storehedinge (Liuthærsløf).
- Lydia, Kvinde fra Lydien i Lilleasien. Purpurkræmmersken Lydia i Makedonien døbes af Apostelen Paulus.
- Lydolf, olddansk; berømt—Ulv [41]; jfr. Ludolf. Senere Lydel.
- Lætitia, latinsk; Glæde.
- Magdalene, hebraisk; Maria Magdalene var fra Landsbyen Magdala (Taarnet); her er endnu et gammelt Vagttaarn [62]. Magda, Malene, Lene. 1500-.
- Magne, olddansk; kraftig [79]. Magnarød (Magne-rød), Magnarp (Magnerup) i Skaane.
- Magnella, oprindelig Magnhild, Magnild, old-

dansk; Styrke—Kamp. Den fromme Magnild af Fulltofta i Skaane var bleven myrdet af sin Sønnekone o. 1215; ved hendes Grav fandt Jærtegn Sted, og Ærkebisp Magnus lod hendes Ben føre til Domkirken i Lund, hvor de skrinlagdes 1383.

Magnus, latinsk; stor [79]. Senere Mogens.

Maja, vistnok tysk Kæleform af Maria. 1300-.

Maks, afkortet af latinsk Maksimus; størst.

Malene, se Magdalene.

Malle, se Amalia.

Malmfred; Erik Emunes Dronning, tidligere i Ægteskab med Sigurd Jordsalfar, bar dette nordisk-russiske Navn; Malm—smuk [29]. I Danmark hed hun Malfred. Folkeviserne har ofte en Fru Malfred.

Malte, Molte, olddansk, særlig jydisk. Flere i Sehestedernes Familie. Geografen Malthe Konrad Bruun kaldte sig i Frankrig Malte-Brun († 1826).

Malvina. Mange af Skjalden Ossians Digte er henvendte til hans Yndling Malvina, der havde elsket hans eneste, altid begrædte Søn Oskar. 1750-.

Manne, Monne, olddansk; af Mand; almindeligt. Mandemarke paa Møen (Mannæmarkæ), Mannarp i Halland.

Marcellus, vistnok afledet gennem Marius af Krigsguden Mars; latinsk.

Maren, se Marina.

Margrete, græsk; Perle. Forkortet til Magga (1100-), Grete (1300-), ligesaa til Mærete, Merete, Merde, Mette. En Helgeninde Margrete (o. 300). Flere Dronninger og Døtre i Kongeslægten bar

dette Navn; berømttest er Margrete Fredkulla, Niels' Dronning († o. 1127), M. Sambiria, g. m. Kristoffer I († 1282) og Margrete Valdemarsdatter († 1412).

Maria, græsk Form af hebraisk Mirjam, saaledes som Moses' Søster hed, oprindeligt udtalt Marjam; den jødiske Historiskriver Josefus har Mariamme. Betydningen er vist fyldig, skøn [62, 73].

Mariamme, se Maria. Mariamme, Herodes' Yndlingshustru.

Mariane, især i nyere Tid. Jfr. Marienne.

Marienne, 1200-, vist udvidet Form af Maria, ligesom Mariana, Marina. Næppe af Marie-Anna. Senere Marne, Maren.

Marina, Navn paa nogle Helgeninder; saaledes kaldtes den hellige Pelagia ogsaa Marina. Senere Marne, Maren. I Nordsjælland er man vedbleven indtil vor Tid at sige Marne, ikke Maren [114]. Jfr. Marienne.

Marius, latinsk.

Markus, latinsk. Johannes, med det romerske Tilnavn Markus, Discipel af Apostlene og Evangelist, skal have lidt Martyrdød i Ægypten, men hans Lig være bragt til Venezia (Markuskirken). 25. April.

Markvard; tysk; Grænse—Vogter. Folkevisen Nr. 336 Markvor hængt som Hestetyv.

Marta, hebraisk; Frue. Martha, Søster til Lazarus i Bethania, opfattedes som Helgen; efter Legendens skulde hun være kommen til Marseille.

Martin, latinsk; stillet under Krigsguden Mars. Senere Morten. Den hellige Martin, Biskop af Tours († 400), til hvem en Snes Kirker var

viede, havde sin Mindefest paa Mortensdag 11. Nov. Martin Luther, der var født den 10. Nov., døbttes den følgende Dag.

Matilde, tysk; allerede i 12. Aarh. mange danske Kvinder Maktild, Mechtild; Magt—Kamp [19]. Kong Abels holstenske Hustru hed Mechtild. Denne Form holdt sig til det 19. Aarh.; ved Siden deraf kom fra Vesten Formen Mathilde.

Matthias, græsk Form af hebraisk Mattatja; Herrens Gave. Senere Mattis, Mats, Mads [63]. Apostelen Matthias, 24. Februar.

Matthæus, hebraisk; Herrens Gave. Apostelen og Evangelisten Matthæus, 21. September [63].

Maurits, latinsk; fra Mauritanien, Morland, i Nordafrika. Flere Helgener Mauritius. Mourits, Mowst (jydsk). Sjælden før 1400.

Meinhard, oprindelig Meginhard; Styrke—haard; olddansk [37]. Slægtnavnet Meinert.

Melita (Kv.), græsk; Honning.

Melkior, hebraisk. Efter Sagnet (600-) Navnet paa den ene af de Hellige tre Konger.

Melv, tidligere Melleff, sønderjydsk, frisisk.

Mikael, hebraisk; hvo er som Gud? [65]. Senere Mikkell. Til Ærkeenglen Mikael, der overvinder Dragen eller Satan, var over en Snes Kirker viede. Mikkelsdag 29. Sept.

Milter, jydsk Mandsnavn; vistnok tysk; mild. Slægtnavn Miltersen, Milthers.

Minna, tysk; Kærlighed.

Minona, kendt fra Ossians Digte. 1800-. [109].

Moder, olddansk [59]. Morsbøl ved Varde.

✧ Momme, Mumme, plattysk, Kortform af Mumbert; Tanke, smlgn. oldnorsk munr, Sind, Attraa—lysende. Slægtnavn Momsen.

Moyuus. Le Maguus.

Morits, se Maurits.

Moses, kun Jødernes Lovgiver bærer i Bibelen dette Navn, der tydes som »draget op af Vandet«. Rettere dog af det ægyptiske Ord for Barn; smlgn. flere Konger Thutmosis, d. e. Søn af Guden Thot.

Mule, Tilnavn, sjælden som Fornavn; olddansk [97]. Nogle Byer Mullerup; Mullerød ved Assens (Mullerødtt).

Mumme, se Momme.

Nanna, Navnet paa Balders Elskede; Naan, Nanne en enkelt Gang i Jylland; jfr. oldnordisk náinn, nánn, dansk nánithi, nærbeslægtet.

Nanne, Non(ne), olddansk Mandsnavn. Nandrup paa Mors, Nannerup ved Skive. Senere indkom ogsaa tysk Nanne; modig. Slægtnavn Nansen.

Narve, olddansk; mulig af et Ord for snæver; Nørvasund er Gibraltarstrædet.

Natalia, af dies natalis, Fødselsdag [73].

Natan, hebraisk, afkortet af Jonatan.

Natanael, hebraisk; Guds Gave.

Navne, olddansk [60]. Navndrup og Navntoft (Naffntoft) ved Viborg. Prof. Peder Hiort udgav nogle Samlinger Breve om det slesvig-holstenske Røre under Mærket L. S. Navne (d. e. Peter Hiort Lorenzens Navne).

Nelly, engelsk Kortform af Eleonore.

Niels, se Nikolaus.

Nikolaus, græsk, Sejr—Folk [65]. Forkortet til Niklas, Nikles, Nilaus, Niels, Nis. I Folkeviserne hedder Ridderen ofte Hr. Nielus; Baron Nilus i »Jeppe paa Bjerget«. Klaus, Klas var en tysk Forkortelse, som trængte ind 1300-. Hans Gram: alle danske Klauser ere fra Begyn-

delsen af opkaldte efter holstenske Herremænd, hvoraf en stor Mængde haver baaret samme Navn; Præsterne derimod kaldedes Nikolai og Bønderne Klaaes. Nikolaus, Biskop af Myra i Lilleasien, der talte djærvt mod Arianerne paa Kirkemødet i Nikæa 325, var en højt æret Helgen og alle Søfarendes Hjælper; over Hundrede Kirker var viede ham. 6. December. — Niels, Søn af den i Roskilde myrdede Kong Knud, Biskop i Aarhus († 1180), blev af Folket anset for Helgen, men aldrig kanoniseret.

Nille, se Petronella.

Noah, hebraisk; Hvile.

Nomme, Nummen, frisisk. Heraf Slægtnavne Nomme(n)sen, Numsen, Nommels.

Non(ne), se Nanne.

Nora, af Eleonora.

Oda, kvindelig Form af Navnet Odde. 1100-.

Odde, Ud(de), olddansk; af Sværdets Od [21].
Odderup ved Ringkøbing, Uddarp i Skaane (Oddethorp). Gammel adelig Slægt Udsøn.

Odilia, se Ottilia.

Odin; Gudens Navn er næppe baaret af nogen Dansk før 1800-.

Odinkar, olddansk; Odin—trodsig [10, 92]. Senere Odinkarl, Unkar.

Ofelia, Navnet paa Hamlets Elskede i Shakespeares Tragedie. 1750-. [109].

Oktavia, Oktavius, latinsk; den ottende [4].

Olaf, olddansk; Ane, Forfader—Levning. Tidligt (1100-) ogsaa Olaf, senere (1400-) Oluf, Ole, Wolle. Til Olaf den Hellige, som faldt ved Stiklestad 1030, var over en Snes Kirker viede, saaledes Olsker paa Bornholm. 29. Juli.

Morits, se Maurits.

Moses, kun Jødernes Lovgiver bærer i Bibelen dette Navn, der tydes som »draget op af Vandet«. Rettere dog af det ægyptiske Ord for Barn; smlgn. flere Konger Thutmosis, d. e. Søn af Guden Thot.

Mule, Tilnavn, sjælden som Fornavn; olddansk [97]. Nogle Byer Mullerup; Mullerød ved Assens (Mullerudtt).

Mumme, se Momme.

Nanna, Navnet paa Balders Elskede; Naan, Nanne en enkelt Gang i Jylland; jfr. oldnordisk náinn, nánn, dansk nánithi, nærbeslægtet.

Nanne, Non(ne), olddansk Mandsnavn. Nandrup paa Mors, Nannerup ved Skive. Senere indkom ogsaa tysk Nanne; modig. Slægtnavn Nansen.

Narve, olddansk; mulig af et Ord for snæver; Nørvasund er Gibraltarstrædet.

Natalia, af dies natalis, Fødselsdag [73].

Natan, hebraisk, afkortet af Jonatan.

Natanael, hebraisk; Guds Gave.

Navne, olddansk [60]. Navndrup og Navntoft (Naffntoft) ved Viborg. Prof. Peder Hiort udgav nogle Samlinger Breve om det slesvig-holstenske Røre under Mærket L. S. Navne (d. e. Peter Hiort Lorenzens Navne).

Nelly, engelsk Kortform af Eleonore.

Niels, se Nikolaus.

Nikolaus, græsk, Sejr—Folk [65]. Forkortet til Niklas, Nikles, Nilaus, Niels, Nis. I Folkeviserne hedder Ridderen ofte Hr. Nielus; Baron Nilus i »Jeppe paa Bjerget«. Klaus, Klas var en tysk Forkortelse, som trængte ind 1300-. Hans Gram: alle danske Klauser ere fra Begyn-

delsen af opkaldte efter holstenske Herremænd, hvoraf en stor Mængde haver baaret samme Navn; Præsterne derimod kaldedes Nikolai og Bønderne Klaaes. Nikolaus, Biskop af Myra i Lilleasien, der talte djærvt mod Arianerne paa Kirkemødet i Nikæa 325, var en højt æret Helgen og alle Søfarendes Hjælper; over Hundrede Kirker var viede ham. 6. December. — Niels, Søn af den i Roskilde myrdede Kong Knud, Biskop i Aarhus († 1180), blev af Folket anset for Helgen, men aldrig kanoniseret.

Nille, se Petronella.

Noah, hebraisk; Hvile.

Nomme, Nummen, frisisk. Heraf Slægtnavne Nomme(n)sen, Numsen, Nommels.

Non(ne), se Nanne.

Nora, af Eleonora.

Oda, kvindelig Form af Navnet Odde. 1100-.

Odde, Ud(de), olddansk; af Sværdets Od [21].

Odderup ved Ringkøbing, Uddarp i Skaane (Oddethorp). Gammel adelig Slægt Udsøn.

Odilia, se Ottilia.

Odin; Gudens Navn er næppe baaret af nogen Dansk før 1800-.

Odinkar, olddansk; Odin—trodsig [10, 92]. Senere Odinkarl, Unkar.

Ofelia, Navnet paa Hamlets Elskede i Shakespeares Tragedie. 1750-. [109].

Oktavia, Oktavius, latinsk; den ottende [4].

Olaf, olddansk; Ane, Forfader—Levning. Tidligt (1100-) ogsaa Olaf, senere (1400-) Oluf, Ole, Wolle. Til Olaf den Hellige, som faldt ved Stiklestad 1030, var over en Snes Kirker viede, saaledes Olsker paa Bornholm. 29. Juli.

Olga, slavisk Omdannelse af nordisk Helga, ligesom Oleg af Helge. Den hellige Olga, den første kristne Storfyrstinde over Russerne († 969).

Olger, se Holger.

Olivia, latinsk; Olietræ.

Olof, Kv., olddansk; Ane-Levning.

Orla, Navnet paa en af de Helte, hvorom Digteren Ossian synger. Politikeren Orla Lehmann († 1870)..

Orm, olddansk. Senere mest Tilnavn. Ormslev ved Aarhus og flere Byer Ormstrup og Vormstrup.

Ormer, olddansk; Orm—Kriger. Ormslev ved Slagelse (Ormesløff).

Oskar, et Navn fra Ossians Digte; Læsningen af dem lod Napoleon I vælge Oskar som Navn for sin Gudsøn, Bernadottes Søn (1799), og efter at Faderen var bleven valgt til svensk Tronfølger, bredte Navnet sig i Sverige. Om end stammende fra keltisk Omraade menes Oskar at være det nordiske Asger. *Ascarius*. (7)

Ossian, Navnet paa den keltiske Digter, hvis Sange Macpherson offentliggjorde 1760 og udgav for ægte. Ossian er mulig et germansk Navn, som angelsaksisk Oswine, Aser—Ven.

Ottar, Otter, olddansk; Skræk—Kriger [20]. Utterslev ved København (Othersløwæ) og ved Nakskov (Ottersløff), Ottersbøl i Slesvig.

Ottilia, germansk; af Odel; formindsket Form. St. Ottilia, en burgundisk Hertugdatter, der bygger Kloster (7. Aarh.). 13. December.

Otto, tysk [76, 92]. Ogsaa Otte. Otterup ved Odense og Ottarp i Skaane (Ottorp).

Ove, plattysk; 1300-. Det opfattedes som en Form af Aage [81].

Ovidia, latinsk.

Pay, Pai, Paye, plattysk 1200-; især almindeligt i Sønderjylland. Slægtnavnene Pagh, Pay, Pejzen.

Palle, hastig Form af Palne [80]. Blichers Sang om Marri Kjølvroe: hun had no tint en Sommer i Palli Krænsens Goer. Palstrup, Pallesbjærg, Pallesgaarde i Jylland, Palleshave ved Odense.

Palne, olddansk, men tidlig laant fra Venden [80]. Palsgaard ved Horsens (Palnsgord). Jfr. Palle.

Paul, Povl; Apostelen hed oprindelig Saul, og saaledes stadig hos Hebræerne, men hos Romerne og som Missionær Paulus, latinsk; lille [64].

Paula, Pauline, nye Navne.

Pernille, se Petronella.

Peter, Apostelen Simon hed ogsaa Kefas (aramæisk: Klippe) eller i græsk Form Petros, med samme Betydning [63]. I Danmark Peter; 1350- ogsaa Peder; 1400- Per.

Petra, 1800-, Petrine 1700-, nyere Navne.

Petronella, Pernille, formindskende Form af Peter, Petronius, 1200-. Legenden fortæller, at Apostelen Peter havde en Datter af dette Navn.

Plov, olddansk, Navn og Tilnavn; Ordet Plov er næppe germansk, men indvandret med dette Redskab i en fjern Fortid. Sorte Plog dræbte Kong Erik Emune 1137. Plovstrup ved Horsens og ved Ribe.

Povl, se Paul.

Preben, dannet efter et vendisk Navn Prid-; ogsaa i Formen Predbjørn. 1400- [80].

Prosper, latinsk; lykkelig.

- Radulf, Radolf, olddansk; Raad—Ulv. Tidligt forkortet til Ralf [34, 41].
- Rafael, hebraisk; Gud giver Helsen. 1800-. Ærkeenglen Rafael.
- Ragna, norsk og svensk Kvindenavn fra Oldtiden; af regin, Guder [15]; i Danmark 1800-.
- Ragnar, se Regner.
- Ragnhild, senere Ranild, Regnild, olddansk; Guder—Kamp [15, 19].
- Ragnvald, Regnvald, Regnald, senere Ravold, olddansk; Guder—Magt [15].
- Rakel, hebraisk. Jakobs Hustru, Josefs Moder. 1800-.
- Ralf, se Radulf.
- Randi, nyere norsk Kvindenavn, dannet af Ragnfrid.
- Rane, olddansk; maaske Tryne, Snude. Især Tilnavn. En adelig Slægt Rani. Rane Jonsøn, Kammermester hos Erik Klipping, der var sammen med Kongen i Finderup Lade, dømtes for Forræderi og blev grebet og henrettet ved Roskilde 1294.
- Rasmus, rettere Erasmus, græsk; elskværdig [66]. Den hellige Erasmus, der blev Martyr o. 300, æredes især imod Middelalderens Slutning. 1500-. Oftest Rasmus og Asmus (se dette Navn).
- Ravn, olddansk [45]. Oftest dog Tilnavn. Flere Byer Ravnstrup.
- Rebekka, hebraisk. Isaks Hustru. 1600-.
- Reder, olddansk; mulig rede—Kriger [20]. Reerslev ved Slagelse og ved Roskilde (Retherslef), Reerstrup ved Fredensborg (Retherstorp), Resløf i Skaane (Redarsløff). Slægtnavnet Reddersen. Senere Rejer 1600-. Slægtnavnet Rejersen.
- Regel, se Rikulf.

Regina, latinsk; Dronning. 1700-.

Regitse, tysk; mægtig, med formindskende Endelse [35, 78].

Regner, olddansk; oldnorsk Rágnar; Guder—Kriger [15, 20].

Reimer, Reimar, tysk; Raad, Guder—berømt [15, 32] 1400-.

Reinhold, tysk; af Regin(v)ald, Guder—Magt [15].

Riborg, Rigborg, tysk; mægtig—Borg; kendt fra Folkeviser, endnu almindeligt paa Ærø [35, 28]. Rigborg Brockenhuus blev for en Forseelse indmuret paa Egeskov i Fyen († 1641); Navnet ogsaa i andre adelige Familier.

Richissa, se Regitse.

Rige, olddansk; mægtig; dog oftest Slægtnavn [35].

Rigmor, Kvindenavn, opstaaet i ny Tid derved, at Remold (tysk Rikmod), saaledes i Folkevisen Nr. 431 Karl og Rigmor, af Almuen blev omdannet til Rigmor.

Rikard, germansk; mægtig—stærk. 1300-. [35, 37, 81].

Rikulf, Rikolf, olddansk; mægtig—Ulv [35, 41]. Senere Riggel, Regel. Slægtnavne Regelsen, Riegels.

Ring, olddansk, dog mest kendt af Stednavne Ringsted, Ringstrup.

Rise, Kv.

Roald, olddansk; Hæder—Magt, Vold [30, 15].

Roar, olddansk; Hæder, Ry—Spyd [30, 24]. Rorslev ved Middelfart og ved Bogense (Rodherslef).

Robert, germansk; Ære—lysende [30, 31].

Roe, Ro, olddansk; vistnok afkortet af Roer, der er indgaaet i Roskilde, og Roer atter af Rodger;

- Ære—Spyd, eller af Rodver; -Mand. Ro findes i det slesvigske Rosted (Rostath) [30, 24, 20].
- Rolf, oprindelig Hrodulf; Hæder—Ulv; olddansk [30, 41].
- Rolver, dansk, 1300-.
- Rosa, Rose, Rosalie, nyere Kvindenavne.
- Rudolf, Rodulf, tysk Form af Rolf, 1100-.
- Rut, Rud, olddansk Mandsnavn; Vædder. Den adelige Slægt Rud (denne havde dog en Rude til Vaabenmærke).
- Ruth, hebraisk. Enken Ruth, der har opofret sig for sin Svigermøder og som samler Aks paa Boas' Ager, tages til Ægte af denne; hun bliver Stammøder til David (Ruths Bog i det Gl. Testament).
- Rørik, olddansk; Hæder—mægtig [30, 35].
- Sakaria(s), hebraisk; den, Jahve erindrer. Zakarias, Profet. Folkevisen om Sakarias, der lider Ondt, fordi han har skudt paa en Hjort Paaskemorgen (Nr. 113).
- Sakse, olddansk; af Folket Sakser, eller afkortet af et med Saks, det korte Sværd, sammensat Navn. Sakstrup ved Hjørring (Saxstorp) og Sakstorp i Skaane [21].
- Saksulf, olddansk; Sværd—Ulv [21, 41]. Nogle Landsbyer Sallerup i Skaane (Saxulthorp, Saxilthorp). Saksel, Slægtnavn paa Samsø. Folkevisen om Hr. Saksel (Nr. 412).
- Salmund, olddansk; mulig dannet i Lighed med Salomon. Senere Salman(d).
- Salomon, hebraisk; Jahve sagde til Kong David: den Søn, som fødes Dig, skal bringe Rolighed og Fred over Israel; hans Navn skal være Salomon (fredsommelig) (1. Krøn. Bog).

- Salve, Sølve, olddansk, vist forkortet af Sølv; gulagtig, gusten—Mand [20]. Sølv er indgaaet i Søllested ved Assens (Syalwærstath) og ved Nakskov (Zulverstede), Sølve i Søllerup ved Køge (Sølvethorp) og Søllerød ved København (Syluøryth). Slægtnavnene Salvesen, Sølv.
- Samson, hebraisk; afledt af Solens Navn.
- Samuel, hebraisk; Gud—Navn, Søn [2]. Jødernes sidste Dommer.
- Sander, forkortet af Aleksander. 1500-. Sander Leiel, bekendt Købmand og Borgmester i Helsingør i Kristian III's Tid.
- Sanne, se Susanne.
- Sara, hebraisk. Jahve, som ændrer Abrahams Navn (se Abraham), giver hans Hustru Navnet Sarah, Fyrstinde.
- Sasser, olddansk. Saserbro gaar over Tuel Aa ved Ringsted, og om den siger Fjenneslev-Stenen: Sasur rejste Sten og gjorde Bro. Sasserup ved Holbæk (Sacerthorp), Satsarp i Skaane (Sacærthorp), Sasserød ved Bogense.
- Saul, hebraisk; den ønskede, forlangte. Jødernes første Konge.
- Sebastian, græsk; værdig til Ære. St. Sebastian, en romersk Krigerhøvding, der led Martyrdød ved Pileskud († 288), er Helgenværner for Skytter. 20. Januar.
- Sebbe, se Sibbe.
- Seborg, Siborg, se Søborg.
- Segot, Sægot, olddansk; Sø—Gøte.
- Sejr. olddansk Siger [27]. Sigerslev ved Hillerød og ved Frederikssund (Syghersløf), Sierslef ved Storehedinge (Sighærsléf), Sigersted ved Ringsted (Sygerstæthæ), Systofte paa Falster (Sygarstorp).

Sejr hed den første Soldat, der faldt i Krigen 1848, heraf tog Kammeraterne i første Jægerkorps et godt Varsel.

Selma. »Selmas Sange« hedder en Gruppe Digte af Ossian; Goethe gav en Oversættelse af dem i »Werthers Lidelser«. Hos Ossian er Selma en Borg, en Samlingsplads, men man har opfattet det som et Kvindenavn. Den svenske Digter Franzén skrev meget yndede Digte til Selma; derfor blev Digterinden Selma Lagerlöf døbt med dette Navn.

Sestrid, Sæstrid, olddansk Kvindenavn.

Seved, se Sigvid.

Severin, latinsk; stræng. Søveren, Søren [67]. Den hellige Severin, Biskop af Köln (o. 400), om hvem lidet er bekendt, æredes i Danmark især i Slutningen af Middelalderen. 23. Oktober. En anden Helgen Severin havde virket som Missionær i Østerig († 482).

Sibbe, olddansk; afkortet af Sigbjørn. Senere Sebbe. Sebbarp i Skaane og Sibberup ved Skjelskør (Sibbethorp).

Sibrand, plattysk; Sejr—Klinge [27, 21, 83]. 1100-. Sibylla, Sybille, latinsk, maaske østerlandsk; Seerske, Sandsigerske. 1500-.

Sigbjørn, olddansk; Sejr—Bjørn [27, 38]. Senere Sibbern. Sibbarp i Halland (Sigbyornathorp). Jfr. Sibbe.

Sigbrit, hollandsk; Sejr—lysende [27, 31]. Sibrecht Villumsdatter, Dyvekes Moder, styrede Toldvæsenet paa Kristian II's Tid.

Sigfred, mange Høvdinge og Konger i Vikingetiden hed Sigfrid, Sigferd; Sejr—Fred; olddansk, mulig tidlig optaget fra Udlandet [27, 29].

Sigfrid, se Sigrid.

Sigmar, olddansk; Seir—berømt [27, 32].

Sigmund, olddansk; Sejr—Værn [27, 9]. Hertil svarer tysk Sigismund. Simmērbølle paa Lange-land (Sygmundebole).

Signe, olddansk Signy; Sejr—ny, skøn [27].

Sigrid, af Sigfrid, olddansk; Sejr—smuk [27, 29]. Senere Sirid. Sædegaarden Sireköping i Skaane (Sygrithekiøp).

Sigtryg, olddansk; Sejr—tryg.

Sigurd, norsk-islandsk Form af Sigvard.

Sigvalde, olddansk; Sejr—Magt [27, 15].

Sigvard, olddansk; Sejr—Vogter [27]. Senere Sivard, Sivord, Siver(t). Slægtnavnet Siversen. Jfr. Sigurd. Folkevisen om Sivard Snarensvend (Nr. 2).

Sigvid, Sivid, olddansk Mandsnavn; Sejr—Træ [27, 46]. Senere Seved.

Silas, sammentrukket, efter græsk Brug, af Silvanus, latinsk; af en Skov. Silas, Apostelen Paulus' Hjælper; han ledsager ham paa hans anden Rejse. Endnu i Brug i Jylland.

Sille, afkortet af Cæcilie, 1400-. Holberg skrev Zille Hansdotters Forsvars Skrift for Qvindekjønnen. Sille Beyer, Forfatterinde, oversatte Dramer af Shakespeare († 1861).

Silvester, se Sylvester.

Simeon, hebraisk; (Gud) har hørt. En senere Form under græsk Paavirkning er Simon. I Danmark ofte Simmen. Slægtnavn Simesen.

Simon, se Simeon.

Sinnet, Synned, Kvindenavn, 1400-. og endnu paa Ærø.

Sivert, se Sigvard.

- Skaare, Skore; olddansk. Flere Byer Skaarup hed Skordorp; Skaarebo i Halland (Skorebothæ).
- Skaftte, olddansk; Spydskaft [24]. Kendt som Tilnavn og indgaaet i Skafttelev ved Slagelse, Skafterup ved Næstved.
- Skalme, olddansk; vistnok af et Ord for Sværd (Skalm).
- Skammels, olddansk; kort—Hals [96]. Folkevisen om Ebbe Skammelsen (Nr. 354).
- Skårde, olddansk; med Skaar eller med kløftet Hage. Jomsvikingen Skarde. Senere Tilnavnet Skarde, Skorde.
- Skjalm, Skelm, Skelmer, olddansk; mulig af samme Ord som Skalme.
- Skjold, Konge, Stamfader for Skjoldungernes Slægt [102]. Senere, indtil 1800, kun Tilnavn.
- Skuld, alene kendt som Navn paa Rolf Krakes onde Søster, gift med Underkongen Hjartvar.
- Sofia, græsk; Visdom. 1100-. Kæleformen Fikke 1700-.
- Sofus, græsk; vis. 1800-.
- Sone, se Sune.
- Sommer, olddansk, Navn og Tilnavn. Sommersted i Slesvig (Somerstæth).
- Sonja, russisk Kæleform af Sofia. 1800-.
- Starkad, olddansk; stærk—Kamp [37]. Stærkodder er en urigtig, gennem Saxos latinske Gengivelse af Navnet opstaaet Form.
- Stavn, olddansk. Stavnstrup ved Lemvig og ved Præstø, Staffanstorp i Skaane (Stafnsthorp).
- Stefanus, græsk; Krans. Senere Steffen, Staffen. Den hellige Stefanus, den første Martyr. 26. December.
- Stella, latinsk; Stjerne.

Sten, olddansk, Navn og Tilnavn. Paa en Runesten ogsaa Stener.

Stenkil, af Stenketil; Sten—Kedelhat, olddansk [18]. Stenkelstrup ved Køge; Stenckelstrøp, nu Sofiendal, ved Ringsted.

Stig, olddansk; af at stige, Fodsti [58].

Stigand, olddansk; stigende [53].

Stine, se Kristine, Ernestine.

Strange, olddansk; haard, stræng. Niels Ebbesøn var af den jydsk Adelsslægt Strangesøn.

Styg(g)e, vist et Tilnavn; skræmmende, stiv; det anvendtes som Personnavn, saaledes i en Gren af Rosenkrantzernes Familie, ogsaa som en Form af Stig. Især adeligt Slægtnavn Stygge. 1400-.

Styr(r), Stur, Stør, olddansk; Ufred, Uro. Stursbøl i Slesvig, Størsbøl ved Esbjerg, Stødstrup paa Falster (Styrstorp), Staastorp i Skaane (Størs-
torp). Styr-Bjørn var Navnet paa den urolige svenske Kongesøn, der blev gjort til Høvding i Jomsborg.

Styrkar, Styrger, olddansk; Uro—trodsig, se Kaare.

Sune, Sone, olddansk; af at sone. Flere sjællandske Landsbyer Sonnerup (Sonæthorp) og de skaanske Sonarp, Sönarp (Sonæthorp). Sune Ebbesøn, Valdemar I's trofaste Raadgiver, havde 7 Sønner, hvoriblandt Biskop Peder Sunesøn og Ærkebisp Anders Sunesøn.

Sunniva, Sønneve. En irsk Kongedatter Sunniva (Navnet er dog engelsk) sagdes at være flygtet til en Ø ved Norges Kyst og her at være bleven dræbt. Paa Grund af skete Jærtegn ansaas hun som Helgen, fra Olaf Trygvesons Tid, og Navnet fandt Udbredelse i Norge.

- Susanne, hebraisk; Lilie. Afkortet Sanne. Susanne, gift med Joakim i Babylon, anklages for Ægteskabsbrud, men ved den unge Daniels Snildhed bliver hendes Uskyld bevist (Tillæg til Daniels Bog i Gl. Testament).
- Svan, olddansk; af en Svane, der gennem Middelalderen hed Svan. Tilnavn Svan, Svane, en adelig Slægt Svan. Paa Laaland-Falster endnu Slægtnavnet Svan. Svanstrup i Slesvig (Swans-thorp). Folkevisen om Svanelille (Nr. 287).
- Svart, Svarter, olddansk; sort [52]. Oftest dog Tilnavn, ogsaa i Sammensætninger: Svarthoved, Svarteskaaning; paa Bornholm endnu Slægtnavn.
- Svaver, olddansk. Svogerslev ved Roskilde (Sua-uærslewæ).
- Sven, olddansk; ung Mand. Talrige Byer Svenstrup.
- Svenke, olddansk, Formindskelse af Sven.
- Svenne, olddansk; af Sven. Svenderup ved Præstø (Swenorp), Svenarp i Skaane.
- Svenning, olddansk; af Sven.
- Sverke(r), olddansk. Sverkildstrup ved Frederiksværk (Suærkestop); paa Langeland laa et Suærkisbole. Sværke endnu Tilnavn paa Falster. Sværke betød i Middelalderen tyk Taage, men ogsaa en stolt Kvinde, saaledes i Omkvædet til Visen om Tord af Havsgaard: Saa vinder man Sværken (Nr. 1). Visen om Hr. Sverkel og hans Søster (Nr. 436).
- Sverting, olddansk; af Svart. Senere Svertin; Tilnavnet Sverting. Svartingstorp i Skaane (Swertinsthorp).
- Sylvester, latinsk; hørende til Skov. Pave Syl-

vester levede paa Konstantin den Stores Tid (o. 300), Legenden sagde urigtigt, at han skulde have døbt Kejseren. 31. December.

Synde, Siunde, olddansk. Syvendekøb ved Holbek (Siundækøb).

Synnøve, se Sunniva.

Sæmund, olddansk; Sø—Værn [9].

Søborg, olddansk; oprindelig vist Sig, Sejr—Borg [27, 28], senere Seborg, Siborg. Søborg er et yndet Navn i Folkeviserne.

Sølve, se Salve.

Sønke, Sønneke, formindsket af Søn, eller mulig af Sone. Slægtnavn paa Laaland Sunke, Sjunke. Slægtnavnet Sønchsen [57].

Søren, se Severin.

Søster, olddansk og endnu i Brug [59].

Tade, Mandsnavn, 1100-. Taderød ved Roskilde, Tottarp i Skaane (Thathatorp). Jfr. Todde.

Tage, olddansk, oprindelig Take. Slægtnavnet Tausen. Hans Tausen, Grundlægger af Lutherdommet i Danmark, Biskop i Ribe († 1561). Et Kvarter i København kaldes Tagenshus; Navnet stammer fra, at en Vangemand Tage boede her i et Hus paa Magistratens Vang o. 1700.

Tale, plattysk Kvindenavn, 1350-.

Talke, Taleke, formindsket af Tale. 1350-.

Tekla, græsk. En Helgeninde i Lilleasien (o. 100).

Temme, se Timme.

Teobald, tysk; Folk—kæk [33]. 1800-.

Teodor, græsk; Gud—Gave. Ærkebisp Teodor af Canterbury, Græker af Fødsel, fortjent af Ordningen af den engelske Kirke († 690).

Teodora, græsk; Gud—Gave. Relikvier af den hel-

- lige Teodora († 304) fandtes i Graabrødrekirken i Roskilde ved Gave af Dronning Kristine; om Helgeninden vides intet sikkert. 1. April.
- Teofil, græsk; Gud—kær.
- Teresia, græsk; Dyr—. 1700. Helgeninden Teresia i Kastilien, Seerske og Forfatterinde af Opbyggelsesbøger († 1582).
- Terkel, se Torkil.
- Tete 1100-, Tetz 1300-, tysk; afkortet Theud—, Folk [33].
- Timoteus, græsk; Ærefrygt—Gud. Apøstelen Paulus' Discipel, Martyr (o. 90). 24. Januar.
- Timme, Tymme, Tømme, olddansk. I nyere Tid Temme, Tem (Døbenavn paa Samsø), Slægtnavn Temmesen. Flere Byer Tømmerup i Sjælland (Tumethorp) og Byerne Tomarp (Tummæthorp) i Skaane. Tymme Sjællandsfar, tapper Kriger under Knud den Stores Kampe i England.
- Tjelluf, 1200-. Ogsaa i vor Tid i Sønderjylland, udtalt Tjelle. Slægtnavnet Tjellesen.
- Tjodulf, Tydolf, senere Tydel; olddansk; Folk—Ulv [33, 41].
- Tobias, hebraisk. I Tobias Bog (Gl. Test.) fortælles om, hvordan den unge fromme, landflygtige Tobith af Englen Rafael ledes frem til Lykke. Slægtnavnet Tobiesen.
- Todde, Tode 1100-. Todbøl ved Thisted, Toderup ved Bogense (Todorp), Taaderup paa Falster (Todethorp). Jfr. Tade.
- Toke, se Tyge.
- Tole, Tule, olddansk. Nogle Byer Tollerup, Tullebølle paa Langeland (Tolebølle). Slægtnavne Tule, Tollesen.
- Tolf, olddansk, sammentrukket af Torlef; Tor—

Levning [11], Slægtnavnet Tolle(f)sen. Mange Byer Tolstrup (Tholfsthorp). Folkevisen Nr. 224 Væddemaalet handler om Ingerlille Thorlefsdatter.

Tomas, hebraisk; Tvilling [63]. Apostelen Tomas. 21. December. Tomas Becket, Ærkebisp af Canterbury, Talsmand for Kirkens. Ret, myrdet i Domkirken 1170. 29. December. Af det jydsk Thames Slægtnavnet Thamsen.

Tonna, olddansk Kvindenavn.

Tonne, Tunne, i Jylland endnu Tønne; olddansk. Tunnerup paa Falster (Tonnæthorp). Slægtnavnet Tønnesen. Folkevisen om Hr. Tønne af Alsø (Nr. 34). Tønne Juul († 1684) og hans Hustru opretter den Taarupgaardske Stiftelse.

Tonnes, se Antonius.

Tor, Tordengudens Navn, næppe anvendt før i nyere Tid. 1740-. I Middelalderens Slutning findes Thord ofte skrevet Thor [6, 11].

Tora, olddansk [6, 11].

Torald, sammentrasket af Torvald; især almindeligt i Norge, i Danmark ikke før 1800 [6, 11].

Torben, se Torbjørn.

Torbjørn, olddansk [6, 11, 38]. Senere Torben. Torben Okse, Hovedsmand paa Københavns Slot, blev anklaget af Kristian II og henrettet 1517. Torbern Bille, udvalgt Ærkebisp, afsattes 1536.

Tord; olddansk, sammentrasket af Tor(f)red; Tor—Fred. Tored hed mange Danske i England [6, 11].

Torer, olddansk. Taastrup paa Falster (Thoristhorp) [6, 11].

Torger, olddansk; Tor—Spyd [6, 11, 24]. Senere

Truge(r). »Terje Vigen«, hvorum Henrik Ibsen synger, viser en nyere norsk Form.

Torgisl, olddansk; Tor—Spyd [6, 11, 23]. Senere Truls, Troels. Truelstrup paa Falster (Thrulsthorp).

Torgny, Mandsnavn, olddansk; Tor—Larm [6, 11].

Torgot, Torgut, olddansk; Tor—Gøte [6, 11]. Tidlig sammentrukket til Trugot, Trud. Flere Byer Trustrup (Thruæthstorp), to Herregaarde Trudsholm. Truid Ulfstand, Rigsraad under Kristian III († 1545).

Torgrim, olddansk; Tor—Maske [6, 11, 26].

Torgun, Torun, olddansk Kvindenavn; Tor—Krig. Torgun (Trugun), gift med Trugot Fagerskind, var Stammoder til en berømt Slægt Thorgunnesønnerne (o. 1070) [6, 11, 19, 91].

Torkil, olddansk; Tor—Kedelhat [6, 11, 18]. Senere Terkel. Thorkilstrup paa Falster. Ved sin Oversættelse af Romanen Astrea og ved sin Visebog »Astreæ Sjungekor« gjorde Søren Terkelsen Hyrdepoesien yndet i Danmark († 1656).

Torlak, olddansk; Tor—Kamp, Leg [6, 11]. Rektor ved Vor Frue Skole i København Skule Thorlacius († 1815) havde antaget dette Navn efter sin Oldefader Biskop Thordur Thorlaksson; hans Søn var den lærde Professor i de klassiske Sprog Børge Thorlacius.

Torlef, se Tolf.

Tormod, olddansk; Tor—Sindsbevægelse [6, 11]. Islændingen Thormod Torfæus, lærd Historiker († 1719).

Tormund, olddansk; Tor—Værn [6, 11, 9]. Senere Termænd, Termen. Slægtnavnet Termansen.

- Torsten, olddansk; Tor—Sten [6, 11]. Senere Tersten, endnu brugt i Jylland.
- Torulf, olddansk [6, 11, 41].
- Torvald, islandsk; Tor—Magt [6, 11, 15]. 1750-. Billedhuggeren Bertel Thorvaldsen († 1844); hans Fader Islændingen Gotskalk Thorvaldsen kom til København 1757.
- Torvard, olddansk; Tor—Vagt.
- Toste, olddansk; Tostarp i Skaane (Tostæthorp). Ogsaa Tøste.
- Tove, Mandsnavn, olddansk [49], senere Tuve, Tue. Slægtnavn Thuesen. Torup ved Frederiksværk (Touæthorp).
- Tove, olddansk Kvindenavn, endnu i Brug i Jylland [49]. Folkevisen om Valdemar I og Tovelille (Nr. 121).
- Troels, se Torgisl.
- Trygge, olddansk; paalidelig. Trørød ved København (Thryruth), Tryggelev paa Langeland (Thruggeleue).
- Trym, olddansk; maaske Larm.
- Tupe, Tubbe, olddansk. Tubbarp i Skaane (Tubbæthorp).
- Ture, se Tore.
- Tyge, oprindelig Toke, olddansk; maaske, som tokke i jydsk Almuesprog, enfoldig, tosset. Mange danske Landsbyer Taagerup, Tokkerup, flere skaanske Byer Taagerup, Taagarp (Tokæthorp). Slægtnavne Thygesen, Tychsen, Tuxen, Tøxen. Jomsborgs Høvding Palnatoke. Astronomen Tyge Brahe († 1601). [99].
- Tyra, rettere Tyre, olddansk; Thor—Vi, Helligdom [6, 11, 17].

Tyrne, kun kendt i Danmark som Navn paa Dronning Tyres Søster [86].

Tøger; Thiod-ger, Folk—Spyd, kendt fra Norge, i Danmark dog især efter at Thüringeren Theodgar havde o. 1030 ivrigt virket for Kristendommen i Thy og bygget en Kirke i Vestervig. Almuen i Thy ansaa ham for Helgen, og Thydger, Tøger var et yndet Navn; endnu i vore Dage har Fiskere stille udtalt »Tøger«, naar de skød Baaden i Søen [33, 24, 65].

Tømme, se Tymme.

Tønne, se Tonne.

Ubbe, olddansk; maaske dannet af Ulf. Svend Estridsen havde en Søn »Ulf, der blev kaldt Ubbe«. Ubberup ved Kalundborg (Ubbæthorp), Ubberud ved Odense (Ubberuthæ), Ubberød ved Hørsholm.

Uffe, Offe, olddansk. Om Uffe hin spage, Kong Vermunds Søn, og hans Kamp med Sakseren fortæller baade Saxo og Svend Aagesøn.

Ugot, Ugæt, Ud; endnu efter 1800 var Ud Fornavn i Jylland, stadig er Udsen Slægtnavn. I den gamle adelige Familie Udsøn var Ugot et anvendt Fornavn.

Ulf, olddansk [41]. Mange Byer Ulstrup.

Ulfhild, olddansk Kvindenavn; Ulv—Kamp [41, 19].

Ulla, svensk Kæleform af Ulrika.

Ulrik, tysk; Odel—mægtig [35]. 1400-.

Ulrikke 1700-.

Ulve, olddansk. Ullerød ved Hørsholm (Ulweruth).

Ulver, olddansk. Ullerslev ved Nyborg (Ulversløff).

Una, olddansk Kvindenavn.

Unkar, se Odinkar.

Unne, olddansk; af at unde, holde af. Flere Byer

Underup (Unnæthorp); Underød ved Nykøbing paa Sjælland.

Urban, latinsk; bymæssig, høflig. Urmager Urban Jürgensen, fortjent af denne Kunsts praktiske og videnskabelige Side († 1830).

Ursula, latinsk; lille Hunbjørn. Legenden fortæller, at den hellige Ursula, en britisk Kongedatter, nægtede at gifte sig med en hedensk Fyrste og flygtede til Fastlandet sammen med elleve Tusind Jomfruer; men ved Köln dræbtes de alle af en Hunnerhær. Ursula, til hvem flere Kirker i Danmark viedes, var særlig alle Jomfruers Værner [40]. 21. Oktober.

Vagn, Vogn, olddansk; Vogn. Den adelige Slægt Vognsen. Hovedgaarden Vognserup ved Holbæk (Wagnsorp).

Valborg, tysk; Magt, Vold—Borg [71]. 1250-. Den fromme Abbedisse Walpurgis havde virket ivrig for Kristendommens Udbredelse i Mellemtyskland († 779). Hun æredes som den, der beskyttede mod Forgørelse. Efter Folketroen maatte alle Hekse Natten før hendes Helgendag 1. Maj fare til Bloksbjerg og vise sig for Djævelen.

Valdemar, germansk; Vælde—berømt [15, 32].

Volmer, tysk Form, kan ogsaa findes i vore Folkeviser. *Egna russisk Madonnen = Frelser*

Valder, olddansk; tidlig tillige Valter ved tysk Paavirkning. Vollerslev ved Køge (Waldersløff).

Valentin, latinsk; sund, stærk. 1500-. St. Valentin (o. 300) beskytter mod Pest, faldende Syge. I flere Lande var det Skik paa Aftenen før St. Valentins Dag (14. Febr.) ved Lod eller Gave at vinde en Kæreste, Valentine, for det følgende Aar.

Valgerda, latinsk Form af det islandske Valgerd; Valplads—Værn. Marie Arnesen satte dette Navn under sit i »Fædrelandet« offentliggjorte Brev til den tyske Professor E. M. Arndt, hvori hun hævdede Slesvigs Danskhed (1845). Hendes Optræden gav J. L. Heiberg Anledning til at skrive Lystspillet »Valgerda«.

Vanda, slavisk Kvindenavn.

Vemund, olddansk; Helligdom—Værn [17, 9]. I Skaane Vemmerløf (Væmundelef), Vämnenhög (Væmundahøgh).

Vera, russisk Kvindenavn.

Vermund, olddansk; Mand—Værn [20, 9]. Den jydsk Konge Vermund, Uffe hin spages Fader.

Verner, tysk; Værn—Kriger [20]. 1200-. Werner Abrahamson, Lærer ved Landkadetakademiet, varm Fædrelandsven og Digter, Udgiver af Folkeviser († 1812).

Veronika; efter Legenden bredte den hellige Veronika en Dug over Jesu' Hoved under hans Gang til Korset; paa den aftryktes et Billede af ham med Tornekrans om Panden. Navnet Veronica formodes at være en latinsk-græsk Gengivelse af »sandt Billede« (vera ikon).

Vibeke, plattysk; lille Kvinde [57].

Viffert, 1300-, især dog et adeligt Slægtnavn.

Viggo, Saxos latinske Form for Vøgg, Navnet paa Rolf Krakes Kæmpe. 1800-.

Viktor, latinsk; Sejrhære. 1800-. Viktoria, latinsk; Sejr. 1800-.

Vilger, olddansk; Vilje—Spyd [24].

Vilh(j)elm, germansk; Vilje—Hjelm. [25]. Biskop Vilhelm i Roskilde, Svend Estridsens tro Ven († 1076).

Villads; til Angelsakseren den hellige Willihadus, der havde forkyndt Kristendommen blandt Friserne og blev den første Biskop af Bremen († 789), var flere Kirker viede; han opkaldtes ofte. 8. November.

Villiam, den engelske Form for Vilhelm. 1800-.

Villum, afkortet af Vilhelm. 1400-.

Vincent. Spanieren den hellige Vincentius (o. 300), om hvem lidet er bekendt. 22. Januar.

Visti, Veste, af Vesete, olddansk; Vi, Helligdom—Sæde. Visti indtil vor Tid i Brug i Jylland. Vesete hed efter Jomsvikingsaga en mægtig Høvding paa Bornholm; han var Fader til Bue hin Digre og Sigurd Kaabe. I Blichers »E Bindstouw« fortæller Wisti og Wolle Wistisen.

Vitus, en Helgen, hvorom intet sikkert vides. Navnet antages afkortet af det tyske Widukind; Skov—Barn. Paa St. Vitus' Dag den 15. Juni 1169 drog de Danske ind i det erobrede Arkona og omstyrtede Svantevits Billede; den hedenske Gud mente de kun var en forvrænget Sankt Vitus. Paa samme Helgendag sejrede de Danske ved Lyndanisse i Estland 1219, da Danebrog sagdes at være dalet ned over Hæren.

Volmer, se Valdemar.

Vøgg, den unge Kæmpe, der giver Kong Rolf sit Tilnavn Krake. Jfr. Viggo.

Yngve, se Ingve.

Yrsa, olddansk; Hunbjørn [40].

Yt(t)e, Mandsnavn, 1400-.

Yvle, se Øvli.

Zakarias, se Sakarias.

Zille, se Sille.

Ægidius; til Grækeren St. Egidius, der virkede i

Sydfrankrig, var et berømt Kloster ved Rhone viet. De Franske kaldte ham St. Gilles, Englænderne Giles, Nordboerne Ilian; ofte drog man især paa Korstogstiden ad Iliansvejen til det hellige Land. 1. Sept.

Ærre, se Erre.

Æse, olddansk Kvindenavn, en Form af Aase (af As, Gud). Senere Ese. Jomsvikingsaga fortæller om Bondepigen Søm-Æsa (Sy-Æse) paa Harald Blaatands Tid.

Ødbjørn, olddansk; Rigdom—Bjørn [36, 38]. Paa Bornholm Øbbern, Øbber endnu gængse i sen Tid.

Ødger, olddansk; Rigdom—Spyd [36, 24].

Ødgerd, olddansk Kvindenavn; Rigdom—Værn [36, 28].

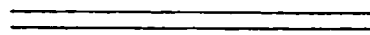
Øllegaard, se Hildegerd.

Ømund(e), olddansk; Ø—Værn [9]. En af Svend Estridsens Sønner hed Ømund.

Ønder, sammentrasket af Ø(v)inder, norsk Eyvindr; Ø-Vender. Nogle skaanske Byer Ønnarp (Øndæthorp).

Østen, olddansk; Ø—Sten. De skaanske Landsbyer Østenskøp, Østenstorp.

Øwli, jydsk, olddansk Yfli [56]. E Bindstouw: te Egtemand aa Haasbond ung Øwli (Else) tow.

LISTE OVER HYPPIGT ANVENDTE NAVNELED

Henvisningstallet gælder Bogens enkelte Stykker, ikke dens Sider.

ag, Skræk	ei, ee, e 54	hall 51
al 55	ein; en 55	har 20
(v)ald 15	-(e)ke 57	hath 19
alf 14	engel 12	hed 19
ans 7	ever 42	hild 19
arn 44	folk 33	hjælm 25
(h)ar 20	fred 29	hors 43
as 7	frid 29	hrod 30
bad 19	Frø 13	Ing 12
bard 22	fus, beredt	jór 43
basse 39	ger 24	jøfurr 42
berg 28	gerd 28	kar 10
bert 31	gild, Værdi	kedel, kel 18
bjørn 38	gisl 23	lak, Leg, Dyst
borg 28	grim 26	-l(l)e 56
bót, bod 28	gud 8	lef, Levning
brand 21	guld 37	lyd, berømt, lydt
brynje 25	gunn 19	løg, Badevand
bøth 19	got, Gøte	man(d) 9, 48
dis, Gudinde	haa 37	mar 32
-dor 11	h(a)ard 37	megin 37
egg 21	hag, Hegn	mod, Sind, Hu

mund 9
nan-, vove
ny, frisk, smuk
od 21
odel 41
Odin 10
-ot, -otte 58
raad 34
ravn 45
regin, ragn 15
rig 35
rik 35

ro(d) 30
run(e) 16
saks 21
sig(er) 27
skaft 24
stark 37
sølv 37
thiod 33
Tor 6, 11
ulf 41
vald 15

var, vør, opmærk-
som
vard, Vagt, Værn
ve, vi 17
ver 20
vid 46
vig 19
vin, Ven
æs 7
ød 36
ørn 44

SKRIFTER OM NAVNE

De Læsere, som kunde ønske udførligere Oplysning om dansk og nordisk Navneskik og om de enkelte Navne, henviser vi til følgende Bøger og Afhandlinger:

Ludvig F. A. Wimmer. De danske Runemindesmærker I S. LXXV ff., IV. S. XXVIII ff. 1893—1908. O. Nielsen. Olddanske Personnavne. 1883. Johannes Kok. Det danske Folkesprog i Sønderjylland II. Personnavne S. 1 ff. 1867. Marius Kristensen. Danske Fornavne, i Fortid og Nutid 1914. S. 4 ff. M. Kristensen. Fremmede Personnavne i Danmark indtil o. 1650, i Blandinger, udg. af Universitets-Jubilæets Danske Samfund II 65 ff. Fr. Nielsen, A. Olrik, J. Steenstrup. Dansk Navneskik. 1899. H. F. Feilberg. Navneskik, i Dania III. 289 ff. 1895—96. H. F. Rørdam. Om danske Slægtnavne, i Blandinger, udg. af Universitets-Jubilæets Danske Samfund I. 1881—87. 219 ff. J. M. Jensen. Om Navnegivning i Nutiden i Børglum Herred, Hjørring Amt, i Blandinger, udg. af Universitets-Jubilæets Danske Samfund II. 47 ff. Gunnar Knudsen. Sydsjællandsk Navneskik ved Aar 1600, i Danske Studier 1914. S. 119 ff. W. Knorr, Über besonders bemerkenswerte Personen- u. Geschlechtsnamen in Schleswig-Holstein, i Zeitschrift für Schlesw.-Holst.-Lauenb. Geschichte XIX.

M. F. Lundgren, E. Brate. Personnamn från medeltiden. 1892—1915. Anders Grape. Studier öfver de i forn-

svenskan inlånade personnamnen (företädellesvis intill 1350) I. 1911. Ad. Noreen. Något om våra förnamn, i Ord och bild. 1897. Esaias Tegnér. Om svenska familjenamn, i Nordisk Tidskrift, utg. af Letterstedtska Föreningen. 1882. S. 1 ff. Ad. Noreen. Våra familjenamn. Sommarkursarne i Uppsala 1907. Spridda Studier III. 1913. R. Brieskorn, Bidrag till den svenska namnhistorien. Uppsala Univ. Årskrift. Svenska familjenamn, i Personhistorisk Tidskrift 1912, 1915. E. Hellquist, Fornsvenska tilnamn, i Xenia Lideniana 1912 S. 84 ff.

P. A. Munch. Om Betydningen af vore nationale Navne tilligemed Vink angaaende deres rette Skrivemaade og Udtale, i Samlede Afhandlinger IV. 1876. S. 27 ff. I. Aasen. Norsk Navnebog eller Samling af Mandsnavne og Kvinde-navne. 1878. E. H. Lind. Norsk-isländska dopnamn ock fingerade namn från medeltiden. 1905—1915. O. Rygh. Gamle Personnavne i norske Stedsnavne. 1901. C. D. Smidth. Vore Familjenavne. Kristiania 1910. Hans Naumann. Altnordische Namenstudien, i Acta Germanica. Neue Reihe. Heft 1. 1912. Erik Björkman. Nordische Personennamen in England (Studien zur englischen Philologie XXXVII) 1910. Finnur Jónsson. Tilnavne i den islandske Oldlitteratur, i Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie 1907.

